دتدریس اصول او میتود

Teaching Techniques and Methods

میتود یوه یوناني اصطلاح ده چې له Meta او Hodes دوه کلمو څخه اخستل شویده میتا د دننه، په منځ کې او د دوام مانا ګاني لري او د هودس مانا "لاره" ده. په عنعنوي توګه میتود هغه جوته شوې، ډاډمنه او لنډه لاره ده چې خلک پرې تللي وي او کولای شی ژر تر ژره ځان وربانديې هدف ته ورسوي.

هر انسان د یو کار د سرته رسولو لپاره ځانګړي هدفونه لري او هغوی ته درسیدلو لپاره ډول ډول لارو او چارو څخه کار اخلي. دا لارې چارې چې د یو هدف د ترلاسه کولو لپاره کارول کیږي،میتود نومیږي.دتدریس میتودونه هم همداسي منطقي او منظمي لارې چارې دي چې ښوونکي دهغې په کارولو سره خپل درسي بهیر په ټولګي کې پرمخ بیایي چې دی او زدهکوونکي یې به ډاډمنه، اغیزمنه او آسانه توګه درسي هدفونه ترلاسه کړي. ځیني علمأ د تدریس میتود په هکله داسې لیکي:

میتود د یوناني Methodus کلمې څخه اخستل شوې چې معنایې اصول، روش او دیوې مسئلي دحل کولو لارې چارې دي، یا داچې د ښوونیزو کارونو داجرا کولو له پاره یو سیستماتیک او ثابت دستور او یا ددرس دهر ډول عملیاتو رهنمایي کولو ته میتود وایي. په دی ډول ښه میتود هغه میتود دی چې دزده کړې هدفونوته ژر او آسانه رسیدل تضمین کړي. او ځیني اثارو کې د تدریس اصول په هکله داسې لیکي:

دتدریس اصول ددوو کلمو اصول او تدریس څخه ترکیب شوې دی. لازم ده چې دهریو په هکله لنډ معلومات وړاندي کړو.

Ketabton.com

اصول داصل د کلمې جمع ده چې دریښي، بنسټ، اساس، قاعدهاو قانون به معني دي، خو به اصطلاح کې دیو لړ قواعدو، مقرراتو او قوانینو څخه عبارت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دلوړو مقاماتو له خوا د ټولنيزو امورو او مسايلو د تطبيق له پاره وضع کيږي. تدريس په لغت کې درس ورکولوته وايي او په اصطلاح کې تدريس دزده کونکو د پيژندنې او په فردي او اجتماعي توګه د هغوی له لارښوونې څخه عبارت دي. له دې تعريف څخه داسې نتيجه اخلو چې ښوونکی خپله زده کړه، تجربه او پوهه په منظمه توګه زده کوونکو ته انتقالوي چې د ټولني دغوښتنی سره سم يو سالم او فعال فرد ټولنې ته وړاندې کړي ترڅو په ټولنه کې د خدمت مصدر وګرځي.

دتدريس اساسی هدفونه:

- دښوونې او روزنې ټاکل شويو هدفونو ته رسيدل.
- دمطلوبوهدفونو د لاس ته راوړلو په خاطرد ټاکل شوي تعليمي نصاب او پروګرام ترتيب او تنظيم.
- دزده کوونکو د سويې او استعداد په پام کی نيولو سره يو تعليمي نصاب تطبيقول.
- دعملي او تطبيقي زده کوې له باره ګټور او اغيزمن شرايط برابرول.
- دفردی او ټولنيزو مسؤليتونو پيژندل.
- دټاکل شويو هدفونو له مخې دزده کوونکو ارزول.
- دپورتنيو معلوماتونو په لرلو سره د تدريس اصول داسې تعريفوو:

تعريف: دتدريس اصول د يولړ هغو منظمو، ښوونيزو او روزنيزو فعاليتونو څخه عبارت دي، چې زده کوونکي او ښوونکي دواړه دتدريس هدف ته رسوي. په بل عبارت دتدريس اصول د ښوونکو اوزده کوونکو هغه متقابل عملونه دي چې په ټولګي کې دښوونيزو او روزنيزو فعاليتونو د سرته رسولو له پاره کارول کيږي دمثال په توګه:

ښوونکي يوه موضوع بيانوي   زده کوونکي يې اوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونکي سوال کوي	زده کوونکي ځواب ورکوي
ښوونکي هدايت او دنده ورکوي	زده کوونکي يي تطبيقوي.
زده کوونکي پوښتنه کوي	ښوونکي يي رهنمايي کوي.

برسيره پردې د ښوونې او روزنې پوهانو د تدريس اصولو ته لاندي تعريفونه هم ورکړيدي.

- دتدريس اصول يولړ منظمې او معمولې لارې دی چې ښوونکی ورڅخه د تدريس په عمليه کې کار اخلي.
- دتدريس اصول يوه عملي طريقه ده چې هدف ته درسيدلو له پاره ټاکل کيږي.
- دښوونې او روزنې بنيادي لار ښوونو ته د تدريس اصول وايي.
- دزده کړې له پاره دزده کوونکو اماده کول دتدريس اصول دي.
- دتدريس طريقه بايد داسې وي چې زده کوونکي به آسانۍ موضوع درک او په معني او مفهوم يې پوه شي.

دتدريس په اصول مو يوڅه ځان پوه کړ غواړو چې ددرسي پروګرام سره دزده کړې د ميتود او اصول اړيکې ترکتنی لاندې ونيسو:

دتدريس يا زده کړې هدف دداسي لارو او وسايلو برابرول دي چې دهغی به واسطه زده کوونکي وکولای شي مطلوب معلومات ترلاسه کړي. دزده کوې به چارو کې دهر ښوونکي برياليتوب په ځينو عواملو پوري تړلی دي چې په ښوونکې پورې اړوند عوامل دادي.

- دښوونې اوروزنې په اصولو، تخنيکونو او اساساتو پوهيدل.
- په خپله خاصه او اختصاصي رشته کې بشپړه معلومات درلودل.
- په دې پوهيدل چې زده کوونکی ولی، دڅه دپاره او په څه ډول زده کړه کوي او ياېې نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په واقعت کې دا درې واړه خواوې يو دبل بشپړونکي اجزاوې دي. په کومه اندازه چې د زده کونکو توجه ښې په همغه اندازه ښايي چې ښوونکي دښوونې او روزنې د اصولو او اساساتو څخه ښه خبر وي.

اوس هغه وخت تيرشوی دی چې يو چا يه دښوونځي درسونو څخه يوازې يو څو قاعدې او محدود معلومات حافظې ته سپارل او معينه دوره به يي پای ته ورسوله او په پاي که به دښوونځي څخه فارغ شو.

څرنگه چې په ننۍ نړۍ کې دعلم پرمختگونه او په فنونو او اصولو کې چټک تغيراتو دخلکو په ژوند اثر اچولی، دانسان دژوندانه په هکله يې خاصې او ټولنيزې نوې اړتياوې رامنځ ته کړي دي چې ددې اړتياوو دلرې کولولپاره زيات علم، پوهي، بصيرت او مهارت ته اړتياده.

دهرښوونکي ډيره مهمه دنده دښوونيز او روزنيز هدفونو تشخيصول دي. تردي، ټولنيز او بشري اړتياوته پاملرنه هم دښوونې او روزنې اساسي هدف ټاکي. په دی ترتيب دښوونيزو او روزنيزو هدفونو دتشخيص سره سم دزده کوونکو دهلو ځلو، علتونو او مفهوم مندلو او دښوونکو هلې ځلې نتيجې ته ونه رسيږي يو علت به يي داوي چې خپله هدف تشخيص شوی نه دی.

ددي لپاره چې ښوونکی په خپل ټولگي او زده کوونکو پوره تسلط ولري او دزده کوونکو هڅې او کوښښونه ددرس په وخت کې په سمه لاره برابر کړي، برسيره پردې چې په خپله رشته کې پوره معلومات ولري بايد دښوونې او روزنې په اساساتو، او د پوهني په اساساتو او دتدريس په عمومي او اجتماعي اصولوو پوهيږي. ددي معلوماتو په لرلو سره ښوونکی کولای شي ددرس ورکولو ديو مناسب ميتود په خوښولو کې دخپل درک او استقلال څخه کار واخلي، خودا استقلال او درک په دي معني ندی چې هر ښوونکي به بې له کوم قيد او شرط څخه چې وغواړي، وکړي بلکه دښوونې او روزنې دهدف د پرمخ بيولو په وخت کې په هرومرو د مقرراتو او تعهداتو رعايت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونه او روزنه:

دښوونې او روزنې معنې د هغې دهرې برخې څخه کیږي. ښوونه زده کولو، يادلو او ښودلو ته وايي او روزنه دساتلو، لويولو، پاللو او څارنو په معني راغلې ده چې په مجموعه کې ددواړو لفظونو اصطلاحي معني داسې راغلې ده چې ښوونه او روزنه دهڅو او کوښښونو هغه مجموعه ده چې دهغي په مرسته د ماشوم وده او تکامل دمهمو اهدافو پرخوا سم او برابریږي په بل عبارت:

دښووني او روزنې کلمه Education له لاتينې کلمې څخه اخستل شويده يعنى Education Educare يا Educere. د Education ياEducare معنا روزل، منځته راوړل او پالل دي. په داسی حال کې چې د Educere معنا لارښودنه کول دي. دلومړنۍ معنا څخه مطلب دادی چې ښوونه او روزنه يو بانديني شی دي چې له بهر څخه تحميل کيږي يا له بهر څخه راوړل کيږي،ددوهمي معنا څخه مطلب داخلي وده (رشد) ده. دجان ديوې په نظر ښوونه او روزنه دژوند هغه بهيردی چې دتجربو له پرله پسې جوړښت څخه لاس ته راځی. دده په نظر ښودنه او روزنه په فرد کې دټولو هغو استعدادونو وده ده چې دهغې په مرسته وکولای شی خپل چاپيريال کنترول او خپل مسؤليتونه تر سره کړي. ددې څخه مطلب دادی چې ځينی يې طبيعي استعدادونه لري، دغو استعدادونو ته دټولنې دغوښتنې سره سم بايد وده ورکړشي. ښوونه او روزنه ساکنه پديده نده بلکه دا يوه پرله پسې او دژوند تر پايه پورې دوام لري ژوند ته دراتللو سره سم پيل کيږي. انسان دبيلا بيلو تجربو تراغيزې لاندی راځي يو ډول يا بل ډول سلوک زده کوي.

دښوونې او روزنې هدفونه:

ښوونه او روزنه يو داسې تغير او تحول دي چې په زده کوونکو کې دښوونکی د لارښوونې او دزده کوونکي دهلوځلو په وجه دده په جسمي، ذهني او اخلاقي وده او ټولنيزو کړووړوکې راځي. داتغير او پرمختګ دده دځانګړې، ټولنيزو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرمختګونو سبب کيږي او زده کوونکي ته قدرت ورکوي چې خپلې فردي او ټولنيزې اړتياوې لرې کوي.

دښوونې او روزنې له دندو څخه يوه هم داده چې زده کوونکو ته ټولنيز او فرهنګی ارزښتونه وروپيژني، هغه تنظيم او پياوړي کړي او په پاي کې دهغوی انتقال راتلونکي نسل ته وروپه ګوته کوي.

ددي معلوماتو په درلودلو سره دښوونې او روزنې اهداف دادي:

- ديو سالم فرد روزل.
- دټولنې ديو مطلوب او ښايسته غړي روزل.
- ديو داسې غړی روزل چې دپانګې په مناسب استعمال وپوهيږي يعنی فرد ته اقتصادي پوهه ورکړي چې اقتصاد ته څنګه پراختيا ورکړي او وکولاي شي، توليدی فعاليتونه په ښه توګه اجرا کړي.
- دبشرپالنې دروحيې سره سم دفرد روزل يعنې دنړيوال او بشرغوښتنې داهدافو سره سم په سوله کې ژوند وکړي او دبشر دښيګڼو له پاره کار وکړي.
- دښوونې او روزنې معنوی هدف دادي چې په سرې کې د دندې پيژندنې احساس پيدا او تقويه شي، ټولنيز او فردي مسؤليتونه قبول کړي، دتعصب څخه ځان وساتي، دنورو حقوقوته احترام وکړي او قانون ته غاړه کيږدي.

دهيواد اصيل فرهنګ ته پام ساتل:

ښوونه او روزنه بايد داسې فرد وروزي چې د خپل هيواد ملی فرهنګ او لرغونو ارزښتونو ته پام وکړي او دهغې په ساتنه کې کوښښ وکړي.

- دښوونې او روزنې بل هدف دادی چې يو جوړونکی، مبتکر او سازمان ورکوونکی انسان ټولنې ته وړاندې کوي او په هغه کې دهمکارۍ، متقابلې همدردۍ او مشترک ژوند روحيه پيدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخه مود تدریس اصول تعریف کړل او دکوم وخت چې بشر دښودلو او تعلیم مسایل پیل کړل نو دمیتود اصول څخه یې کار اخستی دی یعنی پخواهم دتدریس له پاره قوانین وضع شوي او موجود وؤ دضرورت په وخت کې یې ورڅخه کار واخست. اوس دښوونې او روزنې دځینو پوهانو هغه نظریات په لنډ ډول وړاندې کوو چې دښه تدریس په غرض یې په خپل وخت کی مطرح کړیدي.

1. زردشت (600_1000 ق م):

اریانا او ددوي میتود:

اریانا ویجه داریایانو اصلي ټاټوبی دی دوې دمیلاد څخه پخوا د پنځه زره کلونو په شاوخوا کې داریانا ویجه څخه باختر ته مهاجرت وکړ او هلته یې ژوند پیل کړ بیا دنفوسو دزیاتوالي له مخی دهندوکش شمال او جنوب ته وخوځیدل. بلخ داریایانو دهندو اروپایي څانګې دلرغوني مدنیت دمرکز په حیث پیژندل شوی دی. او لیستایي مدینتونو له همدې خاورې څخه سر راپورته کړیدي چې داریایانو دمهاجرتونو سره یوځاي په هند او فارس کې منتشر شویدي.

په اریایانو کې نر او ښځه، هلک او انجلۍ یوبرابر وؤ. پلرونو به زامن او میندو به خپلي لونې روزلې چې دایوه مذهبي وجیبه وه. اریایان ډیر جنګیالي وؤ ځکه به دجګړې په وخت کې ټولو قبیلو ګډون کوؤ البته دماشوم توب په دوره کې به داروحیه دوې ته ورکول کیدله.

دمیلاد څخه شپږپیړۍ پخوا دویست اسپه یا کستاسپه (دباختر بادشاه) په وخت کې په لرغونی بلخ کې یوداسې سړی پیداشو چې په حکمت کې ډیر معروف وؤ دا شخص زردشت نومیده. بلخي حکیم لومړی دخلکو ژوند ته متوجه شو، هڅه یې وکړه چې دا ژوند داړتیاو سره اړیکې ولري. دزردشت په عقیده په جهان کې دوی قوی دي. یو ډول قوه پاکې اروا ګانې او بل ډول پلیتې ارواګانې دي. چې دپاکو ارواګانو په اهورا مزدا ولاړ وؤ. زردشت اهورا مزدا (دپوهې اوعقل خدای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل معبود په حیث پیژنی چې مذهبي نظریات یې داستاد په کتاب کی راټول شویدي. دزردشتي مسلک، خلک نیک کارته هڅوي په کار او اراده کې آزادي، رینښتیا او سم کار کول دزردشتي مسلک مهم اساسات دي. دده اخلاقي پرنسیپ په دې قاعده ولاړوؤ چې یوازې هغه څوک ښه دي څه چې دځان لپاره نه خوښوي دنورو له پاره یې هم نه خوښوي. ددې نظریاتو له مخي انسان درې مهمې دندی لري.

– یوه دنده داده چې سړی خپل دښمن دوست کړي.
– بله دنده داده چې ناپوهه وپوهوي.
– دریمه دنده داده چې دپلیت سړي څخه پاک سړی جوړ کړي.

همدارنگه وایي چې تقوا ډیر لوي فضلیت دی په گفتار او کردار کې سموالی د اوستاد هدایاتو څخه دي.

ددی لپاره چې بریالیتوب موپه برخه شي دزردشت په نظر، انسان باید په ښو صفاتو او فضایلو سنبال شي لکه رینښتیا ویل، عدالت کول، ځان ساتنه، زړورتیا اوحق پیژندنه. او دښوونې او روزنې هدف دادی چې دښوصفاتو سربیره دې ځوانانوته دنیک گفتار، نیک کردار او ښه نیت عادت ورکوي. دزردشت شعار نیک گفتار، نیک پندار او نیک کردار وو.

دتدریس میتود په هکله دهغه څه څخه پوهیدلای شو چې دزردشت دوخت په مدرسو کې تدریس کیدل هماغسې چې په مدرسوکې لیکل او لوستل زده کیږي دزردشتانو په مدرسو کې په رینښتیا ویل، او ښه کار کولو به مشق او زده کیدل. زده کوونکوبه تر 16 او 17 کلنۍ پورې رینښتیاویل، په سمه لار تلل، فرمانبرداري کول، په خوراک او وظیفه کې اعتدال، په زده کړه کې مشق کول اوبیا په ژوند کې ورڅخه کار اخستل دي وروسته دزده کړې دوهم پړاو پیل کیده چې هغه دآس سپرلي، غشي ویشتل، نیزه وهل ښکار کول او په عملي توگه زده کړه کول وه، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه نړدې لس کاله وؤ. دوې به ویل چې اوریدل هیرول، لیدل یادول او کول زده کول دي.

برسیره پردې چې دماشومانو ښوونه او روزنه دمور او پلار او دکورنۍ دغړو دنده وه چې عموماً به اتشکدو(اورپرستۍ) او درباري ښوونځیو کې ترسره کیده. ماشومان به یې په ښوونځیو کې شاملول کله چې به هلک 7 کلن شو نو هغه به یې هرومرو په ښوونځي کې داخلولو. دزده کړې لومړۍ دوره 8 کاله وه. په دې دوره کې په تاریخي قیصي دافسانو سره ګډولې، دفرشتو کارونه، دنیکه ګانو میړانې به دقیصو په ډول زده کوونکو ته ویلې ترڅو په هغوی کې دمیړانې حس پیدا او عبرت ورڅخه واخلي دمالدارۍ او کرنې علم په عملي توګه زده کوونکو ته ورښودل کیده.

2. بلخي ابن سینا:

ابن سینا زموږ دهیواد یولوي نابغه، ستر فیلسوف، مشهور طبیب او پیداګوګ دي چې په 370 هـ ش کال کې زیږیدلی او په 428 هـ کې وفات شویدي. دا لومړنۍ سړی دي چې داسلام دراتللو څخه وروسته دښوونې او روزنې په باب یې نظریات وړاندې کړیدي. دا لومړنی پیداګوګ دي چې دښوونې او روزنې دهدف، دښوونې او روزنې او زده کړې میتود، دښوونې او روزنې دتشکیلاتو او سازمان ورکولو، تعلیمي نصاب او درسی مواد په باب یې مهم نظریات وړاندې کړیدي.

دښوونې او روزنې دهدف په هکله دی وایي چې دښوونې او روزنې هدف پنځه شیان دي:

ایمان، نیک اخلاق، روغتیا،سواد، هنراو پیشه.

دتدریس د میتود په هکله وایي چې ماشوم له بدو کارو څخه لرې او دښو دوستانو سره یوځاي کړي، کله یې تشویق او کله یې تهدید کړي. که چیري ویرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه ورنکړي نو باید دتنبیه څخه کار واخستل شي. دماشوم سره دښوونې په وخت کې په معتدل ډول رفتار وشي. داسی وضع اختیار نشي چې ماشوم وویریږي. دپوښتني کولو او توضیحاتو ورکولو جرأت ونلري او نه دومره ملایمت وروښودل شي چې ماشوم زړور شي او زموږ خبروته پام ونکړي او یا ارزښت ورنکړي. ښوونکي باید ماشوم وپیژني دهغه طبع وسنجوي او فکر دې وازمايې ترڅووکولای شي په خپل وخت او ځای کې هغه هنر او مسلک ته وهڅوي چې دده داستعداد ذکاوت سره مناسب وي او په راتلونکي کې ددغه هنر او مسلک څخه ګټه واخلي دې وایي هغه څه چې یو ماشوم یې په ښوونځي کې باید زده کړي، قران کریم، شرعیات، ژبه او هغه اشعار چې داخلاقو او شریعت د ادابو متضمن وي، ورزش، هنر او مسلک، په دغه وخت کې ماشومانود ورزش ډولونه داوؤ: قدم وهل، توپ بازي، درسي لوبې، تیښته، غیږې نیول، دآس سپرلی، تورې وهل او نور.

3. افلاطون:

یونانیان هغه څوک وؤ چې دماشومانو او ځوانانو روزنې ته یې زیاته توجه کړی وه نو ځکه دمدرسو په جوړولو کې دنورو په پرتله وړاندې دي. دوی په دې مدرسو کې دتدریس له پاره دخاصو میتودونو څخه کار اخیست. دوې به لومړي الفبا، وروسته هیجا او کلمې ورزده کولې بیا به یې په لیکلو او لوستلو پیل کاوه. دښوونځي ښوونکي به یې ګراماتست (Gramatist) بلل. ددوی دتدریس میتود ډیر وچ وؤ چې غالباً به د متروکې، لښتې او نورووسایلو سره یوځای وؤ. ښوونکو به لومړي په لوړ آواز دتورو نومونه ویل او زده کوونکو به تکرارول. دمدرسي دکار وسایل او لوازم ډیر لږ وؤ کتابونه نه پیداکیدل نو زده کوونکو به دیونان دشاعرانو داوږدو شعرونو ټوټې یادولې. افلاطون 428 کاله پخوا په اتن کې زیږیدلي وؤ ده په خپل شخصي یو باغ کې دیوي اکادمي بنسټ کیښود چې د Academus په نامه یې یادوله. ده دروزنې، حکومت دارۍ او ښاري تمدن په باب 27 کتابونه او رسالې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکلې دي. دی لومړي فيلسوف دي چې ټولې هلې ځلې يې دښوونې او روزنې له پاره وقف کړيدي. ژان ژاک روسو وايې چې دافلاطون دحهوريت کتاب ډير ستر فرهنگي کتاب دي چې تر اوسه پورې دښوونې او ېوزنې په باب ليکل شويدي. دي روزنه داسی تعريفوي:

دشخص روزل بايد داسې وي چې دخپل هوس او گمان څخه دده وجدان دقضاوت په وخت کې مخ وگرځوي او دهغی پرځای دعلم او پوهې پرگانه ښکلی شي، او هم دپوهي، زړورتيا،ځان ساتني او عدالت څښتن شي.

افلاطون په درس ورکولو کې دسقراط له ميتود څخه چې دافلاطون استاد وؤ کار اخسته. دسقراط ميتود داسی وؤ چې ده به ويل زه د خبرو په وخت کې څه شې چاته نه ورزده کوم بلکه دخپلې مور په شان چې دښځو سره به يې دزيږيدنې په وخت کې مرسته کول، زه هم ورسره مرسته کوم څو ښه فکر وزيږوي. بيا نو گورم چې که دهغه فکر ښه وي توصيه ورته کوم چې هغه وساتي او که نه؟ بياهغه يو بل پوه استاد ته استوم چې ښه فکر ورته ورکړي.

افلاطون وايي چې دولت دروزنې يو سازمان دي. ښوونه او روزنه هغه اغيزناکه وسيله ده چې زما مدار دهغي په مرستې سره کولای شي ديوې ټولنې دغړوطبيعت په سمه لار برابرکړي. که ښوونه او روزنه د انفرادي اشخاصو په لاس ورشي نو تجارتي شکل غوره کوي. په ښوونه او روزنه کې نر او ښځه دواړه په مساوي ډول برخه اخستلي شي. دی وايي چې ښوونه نه بايد داخلاقو په خلاف وي. دولت بايد لومړي ښوونه سانسور اوبيايې دځوانانو په واک کې ورکړي. هغه هندسې او رياضياتو ته زيات اهميت ورکاوه. ده دخپلي اکادمي د دروازي په سر ليکلي وؤ

((څوک چې په هندسه نه پوهيږي دلته نشي راننوتلای))

(c) ketabton.com: The Digital Library

4. امام غزالي (1058–1111 هـ)

دمسلمانانو په ډله کې دښوونې اوروزنې يو بل عالم او پوه امام غزالي دی، نوموړي 78 اثره په مختلفو موضوعاتو کې ليکلي چې د هغه د آثارو څخه يو مضمون هم د سعادت کيميا ده. دده ځينې اثار چې دښوونې او روزنې په برخه کې دي دښوونې دهدفونو، ميتودونو او نصاب په هکله ليکل شوی او ډيرې انقلابي نظر يې پکې وړاندې کړيدي، او په دې يې تاکيدکړيدي چې ښوونه او روزنه څنګه مسلکي او اختصاصي موضوعاتوته انتقال شي حتي نوموړي په هر مضمون کې داختصاص په اړه تشويقونکې نظريات وړاندې کړيدي.

ننی اصلی موضوع هم په دې کې ده چې په تعليمي نصاب کې دادبياتو دمضمونونو ترڅنګ نور مسلکي، تخنيکي او کرنيز موضوعات څنګه ور داخل شي. دی دښوونې او روزنې دمسألو په هکله دډير لوی بصيرت خاوند وؤ. دښوونې او روزنې دستونزو په هکله يې دحل ډيرې لارې وړاندې کړيدي. ده دښوونکو او زده کوونکو داړيکو په هکله داسی مفاهيم وړاندې کړي چې نن ورځ دمعاصرو اروپوهانو له خوا هم توصيه کيږي او دده نظريات په ښکاره ډول دښوونې او روزنې دپوهانو له خوا نن ورځ تائيديږي.

امام غزالي دزده کړې مضمونونه په دوه کته ګوريو سره ويشي:

1. فرض عين Compulsory (جبري)
2. فرض کفايي Optional (اختياري)

فرض عين هغه علوموته نسبت ورکوي چې زده کړه يې دهر چا لپاره فرض ده لکه په اسلام کې قرآن او خدای باندې ايمان درلودل او ځان پوهول، او فرض کفايي هغه علوموته نسبت ورکوی چې زده کړه يې ديوې علاقه مندۍ له مخې کيږي لکه فقه، تفسير، حديث، او تخنيکی مهارتونه. دمثال په توګه اوبدل، خياطي، ويښتان جوړول، طبابت، کرنه او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

امام غزالی دنظري او عملی ښوونې او روزنې دواړه څخه حمایت کوي. دتولد څخه وروسته یوماشوم ته مور او پلاردي. باید دخپلو ماشومانو لپاره دنقطي او عملي سلوک دښه کولو یوښه مرستندوې اوسي.

امام غزالي دپوهې په انتقال کې نر از ښحه دواړه یو شان ګڼلي دپوهې او زده کړې انتقال یې ددواړو دنده بللې ده. البته دواړه مکلف دي چې خپل ماشومان ښوکارونوته وهڅوي او له بدوکارونو څخه وژغوري. په زړه پوري خبره ده چې وروسته دغزالي دنظریاتو په شان Rosseau په خپلو لیکنو کې هم ځیني نظریات وړاندې کړیدي. دامام غزالي نظریات له هغه څه څخه لوړ دي چې نن ورځ په معاصره ښوونه او روزنه کې لیدل کیږي. دی وایي چې تدریس باید په په زړه پوري طریقي سره تر سره شي او دا باید د زده کوونکو، برخه والو په واسطه په زړه پورې شي. داوریدو او لیدو (سمعي او بصري) وسایل داسې وي چې دزده کړې په عملیه کې ډیر موثر او ګټور تمام شي. ښوونکی باید دزده کوونکو دسویې برابر له آسان څخه مشکل ته قدم پورته کړي. دښوونکي دتدریس میتود باید لکچر، دزده کوونکو برخه اخستل، بحث او دټولګي نظم احتوا کړي او کله چې زده کوونکي زده کړه کوي باید دمباحثي مهم ټکي یاداشت کړي.

امام غزالي وایې چې په ټولګي کې نظم او ډسپلین نه باید په زده کوونکو کې ویره رامنځ ته کړي، برعکس د مینې او علاقې فضا رامنځ ته کړي. همدارنګه دښوونکو او زده کوونکو ترمنځ دصمیمیت نږدې اړیکې موجودې وي. ښوونکی باید دزده کوونکو سره د یو مهربانه مشر په توګه چلند وکړي او زده کوونکو ته دښو اخلاقو یوه نمونه دي. دی وایي چې زده کوونکو ته دجزا ورکولو او وهلو څخه ډډه وشي ځکه چې زده کوونکي به له زده کړې څخه زړه تور او بیا ښوونکي ته داحترام په سترګه ونه ګوري. دښوونې او روزنې معاصر علما لکه Pestalozzi، Froeble، Montessori او Dewey په همدې نظریه وؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. جان اموس کامینوس John Amos Comnius 1592–1672م):

کامینوس 148 اثره په بله راوایت 170 اثره لري. دی هم دښوونې او روزنې دبنسټ ایښودونکو څخه شمیرل کیږي. ده دافلاطون څخه ورسته په پیداګوزي کې یو تحول راوستی دي. دی لومړی ښوونکي وؤ او بیا دیوی فرهنګي موسسي مدیر شو. ده (دنوی دیدکتیک) په نامه یو کتاب ولیکه چې په هغې کې دښوونې او روزنې دمیتود، فرهنګي سازمانونو اود تعلیمي نصاب په هکله خپل نظریات په څرګند ډول ولیکل دښوونې او روزنې په باب دده دنظریاتو څخه یوه لنډه یادونه کوؤ:

دی وایي چې ښوونه او روزنه داسی یو هنر دي چې افراد او اشخاص دژوندانه لپاره چمتو کوی او وایي چې دبشر وروستني هدف ددوامداره خوشحالۍ لاس ته راوستل دي. دده په نظر مذهبي او اخلاقي فضیلت او پوهه دښوونې او روزنې داساسی هدفونو څخه دي چې په زده کړه کې ترلاسه کیږي.

کامینوس وایي چې زده کړه باید دهغه نظم پر اساس تنظیم شي چې په طبعیت کې موجود وي او زده کوونکي ته دمعلوماتو په انتقال کې دمطالبو دپوهولو لپاره ښوونکي باید په لومړۍ مرحله کې ماشوم دشیانو سره په تماس کې کړي او په دوهمه مرحله کې دشیانو دتصویرونو څخه کار واخلي او کوښښ وکړي چې شیان په خپله وروښودل شي تر څو ددوي په خیالاتو کې ځاي ونیسي یعني زده کړه دشیانو دحقیقي مشاهدې سره پیل شي نه دشفاهي تعریفاتو او څرګندونو سره.

همدارنګه کامینوس په دې عقیده وؤ چې دتدریس په وخت کې دساده مطالبو څخه مشکلو مطالبو دنږدې څخه لرې ته، دکُلي څخه خاصو مطالبوته او دمعلوم څخه نامعلوم خواته ولاړ شي. کامینوس باور درلود چې پوهه ددري لارو څخه دانسان لاس ته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– دحواسوله لارې، دذهن اوعقلي قوي له لارې اودالهام له لارې. کله چې دا دري طريقي په متوازن ډول سره يوځاي شي نو انسان ډيره لږه خطا او غلطي کوي.
کامينوس زده کوونکي ته دسزا ورکولو په هکله وايي:
سزا يوازي دهغه عواملو او اعمالو په مورد کې ورکړل شي چې داخلاقو پر خلاف وي ترڅو خطا اوګناه دوهم وار تکرار نشي. نه دا چې ددرس دنه ياديدلو په بدله کې. دی په بل ځای کې وايي چې يو شی په دي لحاظ زده نشي چې دی څومره ارزښت لري بلکه په دي لحاظ زده شي چې په ژوند کې څومره ګټه ورڅخه اخستلاي شو.
څرنګه چې کامينوس دښوونې او روزنې دلويو پوهانوڅخه ګڼل کيږي ده دزده کړې دوره په څلورو برخوويشلې ده:

1. تر شپږکلنی پورې چې دا دوره د(مورښوونځي) په نامه ياده شويده.
2. له شپږکلني څخه تر 12 کلنی پورې چې دا دوره دعامې مدرسې په نامه ياده شويده.
3. له 12کلنی څخه تر 18کلنی پورې چې دادمتوسطې مدرسې په نامه ياده شويده.
4. له 18 کلنی څخه تر 24 کلنی پورې دا داکادمی يا پوهنځي په نامه ياده شويده.

دی په دي نظر وؤ چې يوه داسي بين المللي موسسه دې جوړه شي او په هغې کې دې دنړۍ ټول پوهان ګډون او څيړنې وکړي او کومې نتيجې چې لاس ته راوړي دنړيوالو غوړوته دې ور ورسول شي، او دنړې دمختلفو هيوادونو ښونځي دې سره داسې اړيکي ولري لکه دانسان معده چې دوجود داندامونو سره يې لري. يعني هغسي چې معده بدن دغړو له پاره ژوند او انرژي چمتوکوي، داموسسه هم دنورو موسسو له پاره علم او پوهه اماده کړي. دښوونځيو دپروګرامونو په هکله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي چې ټول مضمونونه يوله بل سره درسي اړيکې ولري، نه داچې يو له بل څخه جلا وي.

6. ژان ژاک روسو J.J. Rousseau (1712-1778م):

ژان ژاک روسو دژينو په ښار کې زيږيدلی دي. ده داميل په نامه يو اثر ليکلي دی چې دښوونې او روزنې په باب يې ډيرې اغيزمنې مفکورې او نظريې وړاندې کړي دي. ...

ژان ژاک روسو دژينو په ښار کې زيږيدلی دي. ده داميل په نامه يو اثر ليکلي دی چې دښوونې او روزنې په باب يې ډيرې اغيزمنې مفکورې او نظريې ورکړيدي چې په نړۍ کې دسترو تحولاتو او تغيراتو سبب ګرځيدلی دي. دروسو په عقيده په ښوونه او روزنه کې دروزنې هدف دادي چې طبيعي انسان وروزي. ده عقيده درلوده چې انسان په خپل ذات کې پاک او نيک مخلوق دي هيڅ ډول ګناه نه لري نو دطبيعی انسان څخه دده مراد دادي چې داسې انسان وروزي چې دهغه پاکې غريزې په طبيعي توګه او دټولنې دبدوکارونو دککړتيا څخه لرې او په امن کې وده وکړې، نو ښوونه او روزنه بايد داسي کار وکړي چې ماشوم په طبيعي او حياتي قوت وروزل شي تر څو نيکمرغه اوسي او ددي ترڅنګ وايي چې ملي او عمومي ښوونه او روزنه بايد ددولت له خوا کنترول شي. روسووايي:

دښوونې او روزنې هدف دادي چې دماشوم قدرت، استقلال او فهم وروزل شي نه دا چې حافظه يې له هغه څه نه ډکه شي چې دی وربانديې نه پوهيږي يعني دي په خپل اثر اميل کې وايي چې ښوونه او روزنه په عمومي ډول او دلومړۍ دورې ښوونه او روزنه په خاص ډول بايد دحوا سوله لارې عملي شي نه دحافظې له لارې ددې کتاب په بل ځاي کې وايي کله چې روح تحول او تکامل کوی نو روزنه هم بايد دروح داتکامل تعقيب کړي او بل نظريې دطبيوت سره توافق کول دي. دی تر 12 کلن عمر پورې يوازی دمورنۍ ژبې په زده کړه باندي تاکيد کوی او دنورو ژبو زده کول ګټورنه بولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

7. هنریخ پستالوزی Heinrich Pestalozzi (1747–1827)

دپستالوزی ټول عمر او ژوند دښوونې او روزنې په لارکې مبارزه او جګړه وه. دی ښوونکي وؤ او د ژوند تر ورستی سلګی پورې ښوونکی پاتې شو. ده د روسو نظریات او عقاید ولوستل او حتا ورباندې مین شو دهغه دنظریاتو په عملي کولو کې یې ډیر زحمتونه وګالل.

دپستالوزي په عقیده دښوونې او روزنې هدف دادی چې سړې ټولې قواوې په منظم او هرارخیز ډول وروزل شي تر څو په تدریجې او طبیعی ډول وده وکړي او په پای کې دښې او پاکی پوهي خاوند شي.دی وایي چې دښوونې او روزنې په واسطه نااميدي له منځه ځي او ټولنه اصلاح کيږي نوځکه دعمومي ښوونې او روزنې طرفداردي.

پستالوزې د تدریس لپاره د یو نوی میتود څخه چې دلومړني میتود Ementa Bilding په نامه یادیږي استفاده کوله. ده وویل چې داسي میتود هله مناسب دي چې دزده کوونکو د ودې او تکامل سره توافق ولري. دده په نظر دیو مطلب دزده کړې لپاره دالاندي درې مرحلې ضروري دي.

1. دمشاهدې مرحله: ماشوم ته داسې عادت ورکړشي چې دخپل چاپیریال دموجوده شیانو په نسبت کنجکاو اوسي او هغه په غور سره وګوري.

2. دتجزیې مرحله: په دغه وخت کې چې څه شی مشاهده کوو هغه په وړو وړو اجزاوٌ ویشو او بیایې زده کوونکو ته وربنیو.

3. دترکیب مرحله: دتجزیې کولو څخه وروسته داواړه اجزا بیرته غونډ او ترکیب کړو. پستالوزي وایې ددې له پاره چې دښوونې او روزنې څخه کار واخستل شي لاندي ټکو ته باید پام واړول شي.

1. دمختلفو حواسوله لارې دمطالبو زده کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. دژبې دزده کړې په وخت کې باید لغات او کلمې داړوند شیانو سره یو ځای وښودل شي.
3. په هره موضوع کې دزده کړې په وخت کې له ساده جزء څخه پیل او په تدریجی ډول پیچلې برخواواجزاو ته ورشي.
4. دهرې مرحلې په اجراکې باید ماشوم ته وخت ورکړشي چې په نوی مطالبو پوه شي.
5. دماشوم په روزنه کې ضرورده چې دده شخصیت اواعتبار ته درناوي وشي.
6. دښوونکي او زده کوونکي اړیکې باید دمهر او محبت پربنیاد وي.
7. ټولي لارې چارې باید دښوونې او روزنې له اهدافو څخه بهر نه شي.

پستالوزی په ښوونه او روزنه کې دیوې ټولنې لپاره ښوونځي لازم او ضروري بولي نو ځکه دخپل ژوند په دوران کې یې ډیر ښوونځی جوړکړل. دکار دآسانتیا لپاره یې ډیر کتابونه ولیکل متحرک الفبای یې اختراع کړل. درسمونو او تصویرونو څخه یې استفاده کوله. دکاروسایل هغه څه وؤ چې دماشومانو په شاوخوا کې موجود وؤ. دحساب له پاره یې مختلف جدولونه جوړکړل. داعدادو له پاره یې دجوارو، لوبیا، کاڼو څخه چې محسوسیدل، کار واخست.

پستالوزی عقیده درلوده چې ماشومانو ته دې هغه مطالب ډیر ورزده شي چې عملي جنبه ولري او دمهارتونو په زده کولو کې ورسره مرسته وشي، نوځکه دښوونځي په پروګرامونو کې یې نظري او عملي ښوونې ته ځای ورکړي وؤ. دا په دې معني ده چې ده نه یوازي کرنه، باغونې، کورنۍ چارې، خیاطي په تعلیمي نصاب کې ځای کړي وؤ بلکه دهغه په ښوونځیو کې نقاشي، خط، هندسه، حساب، طبیعي علوم، جغرافیه او تاریخ هم تدریس کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

8. هربارت Herbart (1776-1841م)

دی دخپلې کورنۍ یوازنی اولاد دي چې دخپلي مهربانې مور ترلاس لاندې لوي شویدی ده څووخته دیو شتمن سړي زوي ته درس ورکوو په دي وخت کې وده یو اثرد (دروزنې ډیر مهم کار دادي چې نړۍ داخلاقو په لحاظ ورسوي) په نامه دي. او دوه نور معتبر اثاریې د (روزنیزعلم) په نامه اود (دروزنیزو عقایدو مهم ټکي)په نامه دي. کله چې ده دښوونکی په توګه دنده واخستله دښوونیز او روزنیز مسایلو سره یې زیاته علاقه پیدا او دمباحثي لپاره محفلونه جوړکړل او په پاي کې دیو ښوونځي په جوړولو بریالي شو. هربارت وایي:

انسان دنیکو کارونو سره تمایل، دکمال پیداکولو سره تکایل، ذخیره سره تمایل او د عدالت او نصاب سره تمایل لري نو هڅه باید وشي چې په ماشومانو کې دا فضایل څرګند کړای شي.

هربارت هغه لومړنی سړي دي چې دښوونې او روزنې لارې چارې یې د اروا پوهني په اصولو بنا کړېدی. ده عقیده درلوده چې دانسان مغز دزیږیدنې په وخت کې خالي او صاف وي کله چې د چاپیریال څخه وار په وار تازه تصورات ور داخلیږي دماشوم مغز ډکوي وروسته دتفکر او قضاوت قدرت پیداکوي. ده دتدریس دمیتود لپاره دالاندې پړاونه پیشنهاد کړل چې دهربارت دمنطقي پړاونو په نامه یادیږي:

1. ځان چمتوکول (Preparation):

په دې پړاو کې ښوونکی هڅه کوي چې ددرس موافق خیالات دزده کوونکي په مغز کې بیدار کړي او په دي وسیله هغه دې ته چمتو کړي چې نني درس ښه درک کړي. په دې کار کې دتیر درس پوښتنه کوي او یانوی مسایل مطرح کوي چې دنوې درس سره مشابهت او اړیکي ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. دموضوع وړاندې کول (Presentation):

په دې پړاو کې نوې تجربې او نوی مطلب زده کوونکو ته ورکول کیږي. زده کوونکو ته لارښونه کیږي چې اصلي مطلب ته ورسیږي.

3. یوځای کیدنه (Association):

په دې پړاو کې ښوونکی هڅه کوي هغه نوي مطالب چې زده کوونکو ته یې ورزده کوي ددوي د پخوانیو مطالبو او تجربو سره یوځاي کړي ترڅو په دماغ کې یې ځاي ونیسي او دا کار هلته امکان لري چې درس تکرار کړي او مشابه اجزا دتیر درس سره بیان او څرګند کړي.

4. عمومیت ورکول (Generalization):

په دی پړاو کې ښوونکي ددرس کُلي مفاهیم توضیح کوي څه چې یې زده کوونکو ته ویلي دي لنډ او دسته بندي کوي. که پخواني پړاونه په ښه توګه تر سره شوي وي نوداهم په آسانۍ سره سرته رسیږي.

5. داستعمال ځایونه (Application):

په دې پړاوکې ښوونکی ددرس کُلي مفاهیموڅخه په مختلفو ځایونو کې کار اخلي ترڅو زده کوونکي دنوي مطلب داستعمال ځایونه وپیژني. دلته ښوونکي شاګردانو ته کورنۍ دنده ورکوي تر څو تمرین وکړي اودنوي درس داستعمال ځایونه ور معلوم شي.*

هربارت وایي چې په هره تربیتي موسسه کې باید دري عمده مسألوته پام وشي.

---

*ښوونکي کولاي شي په یو نمونه یې درس کې پورتنۍ پنځه مرحلې تطبیق کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف: دموسسې دنده: په هره روزنیزه موسسه کې باید دتمدن اساسات اودعلومو مقدمات دعمومي اطلاعاتوپه نامه ور زده شي او بیا دې تخصصي څانګې ته پام راوګرځول شي.

ب: موسسه دعوامو لپاره: هر څوک یا هره قبیله او دسته چې وغواړي خپل اولادونه پکې شامل کړي کوم ممانعت ونلري.

ج: دروزنیزي موسسې حقوق او ټولنیز مسایل: دزده کوونکو دیوځای کید وا ددوې اړیکو څخه چې دیو بل سره یې لېي او بیایې دښوونځي دکارمندانو سره لري ټولنیز او حقوقي مسایل پیداکړي. البته دروزنې اخلاقي هدف هم باید په پام کې ونیول شي.

په ښوونه اوروزنه کې هربارت دښوونکي شخصیت او کړه وړوته دهر څه نه زیات اهمیت ورکوي ځکه چې دښوونکو اخلاقي اغیزې پرزده کوونکو زیاتې دي اوزده کوونکوته ښه لارښود او الهام ورکوونکي دي.

هربارت وایي چې دښوونځیو پروګرامونه دطبیعت او ټولنې څخه الهام اخلي او هم وایي چې د لارو په واسطه کولای شودماشومانو مینه او علاقه دعلم او پوهې په نسبت پیداکړو هغه لارې یوه دازمیښت او تجربو لارده چې موږ دطبیعت او چاپیریال څخه خبروي او بله دنورو سره دکړو وړو لارده چې داهم دپوهې دزده کولو محرک او مشوق دي. همدا علت دی چې دماشوم زړه به یا دمطالبو او مفاهیمو سره تړلي وي او دټولنې افرادو او اشخاصو ته متوجه وي، نو په دې وسیله ویلای شو چې دښوونځي تعلیمي نصاب باید دوه جنبې ولري لومړۍ برخه کې باید علمي مواد وي لکه طبیعي علوم، لاسي کارونه او فني زده کړه. دوهمه برخه کې باید تاریخي مواد وي لکه د ادبیاتو تاریخ، ژبه او ښکلي هنرونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتدريس داصولو اهميت:

ټول ښوونكي او تدريس كوونكي بايد په دي پوه شي چې دتدريس لپاره يوه واحده لار نشته بلكه ډيرې طريقي او لارې موجودې دي چې ښوونكي كولاي شي په مختلفو وختونو كې دموضوع مضمون په اړوند ورڅخه كار واخلي. تدريس يو ډول فن او مهارت دي چې تر ممكن حده هڅه كوي چې دهغه دتدريس لاره په زړه پورې او جالبه شي.

ټول هغه ښوونكي چې روزل كيږي يا روزل شويدي، ضرورت لري چې دتدريس دټولو لارو چارو څخه باخبره اوسي او په دې پوه شي چې ولي دتدريس په مختلفواصولو اولارو باندي تاكيد كيږي. دتدريس په اصولو كې كوم راز پټ ندى بلكه دتدريس اصول دپوهې دلاس ته راوړلو يوه طريقه ده چې ښوونكي دخپلو مهارتونو څخه په استفاده ورڅخه كار اخلي چې ددې ارزښتونو درلودونكي دي.

1. دتدريس اصول يو ګټور كار دي نوكه دهغي څخه كار واخستل شي په درس كې بي نظمي وارخطايي او هرج ومرج منځ ته نه راځي. همدارنګه دتدريس اصول ښوونكي سره ددرسي موادو او درسي پلان په جوړولو كې مرسته كوي.

2. دتدريس اصول دوخت او انرژي دضايع كيدومخه نيسي.

3. كله چې دتدريس دمناسبو او ښولارو چارو څخه كار واخستل شي ښوونكي كولاي شي دزده كوونكو علاقه او توجه په تدريس كې جلب كړي.

4. دتدريس اصول زده كوونكو لپاره داغيزمنې زده كړې سبب ګرځي.

دتدريس اصول ديادو شوو ارزښتونو او اهميت سربيره يو ډول قاعدې هم لري چې په لاندې ډول تشريح كيږي:

ځينې قاعدې چې ښوونكو سره په تدريس كې مرسته كوي داسې قاعدې دي چې د امسا په ډول ورڅخه استفاده كيږي خو ښوونكي په دې بايد پوه شي او دځاي سره فيصله وكړي چې څه وخت، څنګه او څه ډول دهغي څخه پيروي وكړي. داقواعد عبارت دى له:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. **له معلوم ځخه مجهول ته پيل کول:** ښوونکی باید له هغه ځه ځخه تدریس پیل کړي چې زده کوونکي ورباندي پوهيږي.
2. **واقعي او معينې موضوع ځخه و غير واقعي او مجردې موضوع ته تلل:** ښوونکي بايد دهغه معينې او واقعي موضوع ځخه پيل وکړي چې زده کوونکې ورسره اشنايي ولري.
3. **له آسانه ځخه مشکل ته:** ښوونکی باید له آسانې موضوع ځخه پیل او ورو ورو مشکلې مرحلي ورباندي زياتې کړي.
4. **له ساده ځخه مغلق ته تلل:** ښوونکي مخکي له دې چې مغلقي او پيچلې موضوعاتو باندي کار پيل کړي لومړي بايد ساده او بسيطو شيانو باندې کار وکړي يعنی له آسان یا ساده ځخه شروع او ورو ورو مغلقو موضوعاتوته ولاړ شي.

په ټولګي کې نظم او اداره

ځرګنده ده چې هر کار په مساعدو شرايطو او خاص نظم کې په ښه توګه پرمخ ځي. ښوونه او روزنه چې د ښوونيزو غوښتنو لومړنی ضرورت دبشر په ژوندانه کې قبول شويدي حتا نظم او دسپلين ته ضرورت لري او دانظم ايجابوي چې دغه تصميم ونيول شي. يعني دښوونې او روزنې په پروسه کې ستونزې دمنځه ولاړې شي او په کمي او کيفي ډول هدف ته درسيدو په لور تدريس ترسره شي. لازم دي چې ددي فرصت دلاس ته راوړلو لپاره دنظم، ادارې او ټولګې دترتيب په هلکه يوځه معلومات ترلاسه کړو:

نظم په لغت کې ترتيبولو او يو قافيه لرونکي موزون کلام دي چې دنثر خلاف دي دسپلين په انګريزي ژبه کې دانضباط، انتظام، ترتيب او دقاعدې او انضباط لاندې راوستوته وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښوونې او روزنې په اصطلاح کې نظم او دسپلین وضع او حالت تشریح کوي چې ښوونکی یې په ټولګي کې دتدریس لپاره یوه مقرره یا خاصه قاعده په کار وړي چې دهغی په واسطه زده کوونکي یوښه نظم اودسپلین لاندي راولي. په دی ډول هر ښوونکي په ټولګي کې دیو شخص او معین دسپلین درلودونکي دي ترڅو زده کوونکي اوپه خپله ښوونکي دهغې سره سم عمل وکړي.

a) **دټولګی نظم او ترتیب:** دټولګي ترتیب او تنظیم روزنیزه برخه ده خو درسي نده ځکه په ټولګي کې دزده کوونکو ترتیب او تنظیم هغوي دې ته چمتو کوي چې ورته تدریس وشي او فعاله برخه واخلي او ورو ورو دزده کوونکو عادت وګرځي. خو په دی برخه کې لومړي ښوونکي زیات کار کوي او بیا زده کوونکي کار کولوته متوجه کوي. دټولګي نظم او ترتیب ښوونکي او زده کوونکي درس ته هڅوي ترڅو تدریس په مناسبه توګه ترسره شي. ښوونکي باید دا کار ددرس دمخه ترسره کړي یعني دټولګي فضا ددرس له پیل څخه دمخه اماده کړي دښوونې او روزنې داساساتو پر بنسټ هغه مرحلې چې دټولګي دنظم او ترتیب لپاره ضروري دي قدم په قدم عملي شي.

دټولګي په نظم او ترتیب کې باید داټکي په پام کې ونیول شي:

1. ښوونکي ټولګي ته دننوتلو په وخت کې دسلام ورکولو آداب مراعات کړي.
2. په ټولګي کې په ورین تندي او مناسب آواز خبرې وکړي.
3. ښوونکي باید په ټولګي کې قدم ووهي او بیا په یوځاي کې ددریدلو څخه وروسته دزده کوونکي داحوال پوښتنه وکړي.
4. که یوزده کوونکي ناروغ یا معلول وي هغه ته دې ډاډګیرنه او تسلیت ورکړشي که لازمه وي دښوونځي دادارې له لارې دې تداوی ته معرفي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5. ښوونکی باید ښوونځي منظم کړي، میزونه، چوکۍ، درسي مواد توره تخته او همدارنګه زده کوونکي دې دقد په پام کې نیولو سره کېښینوي.
6. دزده کوونکو دنظافت لیدل او په مهربانۍ سره هغوي ته توصیه کول.
7. دزده کوونکو دحاضرۍ اخیستل، دهغې داهمیت او دغیرحاضرۍ دخرابو عواقبو په هکله ورته توصیه کول.
8. دزده کوونکو دکورني کار دغلطیو او نیمګړتیاوو اصلاح.
9. درس ته د زده کوونکو هڅول.

برسیره پردي داټکي هم باید په پام کې ونیول شي:

الف: دامکان په صورت کې به ښه داوي چې ښوونکی دکورني، اجتماعي او دیني ادابو په هکله هم معلومات ورکړي.

ب: زده کوونکو ته موقع ورکړي شي چې خپل نظر ووايي.

ج: ښوونکی زده کوونکو ته مهم خبرونه او تربیوي قصې ووايي.

څرنګه چې نظم او ترتیب دتدریس لپاره زمینه مساعدوي او ددرس په جریان کې شامل ندي او کله کله دستونزو سره مخامخ کیږو چې دتدریس دبي نظمۍ سبب ګرځي، داډول حالت دټولګي د ستونزو په نامه یادوي او هغه په دی ډول ترکتنې لاندي نیسو:

b) دټولګي دستونزو حل:

ځینې ښوونکی معلومات او مهارتونو ته ضرورت لري لکه چې دمخه ذکر شو دوي دتدریس په وخت کې ستونزو سره مخامخ کیږي دبیلګې په توګه:

الف: په لومړي ټولګي کې ستونزه: یو زده کوونکي دټولګي په اخره کې ناست دي خوخوب وړیدي نورو زده کوونکو دی ولید او په خندا شول. داخندا دټولګي دنظم دخرابیدو سبب ګرځي. ښوونکی پوهیږي چې دا زده کوونکي دغریبې کورنۍ څخه دي او دلرې ځاي څخه راځي. په دی حالت کې ښوونکی څنګه کولاي شي چې دټولګي نظم وساتي او دزده کوونکو خندا ودروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي ستونزې دحل لپاره ښوونکی باید زده کوونکي له خوبه راویښ او له خپل ځاي څخه يې جګ کړي په نرمه ژبه ورته وواییٍ چې څه مخ او لاس دې ومینځه او بیا راشه. دراتللو څخه وروسته يې په لومړي قطار کې کیښنوي او په درسي فعالیتونو کې ورته برخه ورکړي او هغه زده کوونکو ته توصیه وکړي چې خندايې کوله او ورسته له دې خندا ونکړي. که یوزده کوونکي داعمل تکرار کړي دکورنۍ سره يې باید تماس ونیول شي.

ب: په دوهم ټولګي کې ستونزه: ښوونکی په ټولګي کې درس ورکوي یوزده کوونکي دبل سره لاس اچوي او شوخي کوي. درس ته موجه ندي. ښوونکی داحالت ویني چې څه وکړي.

ددي دحل لپاره هغه زده کوونکي چې شوخي کوي دټولکي مخې ته راوغواړي او دلاس اچونې علت ورڅخه پوښتنه وکړي. کله چې علت معلوم کړي نو عادلانه فیصله وکړي هغه زده کوونکي چې لومړي لاس اچولي دي په نرمه لهجه وپوهول شي چې بیا داسې کار ونکړي او ددې څخه وروورسته په لومړي قطار کې کښینول شي او په درسي فعالیتونو کې دې ورته زیاته برخه ورکړي. که دده داعمل بیا تکرار شي نوبیا دی د اداري، دده کورنۍ او دلوبو ملګرو سره تماس ونیول شي ترڅو يې علت معلوم او ستونزه حل شي.

ج: په پنځم ټولکي کې ستونزه: ښوونکی غواړي چې دتعلیمي کال په پیل کې یوه صنفي ازموینه واخلي خو ټولګي دومره تنګ دي چې دچوکیو دلرې کیښودلو او زده کوونکو دلرې کښیناستلو امکانات نشته دی او زده کوونکي یو له بل څخه نقل کوي. ښوونکی داستونزه څرنګه حل کړي.

ددې ستونزی دحل لپاره دي ښوونکی د الف، ب او ج په عادلانه توګه دری ګروپه سوالونه جوړ کړي او داسې نه وي چې دیو ګروپ سوالونه مشکل او دبل آسانه وي. زده کوونکي دې په منظمه توګه په هر قطار کې کښینوي چې په هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

قطار کې دهر زده کوونکي سوالونه يو له بل سره فرق ولري ښوونکی به دهر ګروپ دسوالونو دويلو په وخت کې لومړي دالف دګروپ سوالونه ووايي او داورته په ګوته کړي چې سوالونه کيږدي او وروسته د ب او ج دګروپونو سوالونه جلا جلا ووايي بيا هدايت ورکړي چې سوالونه حل کړي که سوالونه چاپي وي دزده کوونکو هر ګروپ ته دهغوي دګروپ سوالونه توزيع کوي.

په ژوند کې هر څوک ځيني شيانو ته ارزښت ورکوي ځيني شيان نظر نورو ته ښه ګڼي او هغې ته يو خاص ارزښت قايل دي نو کله چې انسان يو کار کوي هغه څه چې ورته ښه ښکارې هغې ته زيات ارزښت ورکوي او په خپل کار کې يې په پام کې نيسي. شايد ځيني ارزښتونه موږ د ځينې کارونو څخه منع او دځينې کارونو لپاره مجبور کړي. کيداي شي ځيني وخت يو کار ته ارزښت قايل کيدل ښه او ځيني وخت ښه نه وي او يا داسي وي چې يو شي ديو چا له خوا ارزښت ورکول نه غلط او نه صحيح وي.

په دي ډول دتدريس په وخت کې ښوونکی خپل هغه ارزښتونه ته پام کوي چې دهغي په رڼا کې تدريس کوي او دا په دې پورې اړه نيسي چې ښوونکی دتدريس دکوم اصل څخه کار اخلي. ځيني ښوونکی شاګرد دفعاليت دمرګز په توګه ښه ګڼي او په تدريس کې ورڅخه کار اخلي او ځيني يې ښوونکی دفعاليت دمرکز په حيث خوښوي او په تدريس کې ورڅخه کار اخلي. په دي ډول دا اصلونه دټولګي په دسپلين مستقيم اثر اچوي او دهريو دسپيلين له بل څه فرق کوي.

دښوونکی دارزښت معلومول دلاندي پوښتنو په واسطه معلومولاي شو:

دارزښت دتوضيح کولو تمرين:

په لاندي پوښتنو کې يوازي د (الف) يا (ب) عبارتونو څخه کړۍ تاو کړئ يا خپل نظر په ګوته کړي.

1. الف: زده کوونکي ازاد طبيعته دي هر څه چې وغواړي هغه بايد ووای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: لاس جګ کړئ او په منظمه توګه په صنفي بحث کې برخه واخلي.

2. الف: کورنۍ وظیفه کمه او دضرورت په وخت کې ورکړ شي.

ب: کورنۍ وظیفه هره شپه باید ورکړ شي.

3. الف: صنفي فعالیتونو کې باید زده کوونکي دفعالیت مرکز وي.

ب: صنفي فعالیتونو کې باید ښوونکې دفعالیت مرکز وي.

4. الف:دښوونځي ښوونکی باید دآزاد، طبیعي او دوستانه احساساتو خاوند وي.

ب: دښوونځي ښوونکی په رسمیاتو کې مقید، احتیاط کار او کم حرفه وي.

5. الف: ښوونکی باید په خپله تعلیمي نصاب جوړ او دزده کوونکو دضرورتونو سره سم وي.

ب: ښوونکی باید دلوړو مقاماتو له خوا تعین شوي نصاب تعقیب او تطبیق کړي.

6. الف: دزده کوونکو په ګروپي کار کې عملیه مهمه ده.

ب: دزده کوونکو په ګروپي کار کې نتیجه مهمه ده.

7. الف: زده کوونکو ته ورکړشوي کارونه هغه وخت ګټور دي چې په ګروپي ډول اجرا شي.

ب: زده کوونکو ته ورکړشوي کارونه هغه وخت ګټور دي چې په انفرادي توګه ترسره شي.

8. الف: په زده کوونکو دانګیزې تولید زیات او ښه دداخلي پاداش (زده کوونکي دکار په اهمیت پوه او په خپله یې ترسره کوي) په واسطه اجرا کیږي.

ب: په زده کوونکو کې دانګیزی تولید زیات او ښه دخارجي پاداش (زده کوونکي کار دتشویق له لاري ترسره کوي) په واسطه اجرا کیږي.

9. الف: ارزیابي باید رسمي وي.

ب: ارزیابي باید غیررسمي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

10. الف: ترټولو اهم کار دادي چې زده کوونکو ارزښتونوته تغير ورکړ شي.

ب: ترټولو اهم کار دادي چې زده کوونکو سلوک او روش ته تغير ورکړ شي.

11. الف: هغه څه چې مهم دي باید دتعلیمي نصاب دمحتوا یوه برخه تدریس شي.

ب: هغه څه چې مهم دي باید ټول تعین شوي تعلیمي نصاب تدریس شي.

12. الف: ددسپلین لپاره معیارونه باید خپله ښوونکی تعین کړي.

ب: ددسپلین لپاره معیارونه دښوونځي دعنعنې او پالیسۍ له مخي تعین شي.

13. الف: درسي ساعت باید ددرسي موضوع څخه خارج موضوعات هم احتوا کړي.

ب: درسي ساعت باید تعین شوي کارونو ته اختصاص شي.

14. الف: په ښوونځي کې دزده کوونکي لپاره مهم ټکي دادي چې پوه شي چې څنګه يې زده کړو.

ب: په ښوونځي کې دزده کوونکي لپاره مهم ټکي دادي چې معلومات،واقعتونه او حقیقتونه زده کړي.

15. الف: دزده کړې او تدریس په پروسه کې زده کوونکي تصمیم ونیسي چې څنګه او چیرته زده کړه وکړي.

ب: دزده کړي او تدریس په پروسه کې ښوونکی تصمیم ونیسي چې څنګه او چیرته تدریس وکړي.

باید وویل شي چې پورتني سوالونه دغلط او صحیح له ډلې څخه ندی بلکه هریو دیو خواهش له مخی تعینیږي دارزښت دتعینولو له پورښتنو څخه معلومیږي چې کوم سرې څومره تعداد (الف) او څومره تعداد (ب) ټاکلي دي چاچې دالف پوښتنې زیاتې ټاکلي دي زده کوونکي دفعالیت مرکز او چاچې دب بوښتنې زیاتې ټاکلي دي ښوونکی دفعالیت دمرکز په حیث خوښوي او هغې ته ارزښت ورکوي. په نتیجه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلاي شو چې دارزښت ټاکنه دیوښوونکی موقعیت په ټولګي کې ټاکي او همدا موقعیت په ټولګي کې دهغه دسپلین ښئ.

نفر	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
دالف مجوعه	۱۰	۸	۱۳	۴	۱۲	۹	۷	۱۴	۲	٦
دب مجوعه	۵	۷	۲	۱۱	۳	٦	۸	۱	۱۳	۹

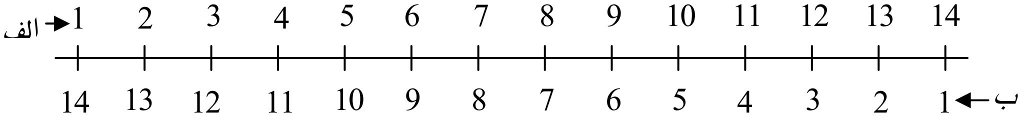

دالف دقیمتونو زیاتوالی او دب دقیمتونو زیاتوالی

دټولګي په دسپلین بحث:

ښوونکی باید په ټولګي کې منظم او خاص دسپلین ولري. زده کوونکو ته باید دمخه خبرتیا ورکړي چې دی په ټولګي کې څرنګه تګ لاره لري او دهغه مقررات او دسپلین په ټولګي کې څنګه دي. دده دا مقررات باید په ټولګي کې ثابت او یوشان وي. زده کوونکي باید په دې پوه شي چې ښوونکی ورڅخه څه غواړي دهغي دغوښتنو مطابق باید عمل وکړي په نتیجه کې به دټولګي فضا آرامه وي او ښه تدریس به ترسره شي. که دښوونکی مقررات او دسپلین په ټولګي کې ونه پیژنې او پوه نشي چې ښوونکی له دوې څخه څه غواړي. مثلاً که یوه ورځ دزده کوونکو دکورني کارونه اجرا په صورت کې هغوي آزاد پریږدي او هیڅ ورته ونه وایي او بله ورځ ورته دهمدي ډول دکارونه اجرا په صورت کې په قهر شي او جزا ورکړي داعلت دي چې زده کوونکې حیران پاتې کیږي چې څه وکړي نو دوې به سترې او په پاي کې به ووایي چې داڅه ډول ښوونکې دي. همدا علت دي چې دټولګي فضا نا ارامه کیږي او ښه تدریس به صورت ونه نیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله کله ښوونکی دښوونکی دفعالیت مرکز له اصل څخه کار اخلي او هغه دسپلین په کار دي چې په شاګرد باید دفعالیت مرکز اصل یې ایجابوي او کله کله برعکس. یعني په مناسب وخت کې دخپل دسپلین جهت ته تغیر ورکوي دشرایطو په نظر کې نیولو سره کله یوې خوا او کله بلې خوا ته ترجیح ورکوي دبیلګې په توګه په تدریس کې دګروپي کار څخه استفاده کوي خو زده کوونکو ته وایي چې متوجه اوسي او غالمغال مه کوي په دی ډول ټولګي کنترولوي (په ټولګي کې دعملي کار اجرا، دزه کوونکو تلل راتلل او داسي نور په شاګرد باندي دفعالیت د مرکز اصل دي).

کله چې زده کوونکي خپل استاد ښه وپیژني نو فکر کوي چې دهغه په مقابل کې څنګه تګ لاره غوره کړي دهغه دهدایت سره سم کار ترسره کړي. په دی اساس باید موږ یو ښکاره او ثابت دسپلین په ټولګي کې ولرو ځکه بي له دې څخه به دټولګي فضا ناارامه وي.

پورتنۍ لارښوونې دټولګي ددسپلین په هکله وې چې ښوونکې په ټولګي کې دکومې لارې کار اخلي دا داصول تدریس په تخنیک پورې اړه نه نیسي. که ښوونکی دتدریس فعایت مرکز شاګرد ونیس او هغه ته ارزښت ورکوي خو په تدریس کې دتدریس دفعالیت مرکز ښوونکی دسپلین کارول کوم تفاوت نه لري ځکه چې دادسپلین به ګټور بولي او برعکس به ممکن ستونزې ولري. ولته دتدریس تخنیک او دسپلین دواړو ته اشاره وشوه خو زموږ مقصد دټولګي دسپلین دي. په هر حال داسې تدریس وشي چې هم دسپلین ترسره شي او هم آرام اوسي. مثلاً دزده کوونکو غالمغال ونکړي. خوهغه ښوونکی چې په ټولګي کې کنترول لري او زده کوونکي باندي دفعالیت مرکز اصل څخه کار واخلي کیداي شي په لومړۍ مرحله کې ستونزې ولري خو ورو ورو به دا ستونزې کمې شي.

د ټولګي نظم او دسپلین د هغو مهمو مهارتونو څخه دي چې ښوونکی کولاي شي د تدریس په وخت کې ورڅخه کار واخلي. که ښوونکی تجربه کارنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نو زيات وخت به يي د ټولګي دفضا په آراملوکي تير شي زياتي موضوع ګاني دټولګي په نظم او دسپلين باندي اثر اچوي لکه دټولګي سايز، ددرسي خونو اسانتياوي دښوونکی کړنلاره، په کورکي دکار اومصروفيت مسؤليتونه،سؤتغذي، بي خوبي، دکور او ښوونځي ترمنځ واټن، د ښوونکی د عنعنوي او فرهنګ رول په هکله د خلکو نظر او داسي نور. همدارنګه داتکي هم ديادولو وړدي چې په درسي ميتودونوکي نا څاپي تغيير راوستل که څه هم دپيداګوژي علم (فن تدريس) له نظره يو مثبت ګام دي خوپه ټولګي کې به ستونزي را منځ ته کړي.

دذکر شوو پورتنيو موضوعاتو سربيره چې پر نظم او دسپلين تاثير لري په لاندي توګه دهغي نه يو څو ټکي په ګوته کوو.

- په ټولګي کې دزده کوونکو دکيښنولو ترتيب او تنظيم.
- دتعليمي نصاب جوړښت.
- دزده کوونکو سره مرسته او دهغوې ساتنه.
- دتدريس په حالت کې دښوونکی وضع.
- دنظم او دسپلين دستونزو حل.
- کم ترکمه دضروري دسپلين څخه استفاده.

په ټولګي کې دزده کوونکو کښينول او دهغوي نظم او ترتيب په هر ټولګي کې فرق کوي نو ښوونکی دتدريس په وخت کې خپل زده کوونکي څنګه بايد کښينوي؟

درسي خوني تر ممکنه حد پوري بايد مستريح، د زدکړي له پاره آماده اوترتيب شي. دکښينولوترتيب دزده کړي په عمليه باندي پوره اثر اچوي په مختلفه حالاتوکي دتدريس د مختلفه روشونو د استعمال په وخت کې هغه داسي بيانوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکي په دايروي
ډول کيښنول. (1)

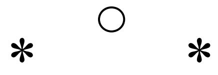

زده کوونکي داسي ناست
دي چې نعل ډوله شکل يې
غوره کړيدي. (2)

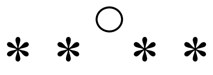

زده کوونکي جوړه جوړه
په دوه خواوکې دي. (3)

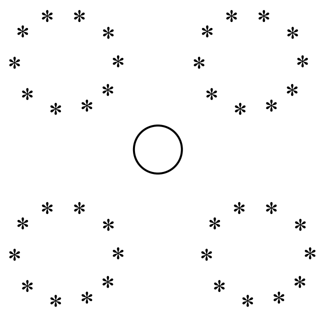

زده کوونکي په ګروپي ډول
ناست دي (4)

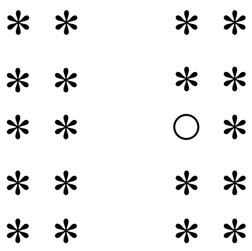

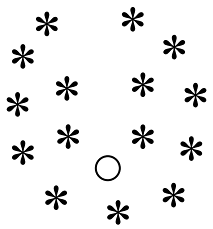

دلته دوه نفري ګروپي ډول کښيناستل دي.
ښوونکي په منځ کې قرار لري. (6)

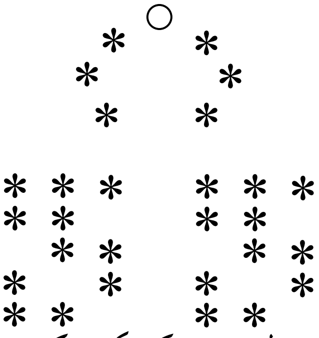

دلته هم زده کوونکي په ګروپي
ډول ناست دي.(7)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس هر ډول کښيناستل چې په پورتنی 7 ډولونو کې ښکاري دنظم او دسپلين له نظره ترکتني لاندي نيسو.

په (1) شکل کې زده کوونکي په دايروي ډول ناست دي. دښوونکی کنترول نسبتاً زيات دي. ښوونکی کنترول کوي او فعاليت دزده کوونکو پرخوا زيات دي. په (2) شکل کښيناستلو کې ښوونکی کنترول لري او هغه اصل ته نږديې دی چې ښوونکی دفعاليت مرکز وي. دسوال او ځواب او دفکري مشورو معرفي هم په کار وړل شويده. په (3) شکل کې ښوونکی دفعاليت مرکز دي او لکچر ورکوي کله کله دنمايش په ډول سوال او ځواب هم په کار وړي. په (4) شکل کې ګروپي کار صورت نيسي او دښوونکی دتګ او راتګ لارهري خواته خلاصه ده ښه کنترول او مراقبت کولاي شي. په (5) شکل کې ښوونکې زيات کنترول نکوي او دزده کوونکي په توګه په ټولګي کې ناست دي او زيات کار په خپله زده کوونکي ترسره کوي. په (6) شکل کې زده کوونکي دوه نفري کار اجرا کوي او ښوونکی هرې خواته تګ او راتګ کولاي شي دزده کوونکو فعاليت زيات دي. په (7) شماره کې د مسابقې دروش څخه کار اخستل کيږي ښوونکی په منځ کې قرار لري او لږځه کنترول کيداي شي. بايد په ګوته شي چې په پورتنيو شکلونو کې چې زده کوونکي بايد دهغوي د ودې او جسمي وضعې په تناسب په ټولګي کې کښينول شي داسې چې معيوب او کوچني ماشومان دټولګي په سرکې ناست وي.

کله کله داسې هم واقع کيږي چې دزده کوونکو په تناسب درسي خونه کوچنۍ وي نو دلته ښوونکی نشي کولاي چې دخپلې خوښې سره سم زده کوونکي کښينوي په دي حالت کې ښوونکی کولاي شي توره تخته دځان سره واخلي او شاګردان په ازاده هوا کې کښينوي داهم که امکان موجودوي. البته داځاي بايد داسې وي چې دتدريس په وخت کې دزده کوونکو افکار بلې خواته معطوف نشي. دچارتونو، نقشو، کرو او نورو نمايشي شيانو استعمال زده کوونکو ته دښې زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې زمینه مساعدوي او زده کوونکي دې ته مجبوریږي چې بلي خواته خپل افکار معطوف کړي.

دزده کوونکو دځاي بدلول داګټې لري:

- زده کوونکي یو ډول دلچسپي پیدا کوي.
- په کار کې یو ډول تغیر دي.
- زده کوونکي ښه درس زده کولاي شي.
- دتدریس هر ډول روش ته لاره برابروي.
- زده کوونکي هر ډول وضعې او موقعیت سره عادت پیداکوي.
- دزده کوونکو ویره لرې کیږي اویو بل سره دهمکارۍ روحیه پیدا کوي.

مخکې له دي چې ټولګي ته ولاړ شو باید له ځان څخه داپوښتني وکړو:

- په ټولګي کې باید څه ډول ښوونکی اوسم او څنګه دسپلین باید ولرم.
- زما دتدریس تخنیک او روش څه ډول دي او زده کوونکي په کوم روش ښه زده کړه کولاي شي. دڅه ډول اصول اودسپلین سره زده کوونکي ښه زده کړه کوي.

غوښتني او محدودیتونه:

څرګنده ده چې اخلاقي کړنلارې دیو محیط څخه بل محیط ته او یاد ښوونځي څخه بل ښوونځي ته فرق کوي نوښوونکی مخکي له دي چې ښوونځي ته ولاړ شي باید دمحل دښوونکو سره ددسپلین او قوانینو دمقرراتو په هکله له هغو څخه معلومات ترلاسه کړي او مرسته ورڅخه وغواړي چې ددغه محل دخلکو درسم او رواج او اخلاقي کړنلارو په هکله پوره معلومات ترلاسه او بیا په ټولګي کې ددغه معلوماتونو په رڼا کې خپل مقررات او قوانین ترتیب کړي. مخکې له دی چې دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل دستورونه او قواعد په ټولګي کې تطبیق کړي. دالاندې ټکي باید په پام کې ونیسي.

1. ښوونکی باید غوښتنې، مقررات او ددسپلین محدودیتونه دمخه تثبیت او بیا یې زده کوونکو ته اعلان کړي او هغوی ورباندي ښه وپوهوي چې دده دسپلین په ټولګي کې څه ډول دي.
2. دا مقررات او قواعد باید ماده وار ترتیب او زده کوونکو ته ماده په ماده توضیح، تفسیر او په تدریس کې دهغې ارزښت ورته روښانه شي. دبیلګې په توګه ورته وویل شي چې تاسو باید همیشه په صنف کې دځان سره کتاب قلم او کتابچه ولري ځکه که کتاب ستاسو سره نه وي نو څنګه به زده کړه وکړئ. که کتابچه درسره نه وي نوڅنګه به ضروري شیان ولیکئ کورنی کار به مو په کورکې پاتې وي. که قلم درسره نه وي په کتابچه کې به په څه شي لیکل وکړي او داسي نور.
3. قانون اومقررات باید په یوه ورقه کې ولیکل شي او په ټولګي کې په دیوار نصب چې زده کوونکي یې ولولي. ښه به داوي چې دامقررات او قوانین دټولو ښوونکو له پاره مشترک وي او پردیوال نصب شي.
4. قوانین او مقررات دیوې مثبتې جملې په شکل ولیکل شي مثلاً ووایي چې دزده کوونکو څخه هیله کوو چې دمقرراتو سره سم په ازموینه کې خپل کار وکړي.
5. ښوونکی باید واضح کړي چې دسرغړونې په صورت کې جزا ورکول کیږي دهرې مادې جزا باید تعینه شوي وي. مثلاً ووایي که زده کوونکي دوه ځلي ټولګي ته ناوخته راغي نو ستاسي مراعات کوم خو که دریم ځل ناوخته شو بیا نو جزا ورکول کیږي چې دمخه دوي ته وویل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتعليمي نصاب ملحوظات:

که په درسي فعالیتونو کې درسي مواد او اهداف ناموزونه وټاکل شي زده کوونکي دلسرده، کم حوصیلي ستړي او مایوسه کیږي چې داټول دبي هدفه سلوک سبب ګرځي او په نتیجه کې دټولګي دسپلین له منځه ځي. ښوونکی باید په خپل مضمون حاکمیت ولري او درسي فعالیت داسي طرح کړي چې زده کوونکي ته په زړه پوري او خوندور شي دموضوع په محتوا کې تدریس داسې ترسره شي چې زده کوونکي پکې فعاله برخه واخلي او دزده کوونکو دڅوند زیاتې جنبې احتوا کړي. ددې په نتیجه کې دټولګي فضا آرامه او بې د اخلال څخه تدریس ترسره شي.

دمرستې او حمایې سیستم:

ښوونکی دخپل تدریسي کارلپاره حمایې او ساتنې یو سیستم چې دښوونځي او داړوند ټولنې کارونه احتوا کوي تشخیص او تأسیس کړي داسیتم ټول ښوونکی، دښوونځیو مسئولین دماشومانو مور او پلار احتوا کوي. مهمه خبره داده چې ښوونکی باید دښوونځي دمدیر له خوا حمایت کړي شي ځکه چې دټولو ستونزو حل دښوونکی له توان څخه بهر وي. ښوونکی باید دنظم او دسپلین په هکله خپل قوانین او لارښوونې دښوونځي مدیر ته توضیح کړي ترڅوکولای شي دښوونکی دحمایې لپاره پوره معلومات ولري. دامکان په صورت کې باید ښوونکی دزده کوونکي دمور او پلار سره په تماس کې شي اودهغوي سره دخبرو لار خلاصه کړي او په دې ډول دحمایې یو احتیاطي سیستم دټولګي ددرسي سیستم دنظم لپاره رامنځ ته شي.

دتدریس عادي کارونه:

داکارونه دتدریس دعادي کارونو څخه عبارت دي. دتدریس ورځني کارونه توضیح چې دمخه یې یادونه وشوه داهمیت وړ دي. ښوونکی باید ورځني کارونه لکه ټولګي ته داخلیدل او له ټولګي څخه وتل، دپنسل تیزول دموادو اخستل او بیرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اېښودل، دضرورت رفع کول باید زده کوونکو ته توضیح کړي. که ښوونکی خپلو درسونو ته ښه او منظمه امادګي ولري نو بیا کولای شي چې ټولګي نظم او دسپلین ته متوجه کړي. په نتیجه کې ښوونکی دزده کوونکو له خوا په ښه توګه استقبال کیږي او تدریس په آرامه فضا کې پرمخ ځي.

ښوونکی دتدریس په بهیر کې:

دښوونکی حرکتونه او خبرې کول دتدریس په عملیه باندې مهمه اغیزه لري نو ښوونکی دتدریس په وخت کې داکلیدي قاعدې دزده کوونکو دراجلبولو لپاره ډیري مهمي دي په پام کې ونیسي:

- دخبرو کولو په وخت کې باید زده کوونکو ته وګوري، واضح اوروښانه خبرې وکړي.
- دتورې تختي څخه په اغیزمن ډول استفاده وکړي که زیات موضوعات وغواړي پرتخته ولیکي په لازمو وقفو د شاګردانو سره دخبرو کولو وروسته د پرتخته ولیکي.
- ټولو زده کوونکو ته توجه وکړي سترګې په سترګې دټولو شاګردانو سره تماس ولري نه داچې د څوتنو محدودو سره تماس ولري. چې داد نظم او دسپلین لپاره ډیر مهم دي.
- دټولو زده کوونکو له وضعې څخه باخبر اوسي او دخبروکولو په وخت کې دټولګي هرې برخي ته په ځیر سره وګوري.
- خپل ټول حرکتونه او آواز باید کنترول کړي. ښوونکی باید دځینې هغو حرکتونو څخه ډډه وکړي چې دکلتور خلاف وي، تنفر پیداکوي او غلط فهمي منځ ته راوړي، باخبره وي، دښوونکی ظاهري وضع ډیره مهمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دسپلين دستونزو حل:

ځينې په دې عقيده دي چې که په ټولګي کې ددسپلين دستورونه او مقررات دمخه مشخص او توضيح شي ددسپلين دزياتو ستونزو مخه نيول کيږي. خو دا بايد په ګوته کړو چې حتا په ښو او تنظيم شوو ټولګيو کې هم دسپليني ستونزې منځ ته راځي چې ښوونکی بايد دهغې دحل لپاره دمخه تدابير نيولي وي دستونزو په اړه دالاندې کليدي ټکي ديادونې وړ دي:

- ښوونکی بايد هڅه وکړي چې په ټولګي کې داخلال په وخت کې تدريس ونکړي په داسې حالاتو کې بايد درس ودرول شي او زده کوونکي چُپ ساتلوته وهڅول شي او بيا درس پيل شي.
- ښوونکی بايد وضع کنترول کړي دجګ آواز او چيغووهلو څخه ډډه وکړي په نرم او کنترول شوي آواز خبرې وکړي او مسألي په ډيره سړه سينه حل کړي.
- ښوونکی پرې نږدي چې وضع دکنترول څخه ووځي. دډيرو خبرو کولو او غير ضروري شوخۍ له پامه ونه غورځوي بلکه په مناسب وخت کې يې چاره وسنجوي. په ټولګي کې دزده کوونکو دسلوک او کړو وړو په هکله معيارونه سخت مراعات بايد شي.
- دښوونکی وضع سخته اوسپکه نه وي بلکه آرامه، سنجول شوې او په ټولو حالاتو کې مُودبانه وي.
- ښوونکی بايد ددسپلين ټولې ستونزې په غاړه وانخلي بلکه سرښوونکی او دښوونځي آمر له موضوع څخه خبر کړي او دستونزو په حل کې يې شامل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلال ګر او جنجالي زده کوونکو ته رسيدګي:

- ښوونکی بايد جنجالي او اخلال ګر زده کوونکي يوځاي کښينوي او په دي يې پوه کړي چې دملګرو سره څنګ په کښيناستل داسي امتياز دي چې دنيکو ادابو په واسطه لاس ته راتلاي شي.
- ښوونکی بايد زيات وخت دجنجالي او اخلال ګرو زده کوونکو سره تير کړي. که ستونزه يا مسأله په مناسب او معقول وخت کې حل نشي دزده کوونکو څخه دې وغوښتل شي چې ټولګي ترک کړي او بيا دې خپل درس ته ادامه ورکړي.
- دشوخو او اخلالوونکو زده کوونکو سره دې دټولګي څخه بهر تماس ونيول شي کله چې په صنف کې ځينې زده کوونکي خپلې شوخۍ او اخلال ته ادامه ورکوي ددرسي ساعت څخه وروسته ياله رخصتۍ څخه وروسته دپرابلم دتشخيص لپاره ښه مساعد وخت دي.

دکم ترکمه ضروري دسپلين څخه استفاده:

ښوونکی بايد دهغه اصل څخه استفاده وکړي چې کم ترکمه دسپلين پکې وي او دمثبتې زده کړې دمحيط دساتلولپاره ضروري وي. دزيات دسپلين څخه بايد ډډه وشي او هغومره دسپلين په کار يوورل شي چې دټولګي دمئوثر محيط دساتلو لپاره په کاردي. دځينو ټولګيو لپاره کم او دځينو ټولګيو لپاره زيات دسپلين په کار دي او دښوونکی لپاره هم په کارده چې يو ټولګي لپاره لازم دسپلين درک او بيايې په کار يوسي.

په لنډه توګه ويلاي شو چې دتدريس په ساحه کې يو واحد فورمول وجود نلري چې په هر ځاي کې ديو ټولګي لپاره په معينه يوه اندازه نظم اودسپلين په کار يوورل شي. ديادولو وړ ټکي دادي چې ښوونکی بايد خپل چاپيريال ته وګوري شيان

(c) ketabton.com: The Digital Library

وازمايي، تصميم ونيسي او هغه خلکوته چې دده په درس کې مؤثر وي، اطلاع ورکړي او دخپلو تصميمونو په تطبيق کې عادل، قوي او منطقي وي.

هرڅومره چې ښوونکی دټولګي دنظم په سبک او کړنلاره کې ژر تصميم ونيسي او زده کوونکي دخپلو قواعدو اودستورونو څخه خبر کړي په همغه اندازه يې دخپل اصلي کار داجرا په هکله اغيزمن قدم پورته کړي دي. برسيره په نظم او دسپلين دښه تدريس لپاره دټولګي تيارول هم ضروري قدم دی چې په لاندې توګه يې توضيح کوو.

ټولګي هغه ځای دي چې په هغې کې دښوونکو او زده کوونکو ترمنځ دزده کوونکو ترمنځ دزده کړې هر راز اساسي فعاليتونه او هلې ځلې ترسره کيږي. ښوونکی او زده کوونکي هر ورځ په دې ځای نږدې شپږساعته دزده کړې په فعاليتونو بوخت وي. نو که دروغتيايې مسألو له مخې ټولګي نقص او زيان ولري او يايې چاپيريال مساعد نه وي نو خامخا دښوونکی او زده کونکو روغتيا ته به تاوان رسيږي.

څرګنده ده چې په يو ټولګي کې زيات شمير زده کوونکي راټوليږي اود زده کړې فعاليتونه سرته رسوي نوکه يوزده کوونکي په کوم رنځ اخته وي او دټولګي وضع هم دروغتيايي شرايطو له مخي ښه نه وي، کيداي شي چې نور زده کوونکي هم په دي رنځ اخته شي. په دی لحاظ لازم ده چې دټولګي وضع او حالت ته زياته پاملرنه وشي. دبلې خوا که دټولګي محيط ښکلي، منظم، مرتب او آرام وي نو په زده کړه باندي زياته اغيزه کوي. ځيني عوامل شته چې دټولګي دښه چاپيريال په برابرولو کې موثر دي خو متاسفانه دښوونکو دتوان څخه بهر وي او نشي کولاي چې هغه برابر کړي مثلاً که يو ښوونځي کرايي وي چې اصلاً ددرس ويلو لپاره جوړشوي نه وي خونې يې کوچنی، تيارې او په کافي اندازه رڼا نلري، لمرنه اخلي، ميزونه اوڅوکۍ يې دزده کوونکو په تناسب نه وي اوداسي نور. که داشيان ټول سم نه وي او ښوونکی درست تربيه شوي نه وي نو دښوونې اورزنې حالت به ويجاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي. خوکه ښوونکی تل په دي ټینګار وکړي او تل په دې هڅه کې وي چې دټولګي چاپيريال ښه او اصلاح شي نو کولاي شي دښوونځي د ادارې او ټولنې په مرسته په هغي کې اساسي اصلاحات راولي.

په دي برخه کې دلاندې موادو مراعات کول دښوونکی اساسي دندې دي:

1. <u>**دټولګي هوا بدلول:**</u> په ټول درسي ساعت کې چې دټولګي کړکۍ او دروازې تړلي وي او زيات شمير زده کوونکي په ټولګي کې دننه درس لولي دتباشير ګرد هم ټوله فضا ونيسي نو لازمه ده چې د درس په وخت کې دټولګي کړکۍ او دروازې خلاصې شي چې دټولګي هوا بدله، نا پاکه هوا خارج او پاکه هوا داخله شي.

2. <u>**تودوښه:**</u> په وروسته پاتې هيوادو لکه زموږ هيواد کې دوه ډوله ښوونځي موجود دي دسړو سيمو او تودوسيمو ښوونځي چې دسړوسيمو ښوونځي په ژمي کې او دتودو سيمو ښوونځي په اوړي کې رخصت دي. دسړو سيمو په ژمي کې ديخي هوا له کبله او دتودو سيمو خلک په اوړي کې دګرمې هوا له کبله په تکليف وي. په لنډه توګه په ډيرو ځايونوکي زده کوونکي دتودوخې او يادېخنۍ دلاسه په تکليف کيږي نوددې له پاره چې داتکليف لرې شي په اوړي کې ددرسي خونې پرځاي دونو دسيوري لاندې کښيني او په ژمي کې لکه څنګه چې معموله ده دبخاريو څخه کار اخلي خودا پروسه په ډيرو ځايونو کې ستونزې رامنځ ته کوي نو هڅه بايد وشي چې درسي خونې بايد داسې جوړې شي چې لمرواخلي. يعنې که درسي خونې سمې جوړې شي کړکۍ او آينې يې سمې ولګول شي په ژمي کې دخونې په تودولو کې مرسته کوي او په اوړي کې دهوا دجريان لپاره زمينه مساعدوي.

3. <u>**روښنايي:**</u> په زده کړه کې غوږ او سترګې دانسان دنورو حواسو په نسبت زيات نقش لري داځکه چې غوږونه دآواز دغږ سره سرو کار لري او سترګې دسمبول او علامې سره. آواز چې له خولې ووځي مستقيماً غوږونو ته رسيږي، سمبول يا علامي چې په تورې تختي ياکاغذ ليکل کيږي دسترګو سره اړيکي لري. داچې سترګې ډيرې حساسې دې نوګه شرايط برابراو مساعدنه وي په سترګو باندي بده اغيزه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي او ډېر امکان لري چې دشاګرد سترګې زيانمنې شي. دلمر د وړانګو زياتوالي او کموالي هم دسترګو دليد لپاره مضرتماميږي. نو دکتاب دلوستلو او مطالعي په وخت کې که دلمر يا روښنايي وړانګې کافي نه وي دزده کوونکو يا مطالعه کوونکو په سترګو فشار راځي، نو کوښښ وشي چې په ټولګي ياد مطالعې په ځاي کې روښنايي په کافي اندازه سترګوته ورسيږي. په دې هکله توصيه کيږي چې دليکلو په وخت کې دنور وړانګې دتل لپاره زده کوونکو دکينې اوږې څخه ټولګي ته راولويږي. که څوک په کيڼ لاس ليکل کوي نو دهغو په هکله داتوصيه برعکس ده.

4. **دټولګي تنظيمول:** څرګنده ده چې هرڅومره ښوونځي او درسي خونې دعمومې لارو، سړکونو او همدارنګه دفابريکو او نورو توليدي موسسو څخه لرې وي په همغه اندازه دښوونځي اوټولګي فضا آرامه وي. په همدې ډول که ښوونځي باغ، شفه ميدانونه او چمنونه ولري په زده کړه ښه اغيزه کوي. برسره پردې بايد درسي خونې داسې جوړې کړاي شي چې دلمر وړانګې ورولويږي. ددرسي خونو دجوړيدو په وخت کې دآواز دانعکاس موضوع هم بايد په پام کې ونيول شي. ديوالونه اوچت ته بايد داسې رنګ ورکړ شي چې دزده کوونکو پرسترګو باندې بده اغيزه ونکړي او دزده کونکو خوښ وي نه داچې دزده کوونکو ورڅخه بد راشي. همدارنګه دکوټو دکړکيو او ددروازو کښينول په مناسب ځاي کې وي. بله خبره داده چې ميزونه او څوکۍ بايد دزده کوونکو دقد سره تناسب ولري او هغه داسې بايد جوړ شي چې دزده کوونکو لپاره ارام وي ځکه چې زده کوونکو نږدې ټوله ورځ ورباندي کيني نوکه ارام نه وي زده کړه به ښه ترسره نشي. هغه څوکۍ او ميزونه چې ددوو تنو لپاره جوړې شوې وي بايد له دوه تنو څخه زيات ورڅخه استفاده ونکړي ځکه چې دناآرامۍ سبب ګرځي. کله کله داسې هم کيږي چې ديو زده کوونکي لپاره يوه چوکۍ جوړه شي او دليکلو لپاره ښې خواته جلا برخه ولري. ددي چوکيو بله ګټه داده چې ښوونکی او زده کوونکي په آزاده توګه له يوځاي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه بل ځاي ته وکولاي شي حرکت وکړي او هغه ځاي کې چې ده ته کافي روښنايي ورسيږي، ورشي.

که څه هم په نړۍ کې دتدريس دډيرو ښو او عصري وسايلو څخه کار اخستل کيږي خو متاسفانه موږيې تر اوسه پورې په خپلو ښوونځيو کې داستعمال توان نلرو خو هغه څه چې په تدريس کې ډير ضروري او لازمي دي توره تخته، تباشير، تخته پاک، نقشي او داسې نور چې بايد په هر ټولګي کې موجود وي. نظم، سليقه او نظافت هغه درې مهم او اساسي اصلونه دي چې په هر چاپيريال کې بايد وي ټولګي او درسي خونې هم ددې اصلونو څخه مستثنا بايد نه وي. دټولګي په يو ګوټ کې بايد باطله دانې کيښودل شي چې زده کوونکي ورپکې اضافي کاغذونه او شيان واچوي. دښوونکی دميزسامان او لوازم په يو منظم ځاي کې ځاي په ځاي شي.

دټولګيو دپاک ساتلو لپاره لاتراوسه پوري دمستخدم څخه کار اخستل کيږي که داکار زده کوونکو ته وسپارل شي نو داګټې به ولري:

- زده کوونکي به هڅه کوي چې ځان او خپل ټولګي پاک وساتي ځکه چې دچټل کيدو په صورت کې به دی مجبور وي چې هغه پاک کړي.
- دزده کوونکو علاقه به ورو ورو دکارسره پيدا شي او داهغه څه دي چې دزده کوونکو ژوند پورې تړلي دي. دتدريس مصرف يو هم ټکي دي.

5. <u>**نوروته دپوهې انتقال:**</u> نوروته دپوهې انتقال په درې ډوله د ي.

الف: يو ډول يې دادي چې دخلکو يو ډله او زيات خلک مخاطب شي. خطيبان نطاقان، بيانيه ورکوونکي، لوي لوي پوهان معمولاً همدا درس ورکوي دی ډول درس ته Mass teaching وايي.

ب: بل ډول يې دادی چې فرد يا يو پوه، ښوونکی يو ټولګي يايو ګروپ ته درس ورکوي دی ډول تدريس ته Group teaching وايي. داډول تدريس عموماً په ښوونځيو او ټولګيو کې ترسره کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: دریم ډول یې دادي چې یو ښوونکی یوزده کوونکي ته درس ورکوي دا ډول تدریس ډیر موثر دي ځکه چې یو ښوونکی خپل ټول وخت دیوشاګرد سره مصرفوي. په داسې حال کې چې په ټولګي کې په همغه اندازه وخت دځو تنو زده کوونکو ترمنځ ویشي دې ډول تدریس ته Individualized teaching یا په انفرادي ډول درس ورکول وایي. داډول تدریس په خاصو شرایطو کې ترسره کیږي. په اوسنیو ښوونځیو کې ددې ډول تدریس څخه هغه وخت کار اخستل کیږي چې یو زده کوونکي نشي کولاي نورو زده کوونکو پسي ځان ورسوي. ددې لپاره چې داډول زده کوونکي وروسته پاتې نشي دې ډول درس ورکولوته Tutoring یا Remedial teaching هم وایي. په دي ډول پروګرامونو کې دزده کوونکو سره په خاص ډول مرسته کیږي. په هغو موضوعاتو، مفاهیمو او حقایقو چې زده کوونکي لا تراوسه ندي پوهیدلی ښه وپوهول شي او په دی ډول وکولاي شي چې دنورو شاګردانو سره یې سویه برابره شي.

6. <u>په ټولګي کې دزده کوونکو شمیر:</u> څرګنده ده چې په یو ټولګي کې څومره چې دزده کوونکو شمیر لږوي په همغه اندازه زده کړه په ښه ډول ترسره کیږي. په همدي عملي بنیاد په ټولګي کې دښوونکو او زده کوونکو ترمنځ یو نسبت ټرل شویدي (البته په دې نسبت کې دښوونکو تیاري، درسي مواد، وسایل، لوازم اوسامان... په نظر کې نیول کیږي.) دا تناسب په دې ډول دي: 1:20، 1:30، 1:40، 1:50، 1:60 او نور په هره اندازه چې دا نسبت لږوي په همغه اندازه دښوونې او روزنې کیفیت لوړ وي یعني هر څومره چې دټولګیو دننوتو شمیر له 40 څخه کم وي په همغه اندازه ټولګي مناسب ګڼل کیږي. خوکه دا شمیر له 40 څخه زیات وي دټولګي اداره کول ښوونکی ته لږ غوندې ګران وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درسي مواد Teaching Aids

لکه چې تجربو ښوودلې ده هغه تدریس چې ددرسي موادو په مرسته ترسره کیږي ډیر اغیزمن تدریس دي نو ښوونکی ته په کار دي چې ددرسي موادو استعمال اهمیت په تدریس کې په پام کې ونیسي. او دهغوي په استعمال ځان پوه کړي چې درسي کومکي مواد په مناسبه توګه په کار یوسي.

په ښوونه او روزنه کې ددرسي موادو استعمال دپخوا زمانو څخه رواج لري او ښوونکو داسې لارې چارې لټولي دي چې دهغې په واسطه زده کوونکو ته دمفاهیمو انتقال په آسانۍ سره صورت ومومي.

فیثاغورث 2500 کاله دمخه دښوونې او روزنې علماوو دزده کړې په عملیه کې له هغو موادو څخه کار واخست چې زده کوونکو ورسره دمخه آشنایي درلودله. مواد په خپل ذات کې به دومره داهمیت وړ نه وي ترڅو دهغې ګټې او اغیزې په تدریس کې ونه لیدل شي نو درسي مواد داسې تعریفوو:

<u>تعریف</u>: درسي مواد له هغه شیانو او وسایلو څخه عبارت دي چې ښوونکو او زده کوونکو سره د هدف په لاس ته راوړلو کې کومک کوي. په بل عبارت داوریدنې او لیدنې (سمعی او بصرې) هغه وسایل چې ښوونکی ورڅخه په تدریس کې کار اخلي، ددرسي موادو په نامه یادیږي او یا هر هغه شي چې په محیط کې موجود اود زده کړې په عملیه کې ورڅخه په مناسبه توګه استفاده وشي درسي موادو په نامه یادیږي.

درسي مواد دزده کړې په عملیه کې مهم رول لوبوي ټولوته څرګنده ده چې اوریدل، ویل، لیدل او تجربه کول داسې وسایل دي چې دهغې په واسطه زده کړه صورت مومي او ددرسي موادو په لیدلو او تجربه کولو کې ترسره کیږي نو دتدریس دهري موضوع لپاره مناسب درسي مواد باید په کار یوړل شي لکه د اجتماعیاتو دمضمون دموضوعاتو لکه جزیره، ابنا، خاکنا او نور دتدریس لپاره داوبو او خاور

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه او همدارنګه دریاضي دمضمون په تدریس کې لکه دعددونو شمیر، دجمع او تفریق عملیه کې دکانو، دلوبیا، جوارو له دانو، قلمونو او نورو څخه کار اخستل کیږي. دمخه موږویل هغه درس چې ددرسي موادو په مرسته ترسره شوي وي دهغه درس په پرتله چې ددرسي مواد پکې نه وي کارول شوي، ډیر موثر دي حتا کله کله بې له درسي موادو څخه تدریس مشکل تمامیږي.

ددرسي موادو تیارول دښوونکو په دې مهارتونو پورې اړه نیسي:

1. دښوونکو ابتکار.
2. دښوونکو مسلکي پوهه.
3. دمحیطي شرایطو په پام کې نیولو سره ددرسي مواود په جوړولو کې دښوونکی مهارت.
4. دموضوع سره سم ددرسي موادو دجوړولو مهارت.

که ښوونکی دخپل مسلک علاقه ولري هغه تل هڅه کوي چې ددرسي موادو پیدا کړي او په تدریس کې ورڅخه ګټه واخلي ځکه دي پوهیږي چې یوازي دموادو پیداکول مهم ندي بلکه دهغي څخه په تدریس کې کار اخستنه د اهمیت وړده. برسیره پردې باید پوه شي چې دجوړښت له مخې درسي مواد په درې ډوله دي:

الف: اصلي شی

ب: مودل (دشي مصنوعي حالت)

ج: تصویر.

دمثال په توګه دبیالوژي دمضمون دزړه په تدریس کې کیداي شي دیو حیوان زړه ټولګي ته راوړي او موضوع ورباندي توضیح کړي چې دا اصلي شي دي. خو که یو پلاستکي زړه راوړي دزړه مودل وي او که دکاغذ پرمخ یا پرتخته دهغي شکل رسم کړي او دهغي له مخي خپل درس تشریح کړي دزړه له تصویر څخه نمایندګي کوي. په همدي ډول دساینس په مضمون کې دنبات دتوضیح لپاره یو بوټي راوړي دا اصل دي، کاغذي ګل دمودل او په کاغذ باندي یې رسم دتصویر څخه نمایندګي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددرسي موادو داستعمال او مؤثریت له مخې په دوه ډوله دي:

1. هغه درسي مواد چې دیوې موضوع په اړه جوړ شوي وي او اوس ورڅخه په تدریس کې کار اخستل کیږي لکه چارتونه، کارتونه چې په تدریس کې مهم او اغیزمن دي.
2. هغه درسي مواد چې دمخه جوړ شوي وي او درسي موضوع پورې اړه نلري، دټولګي دښکلا لپاره په دیوالونو باندې نښلول شویدي او زده کوونکي دهغودلیدلو څخه یوڅه زده کوي لکه نقشې، تصویرونه او نورنمایشي او معلوماتي مواد. دا مواد غیر مستقیم په تدریس کې موثریت لري.

په عمومي توګه درسي مواد او لوازم ډیر ډولونه لري چې دهغې څخه په لاندې ډول یادونه کوؤ:

1. تخته او تباشیر: تخته او تباشیر دزده کړې په عملیه کې دښوونکې او زده کوونکې لپاره دضروري موادو څخه شمیرل کیږي. تخته زیات ډولونه لري لکه دلمڅي تخته (Flet board)، دفللین تخته، توره تخته سپینه تخته او داسې نور. توره تخته دلرګي څخه جوړیږي چې په وروسته پاتي هیوادو کې ورڅخه کار اخلي او سپینه تخته دفارمیکا څخه جوړدي چې پرمخ تللو هیوادو کې ورڅخه کار اخلي او دمارکر په واسطه وربانديې لیکل کوي تخته دټولګي په منځ کې باید داسې کښینول شي چې زده کوونکي یې په آسانۍ سره ووینې او ښوونکی دتدریس په وخت کې تختې داسې ودریږي چې دهغه لیک پرتخته زده کوونکي په آسانۍ سره ووینې.

2. تصویرونه: دموضوع دښې توضیح لپاره ښوونکی له تصویرونو څخه کار اخلي خودتصویرونو په هکله داسې فکر ونشي چې هر څوک هغه پیژني په دی معنا چې ټول خلک نشي کولای تصویرونه دژوند سره ارتباط ورکړي. دتصویرونو په هکله دزده کوونکو د اذهانو دمعلوملو لپاره داپوښتنې باید وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الف: په تصویرونو کې څه وینې؟

ب: دهغې ګټې او تاوانونه وښایاست؟

3. **مودولونه:** مودل په لغت کې نمونې او په اصطلاح کې دیوشي مصنوعي جسم جوړولوته مودل وایي مثلاً که دتدریس موضوع دانسان غوږ یا سترګه وي نوښوونکی کولای شي دغوږ او سترګې نمونې جوړې کړي ځکه چې مشکله ده دژوندي حیوان یا انسان سترګي یا غوږ له وجود څخه جلا او ددرسي موادو په شکل وښودل شي. که مودل قیمتي وي او په آسانۍ سره لاس ته رانشي ښوونکی کولای شي هغه دمحیطي ساده موادو څخه جوړ او ددرسي موادو په شکل ورڅخه کار واخلي.

4. **ګرافونه:** ګرافونه مختلف ډولونه لکه مستطیلي (ستوني) دایروي او مصورګرافونه. اکثراً ښوونکی په موضوعاتو کې له هغه ګرافونو څخه کار اخلي چې په هغې کې کمیت او کیفیت ضرورت وي. دا کار عموماً په احصائیه، طب او دژوند په مختلفو موضوعاتو کې په کار وړل کیږي. په همدې ډول ښوونکی کولای شي دشیانو تعداد، وخت، مقدار او وزنونه دګراف په واسطه وښیئ.

5. **چارچونه:** چارچونه دلیدو دموادو څخه عبدارت دي چې ددرسي مهمو موادوپه حیث ورڅخه کار اخستل کیږي. ددرس موضوع دالفاظو، کلمو او جملو په شکل واضح کوي او مختلف ډولونه لري لکه دمقوا چارت، لوله چارت، تکه یي چارت او داسي نور.

چارتونه باید داصفتونه ولري:

1. دټولګي دهرې نقطي او هرې برخې څخه یې زده کوونکي ولیدلي شي.
2. چارتونه بایدداسي رنګونه ولري چې دزده کوونکوتوجه رنګونوته جذب شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. داسي اضافي معلوماتونه پکې ځاي نشي چې زده کوونکي هدف ته رسيدلو څخه پاتي شي.
4. دخطونو (کرښو) ترمنځ فاصله يو شان وي.
5. دخطاطۍ او ليکوالۍ مطابق حاشيه ورکړ شي.
6. موضوعات يې دمهال ويش سره سم يودرسي ساعت احتوا کړي او له هغي څخه زيات نه وي.

6. **فلش چارتونه:** داهم دليدنې مواد دي چې يوه درسي موضوع دتصوير په شکل مجسموي.

7. **کارتونه:** داهم دليدو دموادو څخه دي چې ديو درسي موضوع يوه برخه دکلمې يا نقطي په شکل روښانه کوي په بل عبارت کارتونه له هغه درسي موادو څخه عبارت دي چې دمستطيل او يا نورو هندسي کوچني اشکالو په شکل له کاغذ څخه جوړيږي دموضوع عنوان، لغت ياکومه اصطلاح ورباندې ليکل کيږي. دجملي ياکلمي دوضاحت لپاره ښوونکی خپل شاگردان ددرس مهمو ټکو ته متوجه کوي.

8. **فلش کارتونه:** داهم دليدو مواد دي چې ديو درسي موضوع جزء دتصوير په شکل روښانه کوي.

9. **پوسترونه:** هغه شکلونه او تصويرونه چې دکاغذ پرمخ په مختلفو رنگونو ديزاين کيږي له پوستر څخه عبارت دي په بل عبارت څو فلش چارتونه چې ديوی وادي موضوع لپاره ډول ډول تصويرونه او شکلونه ولري پوستر بلل کيږي. که ديوې موضوع په هکله تصويرونه موجود وي او دهغي له مخې موضوع ښه واضح او روښانه شي نو ښوونکی بايد له پوسترونو څخه کار واخلي تر څو دزده کوونکو په زده کړه کې اغيزمن واقع شي او پوسترونه بايد بې له تشريح څخه گويا او سي.

10. **نقشي:** ددرسي موادو له جملي څخه دي داسې چې دکاغذ پرمخ رسم،په جغرافيه، انجينري او ساختماني موضوعاتو کې ورڅخه کار اخستل کيږي. ښوونکی کولاي شي ديو هيواد معرفي او خاصتاً دهغه دموقعيت او مساحت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروښانه کولو لپاره نقشې استعمال کړي. ښکاره خبره ده چې زده کوونکي دنقشې له مخې ښه زده کړه کولاي شي. همدارنګه په مسلکي مسألو کې کله پل جوړول، تعميرونو، سرک جوړولو کې دنقشو څخه ښه کار اخستل کيداي شي.

11. **سلايدونه:** سلايد ديو مربعي يا مستطيل شکله شيشې څخه عبارت دي چې په طبابت، لابراتوارونو، او کيميا، بيالوژي په موضوعاتو کې ورڅخه کار اخستل کيږي. همدارنګه ښوونکی په عملي کارونو او تطبيقاتو کې له سلايدونو څخه کار اخلي دمثال په توګه دوينې دتشخيص لپاره په مکروسکوب کې دسلايد ايښودل زده کوونکو ته ډير موثر دي ځکه چې عملي جنبه لري او هغوي پکې عملي برخه اخلي.

12. **فلمونه:** دمصنوعي ژوند جوړول او نوروته دهغې ښودل له فلم څخه عبارت دي. که ښوونکی يوازې په نظري توګه درس ورکړي نو دلږي مودې څخه وروسته دزده کوونکو له ذهن څخه وځي او هغه هيروي. ښه به داوي هغه څه چې په نظري توګه تدريس کيږي په هغې کې له داسې درسي موادو څخه کار واخستل شي چې دزده کوونکوپه زده کړه کې موثر وي. فلم داسې درسي موداددي چې دزده کوونکو په ذهن کې تر ډير وخته پوري پاتې کيږي. زده کوونکي له درس سره علاقه پيدا کوي اودبلې خوا دفلم ښوودلو په واسطه دبيا يادراوړلو لپاره ښه زمينه برابروي. که يو زده کوونکي دکوم مشکل سره مخامخ کيږي دفلم دليدلو په واسطه هغه ټولرفع کيداي شي. ښوونکی دفلم په واسطه دشيانوعلم، دحيواناتو، نباتاتوپيژندنه، دلويانو ژوند، تاريخ دحيواناتو، نباتاتووده او پراختيا، دژونديو حيواناتودتکثر موضوعات ښودلاي شي. بايدپه ګوته کړو چې دفلم خاطرات په ذهن کې تر ډير وخت پورې پاتې کيږي اوهمدارنګه دکم ذهنه اوغبي زده کوونکو سره ډيره مرسته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

13. **پروجکتور:** دا هغه آله ده چې هغه څه چې دکاغذ پرمخ ليکي يا تر سيموي دسپينې پردې پرمخ څو چنده لوي ښکاره کوي.دا درسي مواد له يوي خوا دزده کوونکوعلاقه له درس سره زياتوي اودبلي خوا ښوونکی کولای شي په کم وخت کې زيات موضوعات زده کوونکو ته وښئ. که دا موضوعات دپردې پرمخ وليکل شي ډير وخت نيسي اودزده کوونکو دستړتيا سبب ګرځي.

14. **دمطلب لنډيز يامعلوماتي پاڼې (Hand out):** معلوماتي پاڼې داسي درسي مواد دي چې ددرس په ښه والي کې زياته اغيزه لري. ښوونکی دموضوعاتولنډيز اومهم ټکي ورپکې په ګوته کوي.کيداي شي دادجدول، دياګرام اوپوښتنليک په ډول. په دي پاڼو کې دزده کوونکو د دلچسپۍ لپاره کيداي شي له تصويرونوڅخه استفاده وشي. په دی پاڼوکې دا ټکي په پام کې ونيول شي:

1. عمده ټکي بايد ذکر کړي.
2. تصويرونه بايد پکې ځاي کړاي شي.
3. په ساده ژبه وليکل شي.
4. دموضوعاتو تسلسل پکې مراعات شي.

15. **تلويزيون او کمپيوتر:** دا دنني عصر نوي او پرمخ تللي وسايل دي. په پرمخ تللو هيوادونوکې نن ورځ په کمپيوتر کېE- mail په واسطه مفاهيم يو بل ته توضيح کوي. نوي اکتشافات او اختراعات دهمدي لاري دنړي ګوټ ګوټ ته رسيږي. په همدي ډول ددي لاري کيداي شي يو فرد خپلي ستونزي دنړۍ دهر هيواد څخه حل کړي. په تلويزيون کې هم نن ورځ زياتو هيوادو کې دمختلفو مضمونونوتدريس ترسره کيږي چې اوريدونکي او ليدونکي په خپلو کورونو کې ناست اوزده کړه ترسره کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددرسي موادوځانګړتیاوي:

1. درسي مواد بايدساده، محيطي اوارزانه وي.
2. دزده کوونکو دژوند سره اړيکې ولري.
3. درسي مواد روښانه اوښکاره وي او زده کوونکي ورسره دمخه بايد آشنايي ولري.
4. درسي مواد ددرس دموضوع سره اړيکې ولري.
5. کافي او مکمل وي.
6. دزده کوونکولپاره داستفادې وړ وي.
7. دزده کوونکو ستونزې حل اودهغوي دعلاقي اواستعداد سره برابرې وي.
8. دخلکو درسم اورواج سره برابروي.
9. دټولګي دهرې نقطي څخه وليدل شي.
10. درسي مواد بايدناوړه اومنفي اغيزې ونلري اوپه ژوند کې مثبت تغيرات راولي.

د درسي موادومنابع:

که څه هم ددرسي موادومنابع ډيرزيات دي خودښوونې او روزنې په پروګرام کې ددرسي موادو منابع عبارت دي له:

1. دښوونځي دننه منابع: معولاً دتعليمي کال په پاي کې دښوونځيو آمرين، تربيوي هيئت کښيني دښوونځي دمختلفو موضوعاتو، درسي موادو په هکله تصميم نيسي. ښوونکی کولای شي چې دضرورت وړ درسې موادو لست دې مجلس ته وړاندې کړي اودتربيوي هيأت په مشوره دزده کوونکو، ښوونکو او دښوونځي د ادارې له لارې ددرسي موادو په تيارولو کې اقدام وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. دمحیط او دټولنې دننه منابع: کله چې دښوونځي دباندې ددرسي موادوپه تیارولوکې اقدام کیږي لازمه ده چې دستونزو دلرې کولو لپاره یو صحیح پلان جوړ شي. څرنګه چې دټولني خلک دمرستې اغیزمنه منبع ده، امکان لري چې په ټولنه کې ډیر زیات ماهره اودفن متخصصین موجود وي کله چې دهغوي مرستې کولوته اماده وي دهغوي څخه کار اخلو یا داچې دضرورت وړ ځیني مواد دهغوي څخه دیو څه وخت لپاره امانت وغوښتل شي ترڅو بي له ستونزو دښوونځي سره مرسته وکړي.

3. نوري منابع: ځینې موسسې، ادارې او دفترونه چې دښوونځي ترڅنګ موقعیت لري، کیداي شي دضرورت په وخت کې ورڅخه مرسته وغوښتل شي. همدارنګه پخپله ښوونکی او زده کوونکي هم کولاي شي دځینوموادوپه جوړول او تیارولو کې پوره برخه واخلي اوحتا ښوونکی کولاي شي دمحیطي موادو څخه په ارزانه قیمت درسي مواد جوړ اوپه تدریس کې ورڅخه کار واخلي.

په ټولګي کې ددرسي موادو ښودل: دهر ډول درسي موادو ښودل ځینې مرحلې احتوا کوي چې په لاندې توګه یې بیانوو:

ددرس څخه دمخه مرحلې:

- درسي مواد په درسي پلان کې دذکرشوي هدف سره مستقیماً اړیکي لري.
- که ځینې تخنیکي مواد په درس کې په کاروړل کیږي باید ښوونکی دمخه ځان قانع کړي چې کار کوي او که نه؟

ددرس په بهیر کې مرحله: کله چې ښوونکی دتدریس په وخت کې هغه خوا او دې خوا ګرځي باید په ټولګي کې داوریدني او لیدنې درسي موادو په ښودولو کې هم ورو ورو حرکت وکړي او عملاً هر شي ته اشاره وکړي. اوهغه وسایلوته چې ددرسي موادو په شکل ښودل کیږي دزده کوونکو توجه جلب کړي او ورته په ګوته کړي چې ددرس په پاې کې دموادو په اړه ستاسو څخه لنډه ازموینه اخستل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. همدارنګه ددرس لنډیز ددرس په پای کې باید تکرار کړي اوبیا له زده کوونکو څخه ځیني پوښتني وشي چې دزده کوونکو څخه ددرس په تکرار کې مرسته وکړي.

ددرس څخه وروسته مرحله: درسي مواد باید داستفادې څخه وروسته په یو محفوظ ځاي کې وساتل شي.

دیادولو په عملیه کې ددرسي موادو اهمیت: دیادولو په عملیه کې باید دوه اصله په پام کې ونیول شي:

1. ښوونکی دیادولو دعملیې مهم عنصر بلل کیږي درسي مواد دیادولو په پروسه کې یواځي مرستندوي دي داښوونکی دي چې دیادولو په پروسه کې لومړنی منبع ګڼلي کیږي.
2. هغه معلومات چې زده کوونکي یې ترلاسه کوي دموادوپه ښودلوو پورې مستقیماً اړه لري:

په لاندې کرښو کې دیو فرد دیادونې استعداد ښودل کیږي:

- هغه څه چې وایي اوکي یې په سلو کې 90 یاد کې پاتې کیږي.
- هغه څه چې وایي او لیکي یې په سلو کې 70 یاد کې پاتې کیږي.
- هغه څه چې اوري او ویني په سلو کې 50 یاد کې پاتي کیږي.
- هغه څه چې ویني په سلو کې 30 یاد کې پاتې کیږي.
- هغه څه چې اوري په سلو کې 20 یاد کې پاتې کیږي.
- هغه څه چې لولي په سلو کې 10 یاد کې پاتي کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتدريس ميتودونه Teaching methods

ديو مسلکي ښوونکی لپاره دتدريس اصول ياد تدريس ميتودونه دارزښت وړ دي. په دي علت دښوونې اوروزنې له بحثونو څخه يوهم دتدريس دميتودونو زده کول دي ځکه چې ددې لارې څخه تدريس، ښوونکی ژر هدف ته رسوي. يعني هغه هدفونه چې دزده کوونکودزده کړې لپاره په پام کې نيول شويدي په آسانۍ سره لاس ته راوړلاي شي. دتدريس اصول ښوونکی رهنمايي کوي او په تدريس کې دښوونکی اوزده کوونکي دندې او رولونه تعين کيږي په دي معنا چې ښوونکی ته ښئ،څنګه درس ورکړي اوزده کوونکي مجبور وي چې څنګه له ښوونکی څخه پوه ترلاسه کړي.

څرنګه چې دتدريس اصول زيات داهميت وړ دي نوښوونکی بايد دتدريس مختلف ډولونه وپيژني. دهغې مثبت او منفي ټکوته توجه وکړي. که څه هم دتدريس ميتودونه زيات دي موږ دهغو له ډلې څخه دځو ميتودونو يادونه کوؤ او هغه ميتودونه به ترکتنې لاندې ونيسو چې محترم ښوونکی به زياتره وخت په تدريس کې له هغې څخه کار اخلي:

1. <u>دخطابي (لکچر) ميتود Lecture method</u>: لکچر په لغت کې خبري کول، کنفرانس ورکولو، واقعيتونه او اساسي مفاهيم دزده کوونکو لړ شانته لوي ګروپ ته ښئ.

دلکچر ميتود يو پخواني ميتود دي چې تقريباً 2000 کاله دمخه په په يونان او روم کې رواج درلود. دلکچر ميتود دعادي خبرې کولويا کنفرانس ورکولو څخه فرق لري. په عادی ويلو کې ديو شي قضيه يا ادعا بيانيږي خو په لکچر کې غوره شرط دهغې توضيح او تشريح ده. په لکچر کې موضوعات دليد، مودل يا نمايش په

(c) ketabton.com: The Digital Library

واسطه توضيح کيږي او په يو شکل سره دزده کوونکو شرکت پکې احتوا کيږي. دکوچنيو زده کوونکو په تدريس کې بايد داوږدو بيانيو څخه ځان وساتل شي. ښوونکی بايد دې ټکي ته متوجه وي چې دلکچر هغه ميتود چې موږ دلته تربحث لادې نيولي دي له هغه لکچر څخه چې دوې په لوړو تحصيلي موسسو کې ليدلي دي، فرق کوي. ښوونکی هغه مطلب چې په ټولګي کې دلکچر دميتود په واسطه توضيح کوي داسې طرح او پلان کړو چې وکولاي شي دزده کوونکو ذوق او علاقه اعظمي حد ته ورسوي. هدف ته درسيدلو مهارتونه تمرين کړي دموضوع دښه يادولو لپاره سوالونه اوصنفي بحثونه ترسره کړي.

دلکچر په ميتود کې مضمون دفعاليت مرکز دي. زده کوونکو ته په تدريس کې کمه برخه ورکول کيږي او تدريس لکه يو طرفه ترافيک پرمخ ځي. دا ميتود ښيګڼې او نيمګړتياوې لري چې دلته يې يادونه کوؤ.

ښيګڼې:

- ښوونکی کولاي شي په کوم وخت کې زيات مطالب زده کوونکو ته تدريس کړي.
- څرنګه چې دلکچر دميتود غوره خاصيت توضيح او تشريح ده ددې روش څخه په ګټه اخستنه ښوونکی کولاي شي زيات عملي موضوعات، مغلق مفاهيم او ژورې ښوونيزې مفکورې توضيح او تشريح کړي.
- ښوونکی په دې روش کې زيات آفاقي او عمومي معلومات وړاندې کولاي شي.
- په عملي، مسلکي او صنفونو، کنفرانسونوکې له دې روش څخه کار اخستل کيږي.
- ددې ميتود ګټه داده چې دزده کوونکو ذهن دهغه موضوعاتو لپاره اماده کوي چې لوړو تحصيلي موسسو کې په کاريږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دهردرس دلنډیز په وړاندې کولو کې ورڅخه ګټه اخستل کیږي.
- په دې روش کې کیداي شي چې یو ښوونکی څو صنفونو ته تدریس وکړي.

نیګړتیاوې:

- په دي میتودکې دپوهې او معلومات انتقال زیات دي خوزده کوونکي یې په کمه پیمانه اخلي.
- په لکچر میتود کې ښوونکې دتدریس مرکز او مضمون تدریس محوردي او زده کوونکي یوازي درس اوري او برخه پکې نه اخلي.
- په دې روش کې فعالیت یو طرفه وي نو ښوونکی هغه شي چې تدریس کوي ارزیابي کولاي نشي.
- دامیتود تقریباً دیکتا توري ډوله دي او ښوونکی خپل نظر په زده کوونکو تحمیلوي.
- په دي میتود کې ښوونکی دزده کوونکو سویې سره برابر تدریس نشي کولاي.
- په دي میتود کې ښوونکی نشي کولاي ددرس په پاې کې دزده کوونکو توجه جلب کړي.
- په دي میتود کې زده کوونکي ژر ستړي کیږي او دموضوعاتوپه زده کړه کې دستونزو سره مخامخ کیږي.

یادونه: ښوونکی کولاي شي دمهمو نقطو دوضاحت، یادداشت اخستلو موادو اماده کولو، صنفي مباحثونه دوخت ورکولو، دلکچر نوټ په ورکولو سره دا میتود زده کوونکو ته ګټور وګرځوي.

یو بل ډول میتود چې دشفاهي میتود په نامه یادیږي دزده کوونکو دزده کړې په بهیر کې زیات اهمیت لري. څرنګه چې په پرمخ تللو هیوادوکې دښوونې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روزنې په اړه درسي عصري وسايل زيات دي دعملي او تجربي میتودونو څخه کار اخلي خو وروسته پاتې يالږ پرمخ تللي هيوادونو کې درسي وسايل کم دي دوې په تدريس کې په تيره بيا دلومړنيو ښوونځيو په تدريس کې دشفاهي ميتود څخه زيات کار اخلي داميتود په خپل وار سره په څو ډولونو ويشل کيږي چې په لاندې ډول يې توضيح کوؤ.

۲. دکتاب لوستلو ميتود Book reading method

داميتود يو قديمي ميتود دي چې اوس هم زيات شمير ښوونکی ورڅخه کار اخلي. څرګنده ده چې کتاب په تدريس کې اصل دي او مواد فرعي شيان دي چې دکتاب دمتن په تدريس کې مرسته کوي. خو زيات شمير ښوونکی په ډيره زړه طريقه د کتاب لوستلو دميتود څخه ګټه اخلي. داډول ښوونکی ځان نه په تکليف کوي چې نورمواد برابر کړي يادورس لپاره تياري ونيسي ټوله تکيه يې په قرائت کولو وي چې زده کوونکي يې تکرار تکرار لولي او حافظې ته يې سپاري. دطوط په شان زده کړه کوي. متن په لوړ آواز يا پټه خوله لولي. دلوستلو شويو مطالبو څخه په تحريري يا تقريري توګه ازموينه اخلي. په دي حالت کې ښوونکی فکر کوي چې زده کړې ښه صورت نيولي دي. زده کوونکي الفاظ تکراولي شي، په داسي حال کې چې زده کوونکي دکلمو په معني نه پوهيږي، دکلمو ترمنځ اړيکې نشي ټينګولي، پرمفاهيمو بحث نشي کولاي او ګټه ورڅخه نشي اخستلاي او زده کوونکي ورسره علاقه نه ښئ. زده کړه په اساسي توګه نه کيږي، ښوونکی له ابتکار څخه ډډه کوي او په دي ډول ښوونکی په تدريس کې لږ فعال وي، همدارنګه زده کوونکي هم غير فعال وي. ددې ميتود څخه ښوونکی په ډيره خرابه طريقه استفاده کوي. دبيلګې په توګه کله چې ښوونکی ټولګي ته ننوزي زده کوونکو ته وايي چې کتابونه راوباسئ زه نوي لوست لولم او تاسو يې راسره تکراوي. داعمليه دوه درې واري تکراوي بيا ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې تاسې کتاب لوستل په نوبت سره پيل کړئ. په دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول تريو ځايه نوبت رسيږي او درسي ساعت ختم شي نويو شمير زده کوونکي له تکراولو څخه پاتې شي. نورې ورځې هم په دې ډول ادامه ورکوي او په نتيجه کې يو زيات شمير زده کوونکي له ښوونځي څخه زړه توري کيږي او حتا دښوونځي پريښودلو ته مجبوريږي ځکه چې ښوونځي نور دده لپاره د زده کړې ځاي ندي ډيره ستړيا ورته بيښوي او ښوونځي ورته دزندان په شکل تماميږي. ددې ميتود څخه دښې ګټې اخستلو لپاره دالاندې ټکي بايد په پام کې ونيول شي:

1. ټول متن په يو زده کوونکي ونه لوستل شي بلکه دمتن لړه لړه برخه په يويو زده کوونکي ولوستل شي تر څو ټول ورڅخه ګټه واخلي.
2. دموضوع په اړه سربيره په کتاب لوستلو له نورو درسي موادو څخه استفاده وشي.
3. دزده کړې لپاره دتورې تختې څخه کار واخستل شي.
4. دزده کوونکو ترمنځ مباحثې ته زمينه مساعده شي.
5. پوښتنو ته زمينه برابره او ددرس دښه والي لپاره نورې لارې چارې وسنجول شي.

3. دسوال او ځواب ميتود Question and answer method

دسوال او ځواب په ميتود کې ښوونکی او زده کوونکي دپوښتنو په واسطه دښوونې او روزنې هدفونه لاس ته راوړي. په دې ميتود کې زده کوونکي فکر کولو ته مجبوريږي او دموضوع په اړه استدلال کوي. برسيره پردې چې زده کوونکي دپوښتنو تحليل ته او هم په تدريس کې فعاله برخې اخستو ته هم مجبوريږي.

له دې څخه څرګنديږي چې دپوښتنو او ځوابونو ميتود ددرسي مطالبو د زده کړې لپاره يو ګټور ميتود دې دښوونې او روزنې دپوهانو تجربو له مخې دانتيجه لاس ته راځي چې په دې ميتود کې په سلو کې نوي (90%) زده کړه ترسره کيږي. په دې ميتود کې ددرس موضوع په کوچنيو برخو ويشي او دهرې برخې په هکله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې اماده او له زده کوونکو څخه پوښتل کيږي چې حتا په دې ميتود کې چَپ او کمزوري زده کوونکي هم برخې اخستوته تشويق کيږي او په نتيجه کې ټول زده کوونکي فعاله ساتل کيږي او هر يو مجبور دي چې ددرس موضوع ته په غور سره غوږ ونيسي.

دسوال او ځواب دپوښتنو ډولونه:

الف: معلوماتي سوالونه: په دې ډول سوالونو کې دحقيقت دلاس ته راوړلو لپاره داسې سوالونه مطرح کوي چې يو ځواب ولري او ډير ژر ځواب ورکړ شي لکه:

- بې (ب) څنګه آواز لري؟
- يوه شپه او ورځ څو ساعته ده؟
- آيا دکومک دکلمې مترادفه کلمه مرسته ده؟
- ددايرې دمحيط فورمول څه شي دي؟
- دخوشحال خان ختک زيارت په کوم ځاي کې دي؟
- الفت صاحب دپښتو او که ددري ژبې اديب او کيلوال دي؟

ددي ډول پوښتنو په واسطه زده کوونکي لوستل شوي شيان ذهن ته راوړي په متقله توګه فکر کوي چې دزده کوونکو دپوهي او درک لپاره ګټور دي.

ب: پرله پسې سوالونه: داډول سوالونه داسې سوالونه دي چې ديوې موضوع دوضاحت او ځواب داثبات لپاره ورکول کيږي په هغه صورت کې چې سوال او ځواب صحتح نه وي مطرح شوي. او قدم په قدم زده کوونکي ځواب نږدې کوي دمثال په توګه:

- بې (ب) څنګه آواز لري؟ ... آيا درست دي؟
- بې پرتخته وليکئ؟ ... آيا صحيح دي؟
- اتحاد او اتفاق ښه کار دي؟ ... ولې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- تاسو کولای شي چې دا جمله .... په بل عبارت بیان کړئ؟ (تفسیر)
- په دي هکله تاسو څه ویلي شئ؟ (وسعت)
- احمده تاسو په دي هکله څه ویلي شئ؟
- غیر لفظي حرکات لکه دسراشاره، موسکیدل، لفظي لنډ حرکات لکه هو، آه، پوه شوم، هوهو هم زده کوونکي تشویقوي ترڅو یو څه ووایي او یا دځوابونو په هکله فکر وکړي.

ج: تحلیلي سوالونه: دا ډول سوالونه زیات، مجرد او تصوري فکر کولوته ضرورت لري، زده کوونکي فکر کولو ته مجبوروي دمعلوماتي سوالونو په شان ژر ځواب نشي ورکولای. داډول سوالونه دتحلیل ، تجزیي، ارزیابې، دمسألو دحل او په پای کې دنتیجو دلاس ته راوړولو لپاره استعمالیږي نوځکه تحلیلي سوالونه دڅه، ولي او څنګه الفاظو په واسطه باید وپوښتل شي. لکه:

- څو کلمي ذکر کړئ چې دبې په توري پیل شي؟
- که $2x + y = 5$ او $y = 3$ وي نو $x = ?$ کیږي.
- آسمان ولي آبي دي؟
- ولي ځینې حشرات دصحت لپاره مضر او ځینې ګټور دي؟
- په دي سفر کې موڅه شي خوښیږي او ولې؟ (ارزیابي).
- څه دلیل لري چې ځمکه کروي ده؟ (استقرایي توضیح).
- ددي هندسي شکل مساحت څنګه پیدا کوئ؟ (دپرابلم حل).
- دبالون دپړسیدو سبب څه شي دي؟ (علت او معلول).

د: متباعد سوالونه: په دي ډول سوالونو کې دزده کوونکو څخه غوښتل کیږي چې نظر ورکړي، قضاوت وکړي. په بل عبارت داسې سوالونه دي چې دفرد په تفکر او

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقيدې پورې اړه لري. دهغي غلط والي او صحيح والي داشخاصو نظر او تفکر ته فرق کوي لکه:

- دهغه ميووڅخه چې نوم يې په الف (انار، انګور، انځير) پيل کيږي ستاسو خوښيږي؟
- ستاسو په نظرپه نړۍ کې کوم شکل ډېر اهم دي؟
- ستاسو په نظر ددې شعر ويونکي څه حس کوي؟
- کوم ليکوال مو خوښيږي.
- د ... په هکله ستاسو عکس العمل څه دي؟
- بي له ونو څخه به ځمکه څنګه ښکاره کيدله؟

۴. دمباحثې ميتود Dialogue method: مباحثه دمکالمي يا صحبت

کولو يوه بڼه ده او په عين وخت کې دافکارو تبادله ده چې داستدلال په واسطه صورت مومي دا ميتود دشفاهي ميتود په ډله کې شميرل کيږي. دمباحثې په وخت کې نظر يې او مسألي تر بحث لاندي نيول کيږي. دبحث لاندې عنوانونه او موضوعات دښوونکی يا زده کوونکي په واسطه ټاکل کيږي او په زړه پورې درسي فعاليتونو، فلم، سلايد، نمايش ښودل، کم پيدا شيان او داسي نور شيان په ټولګي کې تربحث لاندې نيسي. په مباحثه کې تجزيه، تحليل، تفصيل او مطلب خلاصه مهمې مرحلې ګڼل کيږي. زده کوونکي بايد دموضوع نزاکت مراعات کړي. ددوستۍ په فضا کې خبرې او صحيح فکر وکړي. محدود زده کوونکي بايد مباحثه په انحصار کې ونه نيسي. ټول زده کوونکي پکې بايد سهم واخلي. په دي ميتود کې دښوونکی رول داهميت وړ دي ځکه که ښوونکی خپلې دندې ته توجه ونکړي، کيداي شي زده کوونکي له موضوع څخه بلي خواته ولاړ شي بايد په مباحثه کې هدف دانه وي چې دوه ډلې زده کوونکي دصحيحو او غلطو مباحثو په واسطه يو بل مغلوب کړي. نوښوونکی ددوې دخبرو بحث ته متوحه وي او هغوي بايد دې ته پري نږدي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مباحثه بلي خواته ولاړ شي او هڅه وکړي چې ټول زده کوونکي پکې برخه واخلي او هغوي دفعاليت مرکز وي.

ددې میتود ښیګنې:

- زده کوونکي څيړنو او پلټنو ته هڅوي.
- زده کوونکي دبحث دموادو زياته برخه په خپله برابروي.
- ښوونکی دزده کوونکو په ګډون دمباحثې پلان جوړوي.
- ښوونکی دزده کوونکو دپوښتنو او ځوابونو ځانګړې طريقې زده کوي.
- زده کوونکي زده کوي چې خپل نظريات او معلومات په مناسب وخت کې نوروته وړاندې کړي.
- دزده کوونکو دخبرو کولو جرأت زياتوي.
- زده کوونکي په خبرو کې نوبت اخيستل زده کوي.

نیمګرتیاوي:

- ددې ميتود کارول زيات وخت نيسي.
- ښايي چې لږ شمير زده کوونکې پکې برخه واخلي.
- ښايي ځيني وخت ښوونکی دزده کړې ارزيابي ونشي کړاي.
- ښايي زده کوونکي ددرس داصلي موضوع څخه ووځي.
- ښايي لږ شمير زده کوونکي دخبرو کولو انحصار پلاس کې واخلي.
- ددې ميتود ګټې اخستنې غټ خنډ دمناسبو موضوعاتو او مسأئلو ټاکل وي.

۵. د مسابقي ميتود: په دې ميتودکې زده کوونکې يوه درسي موضوع دمثبت رقابت او سيالی په شکل زده کوي. سالم رقابتونه ددرسي موضوعاتو په زده کړه کې مهم رول لوبوي او په هغي کې دزده کوونکو ابتکاري استعدادونه ښکاره کيږي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکو دفعاله کولو لپاره ښه زمینه برابروي. په دې میتود کې دزده کوونکو زیات تعداد دفعالیت مرکز ګرځي. یو ګروپ غواړي له بل څخه مسابقه وګټي. ددې روش څخه په لومړنۍ او ثانوي دوري کې هم استفاده کیداي شي. دې میتودته Matching method وايي.

دا مسابقه کیداي شي په یو درسي ساعت، د اونۍ په پاي، دمیاشتې په پاي کې، یو ټولګي دبل ټولګي سره، یو ښوونځي دبل ښوونځي سره او دهم سویه زده کوونکو ترمنځ تسره شي. دمثال په توګه په لومړي ټولګي کې دصفر څخه تر 9 عددونو پوري لوستل، ویل او لیکل په پام کې ونیسواو د دوه لومړنیو ټولګیو ترمنځ دا مسابقه ترسره کړو.

دمسابقي کړنلاره: دیو ټولګي زده کوونکي دالف او ب په دوه ګروپونو ویشو، له هر ګروپ څخه دري دري تنه دټولګي په مخکي ودروؤ. هغه کارتونه چې په هغوي کې اعداد لیکل شویدي په دوي باندې ویشو او داسې هدایت ورکوؤ.

د (الف) دګروپ یو زده کوونکي خپل کارت ګوري او د (ب) ګروپ دزده کوونو له ډلي څخه دیو تن نه پوښتنه کوي چې هغه عدد پرتخته ولیکي. که صحیح یې ولیکه نو 5 نومرې اخلي او که نه نو سوال د (ب) ګروپ ناست زده کوونکو ته حواله کوي چې دهغو څخه یې یو پرتخته ولیکي که صحیح یې ولیکه نو 3 نومرې اخلي. په همدې ډول دا کار د (ب) ګروپ له ډلي څخه یو تن د (الف) ګروپ څخه پوښتنه کوي او همدغه شان عملیه پرمخ وړي. دا مسابقه په همدې شکل پرمخ وړو. په پاې کې دهر ګروپ نومرې جمع کوو دزیاتونومرو ګروپ دمسابقي وړونکي دي.

دمسابقي په ارزیابۍ کې دا ټکي باید په پام کې ونیول شي:

– ټولګي په دوه ګروپونو داسې وویشل شي چې ددواړو ګروپونو تعداد مساوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دهر ګروپ لپاره یوشان سوالونه (ساده، منځني او سخت) او دزده کوونکو سویه هم باید په پام کې ونیول شي.
- دمسابقي په هکله باید زده کوونکو ته واضح هدایات ورکړ شي.
- ښوونکی په نومرو ورکولو کې له عدالت څخه کار واخلي.
- دمسابقي په وخت کې ښوونکی باید دټولګي نظم او دسپلین په پام کې ونیسي.
- دمسابقي په پای کې باید ښوونکی نتیجه اعلان کړي.

6. دنقش اجراکولو میتود Role play method: دا میتود هم دیو ښه او موثر تدریس یوه لاره ده چې په هغې کې زده کوونکي یوه درسي موضوع چې دنمایش وړ وي دیوې حقیقي صحنې په شکل تمثیلوي. په دې روش کې دسترتیا احساس له منځه ځي او زده کوونکي په مینې او علاقې سره درس تعقیبوي. د مثال په توګه دځلورم ټولګي دپښتو په کتاب کې دروغتیا په هکله داسې یوه قصه لیکل شویده چې کیداي شي څو تنه زده کوونکي وټاکل شي. دښوونکی، داکتر، خالد، اکرم، اجمل رول ولوبوي او دا موضوع دیوې تمثیلي پارچې په شکل تدریس کړي. خود نقش اجراکولو په وخت کې دا ټکي په پام کې ونیول شي.

- هغه وخت له دې روش څخه کار واخستل شي چې دمنظقي درسم اورواج، عنعنې سره تضادونه ولري.
- مواد او لوازم باید دمخه اماده شوي وي.
- دنقش اجراکولو لپاره هغه زده کوونکي وټاکل شي چې نقش اجرا کړي شي.
- ښوونکی باید ډاډه وي چې کوم زده کوونکي کوم نقش اجرا کوي.
- دنقش اجراکول، دټولګي په یو مناسب ځاي کې ترسره شي چې ټول زده کوونکي یې مشاهده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ښوونکی باید زده کوونکي کنترول کړي.
- دنقش اجرا کول په همغه درسي ساعت کې یا دمخه اماده کیداي شي.
- ښوونکی باید دتمثیل په وخت کې دزده کوونکو کمزورې ټکې یادداشت او وروسته یې ورپه ګوته کړي.

7. دعلمي کتنې (سیرعلمي) میتود Field trip method: علمي کتنه دهغه مشاهدو او معلوماتونو څخه عبارت دي چې زده کوونکي یې عملاً ددرس موضوع په اړه دټولګي څخه بهر ترلاسه کوي. په حقیقت کې ویل شوي موضوعات راژوندي کوي او هغه با معنا کوي. علمي کتنه باید داسې پلان شي چې دزده کوونکو شوق، ذوق او علاقه تحریک او تشویق کړي مثلاً که دساینس په مضمون کې ددرس موضوعات دنبات جوړښت دمخه تدریس شوي وي نو کله چې زده کوونکي علمي کتنې ته ورځي باید دنبات مختلفي برخې وروښودل شي او بیا په صنف کې ورباندي بحث وشي. دعلمي کتنې په وخت کې داټکې په پام کې ونیول شي چې زده کوونکي کوم ډول دمشاهدي میتود په کار وړي اودکار څرنګوالي څه ډول دي.

- باید پوه شو چې څومره وخت لرو او دفعالیت داجرا کولو لپاره هغه وخت په مناسبه توګه وویشو.
- باید پوه شو چې دکومې موضوع په هکله علمي کتنه لرو او چیرته ځو.
- مالي قدرت او توان هم په پام کې ونیول شي.
- زده کوونکي باید کنترول شي او هغوی په کروپونو وویشل شي، هرګروپ ته سرګروپ وټاکل شي.
- ښوونکي باید ټول ګروپونه او سرګروپونه دمشاهدې په وخت کې نظارت کړي.
- دمشاهدې په وخت کې ښوونکي دزده کوونکو سوالونو ته ځواب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

8. ګروپي میتود: Group woric method: ګروپي میتود داسې یو میتود دي چې زده کوونکي زیات کار کولو ته هڅوي. مشق او تمرین پکې زیات کیږي. په دې میتود کې ښوونکي دمذاکرې، مناقشې، ارزیابې او نورو مقصدونو لپاره زده کوونکي په کوچنیو ګروپونو ویشي. په ګروپي میتود کې زده کوونکي چې ډېر ویني، غوږونیسي، ولولي، فکر وکړي، ولیکي او خوشحالیږي چې دملګرو په منځ کې خپل نظر وړاندې کړي په تیره بیا چې نورېي نظر واوري او غوږ ورته ونیسي.

په دي میتود کې ښوونکي دلارښود رول اجرا کوي او دزده کوونکو له کار څخه په ګروپونو کې نظارت کوي دزده کوونکو ستونزې حل کوي. په ګروپي میتود کې دژبې په زده کړه کې هدف یوشي، درياضي او سپورت په زده کړه کې بل شي وي نو ګروپونه دښوونکي دپلان تعلیمي او تربیوي هدفونو له مخې ټاکل کیږي. کله چې ګروپي میتود عملي کوي نود امکان په صورت کې دګروپ غړي په دایروي شکل یو بل ته مخامخ کښینوي او یا لږ تر لږه یو بل ته مخامخ کیني تر څو ددې کار او فعالیت ویني.

په دي میتود کې زده کوونکي دفعالیت مرکز دي. دښوونې او روزنې پوهانو تجربه کړیده چې ګروپي زده کړه نظر ځانګړې زده کړي ته ډېره موثره ده ځکه چې زده کوونکي په ګروپي میتود کې موضوع ژر اخلي. له دې میتود څخه زیاتره وختونه دمباحثې، مناقشې، مذاکرې، علمي کتنې، پروژې، سوال او ځواب او نورو میتودونو کې کار اخلي. او دهمدي میتودونو زده کړې اغیزمنتوب زیاتوي. په ګروپي میتود کې باید داټکي په پام کې ونیول شي.

- ښه به وي چې په ګروپونوکې دزده کوونکو تعداد له 3 څخه تر 6 تنو پورې وي ترڅو دافکار دتبادلې لپاره ښه فرصت وي.
- کله چې ګروپونه جوړ شي باید فوراً نامګزاري شي او سرګروپ ورته وټاکل شي.
- دګروپي کار دضرورت وړ مواد باید دمخه اماده شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دګروپي کار په لارښوونه کې موضوع، هدف او دکار طریقه ښه واضح شي.
- زده کوونکي دګروپي کار په وخت کې په دایروي توګه یا مخامخ کښینول شي.
- دګروپونو ترمنځ مناسبه فاصله وټاکل شي ترڅو ښوونکي ددوي ترمنځ دستونزو دحل لپاره قدم ووهي او دهغوي نظارت وکړي او دبلي خوا دګروپونو دغړو ترمنځ خبري دنورو ګروپونو مزاحمت ونکړي.
- دګروپي کار موضوع باید دزده کوونکو دسویې مطابق وي.
- ښوونکي دنظارت او کنترول برسره دګروپونو دښه همکار رول ولوبوي.
- دګروپي کار غړي باید وپوهول شي چې دوي یوشان مسئولیت لري ترڅو دګروپي کار په کولو کې فعاله برخه واخلي.
- دګروپي کار وخت معین وي او زده کوونکو ته ابلاغ شي.
- دلومړۍ دورې زده کوونکي باید په ګروپي کار کې ښه رهنمایي شي ترڅو په راتلونکي کې عادت شي.
- کله کله کیداي شي چې دګروپي کار نتیجې دمسابقې په شکل بررسي او ابلاغ شي.
- دوهم ځل لپاره دګروپي کار غړي یو بل سره تبدیل شي.
- دګروپي کار میتود هغه وخت مئوثر دي چې دګروپ دغړو ترمنځ همکاري موجوده وي.

۹. دمناقشې میتود Discussion method: دښوونې او روزنې اساسات په دي تاکیدد کوي چې زده کوونکي دفعالیت مرکز وي ددې خبرې نه هدف دادي چې زده کوونکو ته اجازه ورکړ شي چې دزده کړې په بهیر کې فعاله برخه واخلي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ګروپي ډول مذاکره او مناقشه وکړي باید مناقشه داسې کنترول او تعقیب شي چې په منازعه بدله شي.

دمناقشي څخه هدف یوازې خبرې کول ندي بلکه دواقعیتونو ښکاره کول او قضاوت کول دي داسي چې دګروپ ټول غړي خپل منځ کې دافکارو تبادله وکړي. کله چې ټولګي په ګروپونو وویشل شي یو زده کوونکي دلارښود په ډول تعینوي اود مناقشې په هکله هڅوي ته داسې لارښونه وشي چې خپل افکار په آزادانه او توګه یو دبل سره تبادله وکړي.

دمناقشې دمیتود ښیګڼې:

- دزده کوونکو دپوهې سطح معلوموي.
- زده کوونکي په فعاله توګه درس کې برخه اخلي یعنې زده کوونکي دفعالیت مرکز وي.
- مناقشه دتیرو تجربو دښکاره کیدو سبب ګرځي.
- دزده کوونکو دافهام او تفهیم مهارتونو دپراختیا سبب ګرځي.
- دزده کوونکو دتوجه دجلبولو سبب ګرځي.
- زده کوونکي عملاً درس زده کوي.
- ددرس موضوع په ښه ډول پراختیا مومي.

دمناقشي دمیتود نیمګړتیاوي:

- ددې میتود تطبیقول ډیر وخت غواړي.
- امکان لري چې ځینې زده کوونکي پکې فعاله برخه وانخلي.
- کیداي شي دمناقشې په وخت کې ځیني زده کوونکي له موضوع څخه ووځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که ښوونکي مسلکي او باتجربه نه وي کيداي شي پلان شوي پروګرام ترسره نشي.
- دمطلبونو ارتباط اوجمع کول او بيا دهغي لنډيز مشکل دي.
- کيداي شي پوښتني په ښه او مناسبه طريقه مطرح نشي.

ددې لپاره چې دمناقشې ميتود په ښه توګه تطبيق کړاي شو ديو منظم درسي پلان موجوديت، دښوونکي امادګي، دټولګي نظم او ترتيب، دموضوع معرفي، دهغي دمقاصدو تحليل او تجزيه ضروري ده. د ګروپ ټولو غړو ته مناسبه برخه ورکول او دفردي اختلافاتو موضوع او دزده کوونکو دزده کړې سرعت هم بايد په پام کې ونيول شي. هغه زده کوونکي چې ډيرې خبري کوي، کنترول او دهغي پرځاي چُپ او غلي زده کوونکي خبري کولو ته تشويق شي. او هم هغه څوک چې دمناقشې لارښوونه کوي بايد کمې خبرې وکړي او ډير واوري. دمناقشې په پاې کې موضوعات لنډ او نتيجه ګيري يې بايد وشي.

١٠. دپروژې ميتود Project method: دا ميتود دجسمي، اجتماعي او ذهني فعاليتونو لپاره يو ښه ميتود دي. په دي ميتود کې زده کوونکي دفعاليت مرکز وي. دښوونې او روزنې پوهان دزده کوونکو داساسي او لومړنيو زده کړو په پاې کې امريکايي عالم جان ديوې په (1952–1952) کال کې وويل چې فردي فعاليتونه مهم نه دي.

ددې عالم مناقشه داوه چې ماشومان دې ژوند ته اماده شي او داهغه وخت امکان لري چې هغوي دژوندانه په کارونو کې برخه واخلي. دمثال په توګه دکلي او محل دګاونديانو په ژوندانه او نورو کې برخه واخلي ځکه چې ټولنيز کارونه دزده کوونکو له ژوندسره نږدې اړيکي لري او دهغوي دروزنې سبب ګرځي نو لازمه ده چې ښوونکي دزده کوونکو سره دپروژې په ډول هم کار وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسلام مقدس دین 1400 کاله دمخه بشر ته لاربنوونه کړیده چې ماشومان دژوندانه په کار کې شریک کړي چې له محیط څخه زده کړه وکړي ترڅو په راتلونکي کې ژوند ته اماده شي. په دې ډول د ټولنې غړي داسې وروزل شي چې په خپل ماحول کې په خوشحالۍ، روغتیا، سوله، امن او بریالیتوب ژوند وکړي او په څه ډول عاداتو، آدابو، اخلاقو، پوهې، فضایلو او مهارتونو کې سمبال شي چې په کور، کلي او ټولنه کې په بریالیتوب سره ژوند وکړي. دا هغه وخت صورت موندلي شي چې زده کوونکي دژوندانه داصلي پدیدو سره په تماس کې وي. دا کار دپورژې دمیتود په ذریعه ښه صورت نیولي شي.

دپروژې میتود په زده کړه کې په فردي او ګروپي ډول تطبئق کیداي شي. ددې میتود په واسطه دژوندانه حقیقي ستونزي پیژني او دهغو دحل لپاره له ټولنیز کار څخه ګټه اخلي. په دې میتودکې زده کوونکو ته په ګروپي یا انفرادي ډول یوه پروژه ورکول کیږي. هغوي په دې پروژه باندې په ګډه یا انفرادي توګه کار کوي. دوې کولاي شي دپروژې دترسره کولو په کار کې دښوونکي څخه پوښتنې وکړي ښوونکي باید هڅه وکړي چې په ګروپي ډول پروژه کې ټول زده کوونکي په مناسبه توګه فعاله برخه واخلي اویو تعداد زده کوونکي مایوس او بي کاره پاتي نشي.ښوونکي باید زده کوونکي وپوهوي چې څه ډول کارونه سرته ورسوي، دپروژې هدفونه ورته واضح کړي چې مطلوبه نتیجه په لاس راوړي. پرته له دې به د زده کوونکو لپاره دتفریح اوساعت تیری معناولري. ددې میتود یوه ګټه داده چې دزده کوونکو داستدلال قوت زیاتیږي ځکه چې هغوي دخپل سرته رسیدلي کار څخه دفاع کوي او دنورو قناعت حاصلوي.

۱۱. دعملي کار میتود <u>Practical work method</u>: دا روش لومړي ځل جان دیوې په کار یو وړ او ویویل چې یو پروګرام هغه وخت دارزش وړ دي چې عملي جنبه ولري او د انسان په ژوند کې ګټور تمام نشي او هغه خوشحاله وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داهم باید په ګوته کړو چې دښوونې او روزنې هدف یوازې دعلم ترویج ندي بلکه واقعي هدف یې هغه دي چې دهغه په ورځني ژوند کې ګټور تمام شي.

جان دیوې په دې عقیده وؤ چې عمومي تعلیمات داجتماعي دردونو دوا دي، نو دښوونځي پروګرام باید داسې جوړ شي چې ښوونځي دیوي ټولنې رول ولري او په ټولنیزو فعالیتونو کې فعاله برخه واخلي. دښوونځي کار باید دمعلوماتو زرق کولو نه وي بلکه دسامان، الاتو جوړول او په مختلفو طریقو سره دهغوي ستعمال په طبعیت کې خپله دنده وبولي. په دې ډول زده کوونکي دفعالیت مرکز ګرځي. دهغوي عضلې، سترګې، غوږونه او احساسات یې په کار وړل کیږي.

دعملي میتود په تدریس کې مشق او تمرین، تجربوي او لابراتواري کارونه شامل دي نو ځکه عملي کارونه دانفرادي او ګروپي کارونو په شکل ترسره کیږي. څرنګه چې دګروپي کار میتود دمخه ذکر شویدي نو دلته به یې دتکرار ضرورت نه وي. خو انفرادي کارونه داسې یو میتود دي چې ددرسي وسیلو او موادو په موجودیت کې زده کوونکي په انفرادي توګه مصروف ساتل کیږي. ترڅو زده کوونکي پکې پخپله فعاله برخه واخلي. په هر صورت دامیتود دوه عمده نیمګړتیاوي لري.

- ډیر وخت ته ضرورت لري.
- دتدریس په دې میتود کې زده کوونکي په کافي اندازه زده کړه نشي ترسره کولای په داسې حال کې چې دښوونې او روزنې اساساتو توقع وضع شوي وخت وي.

12. دمختلفو ټولګیو دتدریس میتود Multigrade teaching method:

زموږ په هیواد افغانستان کې دډیر پخوازمانو څخه راپدې خوا ښوونه اوروزنه د لومړي ټولګي څخه ترلوړو تحصیلاتو پورې په وړیا توګه ترسره کیږي چې دلومړنیو ښوونځیو روزنه نه یوازې چې وړیا ده بلکه اجباري هم ده. خو عصري ښوونه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روزنه ډيره سابقه نلري. عصري ښوونه اوروزنه د امير شيرعلي خان دسلطنت په دوره کې پيل شوې ده او دامير حبيب الله په دوره کې يې پراختيا وموندله چې وروسته يې دامير امان الله خان په دوره کې عامه ښه غوره کړه او دمحمد ظاهر شاه په وخت کې ښوونې او روزنې دټولنې پام ځانته راواړاوه ځکه چې دزده کړې ارزښت ورځ په ورځ زياتيده. دبلي خوا څرنگه چې افغانستان دملگرو ملتونو غړي دي نو په ټولو بين المللي چارو کې دهغوي مشورې او وړانديزونه بايد عملي کړي. په دې اساس دکليوالي ښوونځي په نوم له لومړي ټولگي څخه تر دريم ټولگي پورې پرانستل شو. همدارنگه دکوچنيانو لپاره يې گرځنده ښوونځي جوړ کړل چې دا هم دکليوالي ښوونځيو په ډول وؤ. کليوالي او گرځنده ښوونځيو دواړه به يو ښوونکي درلود او درې واړه ټولگي به ديو ښوونکي له خوا په ويو وخت کې تدريس کيدل. خو ددي ورستيو کلونو جنگونو دهيواد په ښوونکو کې زيات کموالي رامنځ ته کړ او هيواد دډيرو ستونزو سره مخامخ دي. څرنگه چې ددي کمبوديو پوره کول ډير گران دي نو لازم دي چې دمختلفو ټولگيو دتدريس تگ لاره او ميتودونه وڅيړل شي او داسي نصاب دښوونې او روزنې په سيستم کې په کار واچول شي چې دښوونکو، زده کوونکو اړتياوې پکې په پام کي ونيول شي. چې دنيکمرغه همدا اوس دښوونکو دروزنې دنوي تعليمي نصاب کې همدغه ټکي ته توجه شويده.

13. تجربي يا نمايشي ميتود Demonstration method: تجربي ميتود هغه ميتود دي چې دهغي دتطبيق په بهير کې وسيلې او مواد استعماليږي ترڅو يوه خاصه موضوع عملاً تجربه او نتيجه يې په لاس راشي او زده کړه سرته ورسيږي. دا لاندې هدفونه په پام کې بايد ونيول شي:

- دکومې موضوع حقيقت چې په نظري توگه درک کيداي نشي ښايي دغه ستونزه دتجربې په واسطه حل شي.
- دتجربې په واسطه دشيانو فزيکي او کيمياوي خواص پيژندل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دتجربي په واسطه ژوره پوهه حاصليږي اوله ذهن څخه ژر نه وځي.
- دزده کوونکو حرکي حس وده او انکشاف کوي.
- زده کوونکي دلابراتوار دکار سيستم سره آشنا کيږي.
- دتجربي په واسطه دشيانو ګټور او غير ګټور اړخونه پيژندل کيږي.

په ښوونه او روزنه کې هغه موضوعات چې په شفاهي او نظري توګه تدريس شي ښه نه زده کيږي او هدف نه ترلاسه کيږي. خوکه دځينو خاصو وسيلو او موادو څخه ددغه موضوع ګانو په اړوند کار واخستل شي هم به زده کړه ښه ترسره شي او هم به ژر هدف ته ورسيږو.

داسې فکر ونشي چې دا تجربې يوازې په لابراتوار کې امکان لري بلکه په آسانۍ سره هم ترسره کيداي شي دمثال په توګه دشيانو دانقباض او انبساط موضوع، هوا وزن لري ديوي ساده پوګنيو په واسطه زده کوونکو تجربه کولاي شي پوکنۍ راواخلي دنري لرګي په دوه څنډو کې دتار په واسطه ونښلوي چې له هغي څخه تله جوړه شي. بيا دواړه پوکنۍ وپړسوئ او خولې يې وتړئ. نو کله چې تله جګه کړي ليدل کيږي چې دواړه پوکنۍ يوشان وزن لري. بيا يوه پوکنې دستنې يا اغزي په واسطه سورۍ کړي چې لږه هوا ورڅخه ووځي. ګوري چې دتلې دا خوا سپکه او بله خوابې درنيږي. په دي توګه ثابتيږي چې هوا وزن لري.

دا ميتود دزده کړې يوه ښه طريقه ده ځکه چې ټول زده کوونکي پکې ونډه اخلي او دعملي سيستم ښه غوره کوي.

O. **دکوچني درس ميتود Micro teaching method**: په 1963م کال کې دمتحده ايالاتو په سټنفورد پوهنتون کې د مايکرو ټيچينګ مفکوره منځ ته راغله. دتدريس دا ميتود ديو ګروپ څيړونکو له خوا چې Allex, Dwinght, Rayan, Kevin نوميدل، رامنځ ته شوه. کوچني درس هغه درس ته وايي چې دتدريس په وخت کې د زده کوونکو شمير راکم شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دتدریس په ځانګړو سلوکونو باندې متمرکز شي او تدریس آموز په کنترول شوي شرایطو کې تدریس آموزي ترسره شي په لنډه توه کوچني درس دتدریس هغه میتود دي چې دهغې له مخې دتدریس دټولو اړخونو اندازه راکمیږي نو ځکه ورته کوچني تدریس وایي.

په کوچني تدریس کې دزده کوونکو شمیر د5 څخه تر 10 پورې وي او تدریس آموز خپل درس له 5 دقیقو څخه تر 10 دقیقو پورې په ګروپ کې وړاندي کوي. که دګروپ شمیر له 3 څخه تر 4 پورې وي نو په دې صورت کې دټول ګروپ تدریس دتمرین لپاره له 20 څخه تر 25 دقیقو پورې وخت نیسي چې مجموعاً تر 30 دقیقو پورې وخت ته رسیږي.

په کوچني تدریس کې فیډبیک دویدویي کمرې په واسطه ترسره کیږي خو په هغه هیوادونو کې چې دا شرایط نه وي دنظارت کوونکو په واسطه دا دنده پرمخ وړل کیږي. که چیرې کوچني درس په ویدیو کې تایپ شي ویدیو دتجربې په توګه کارول کیږي. تدریس آموز خپل درس په تلویزیون کې ګوري، درس بیا تکراروي ترڅو ښودل شوي مهارتونه تمرین او تکرار شي. دکوچني درس لپاره ځانګړې مهارتونه موجود دي چې دهغې په رڼا کې مدرس خپل درس تر سره کوي.

دکوچنې درس مهارتونه:

- ازمایښتي پوښتنې کول.
- یومشوق څخه کار اخستل.
- تقویه کول.
- غیر لفظي اشارې په کار اچول.
- موضوع باید دمثال په واسطه روښانه شي.
- دګډون کوونکو تشویقول.
- ددرس دموضوع په هکله توضیحات ورکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- له تورې تختي څخه کار اخستل.
- نتيجه ګيري کول.
- تدريس پاي ته رسول.

15. استقرايي او قياسي ميتود Deductive and inductive method

استقرايي ميتود او همدارنګه قياسي ميتود دوه عملي ميتودونه دي چې دپخوا راهيسې په طبيعي علومو کې پوهانو له خوا استعماليږي او اوس هم ورځنې کار اخلي. قياسي ميتود ددي لپاره په کار اچول کيږي چې دپديدو په هکله عمومي يا کلي قوانين ترلاسه کوي. دا ميتود لږ څه پيچلي دي ځکه چې دا دلوړې سويې او څيړونکو دنده ده چې مسألي تحقيق او تجربه کړي. او په همغه موضوع کې يو کلي قانون ترلاسه کړي ددي ميتود پيروان په دې عقيده دي چې له کل څخه به مسأله پيل او جز ته به هدف تقيبوي خو په استقرايي کې لومړي جزء څيړي او بيا کل دښوونې او روزنې پوهان دغه دواړه ميتودونه دزده کړې په عمليه کې په ډيره ساده او آسانه توګه په کار اچوي خو دلته هم دښوونې او روزنې پوهان په دوه ډوله ويشل کيږي يوه ډله يې وايي چې که تدريس له جزء څخه پيل او کل خواته تدريس تعقيب شي ښه زده کړه ترسره کيږي. ښوونکي او زده کوونکي ژر او آسانه هدف ته رسوي. او بله ډله په دي عقيده ده چې که د تدريس موضوع له کل څخه پيل او جزء خواته تعقيب شي زده کړه ښه صورت نيسي.

په تدريس کې د استقرايي ميتود مثال دادي چې ښوونکي لومړي زده کوونکو ته توري لکه الف، ب، ت، ث، تر پايه پورې درس ورکوي او بيا کلمې او جملې ورته تدريس کوي په دي صورت کې ښوونکي په خپل درس کې دجزء څخه د کُل په لورې تدريس کوي.

خو که ښوونکي زده کوونکو ته توري په کلمه کې درس ورکړي په دي صورت کې ښوونکي له قياسي ميتود څخه کار اخلي دمثال په توګه دجال په کلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د (ج) دتوري له نورو درسي کلمو کې دنورو تورو تدریس ګډل کیږي په دي ډول تدریس کې له کل څخه جزء ته تدریس صورت نیسي.

16. دتکرار (مشق او تمرین) میتود Repeat and practice method

تکرار په لغت کې بیا کول، دوهم ځل خبري کولو، یو عمل څوځلي ترسره کولول ته وایي او دښوونې او روزنې په اصطلاح کې دښوونکي سره یوځاي یو مطلب دوهم ځل بیانولو او یادا چې بي دمفهوم له درک کولو څخه دښوونکي په پیروي دیوعمل اجرا کولو ته تکرار وایي.

مشق او تمرین په لغت کې په کارکولو، لیکلوکې دورزش او جتهکتیا په معني دي او دښوونې او روزنې په اصطلاح کې له هغه روش څخه عبارت دي چې په هغې کې زده کوونکي دتکرار څخه وروسته یوه موضوع حافظي ته سپاري او بیایې مفهوم تحلیل او تجزیه کوي. په بل عبارت مشق او تمرین له هغه میتود څخه عبارت دي چې کله ښوونکي ددرس موضوع زده کوونکو ته معرفي کوي هغوي ورباندي فکر کوي او بیا دتکرار څخه وروسته یې حافظي ته سپاري. په دې معني چې ښوونکي لومړي یوه موضوع زده کوونکو ته معرفي کوي، زده کوونکي چې هغه ویني فوراً ورباندې فکر کوي او دځواب ورکولو په وخت کې امکان لري چې زده کوونکي ډیرې غلطي ګاني وکړي. دا غلطي هغه وخت اصلاح کیږي چې مشق او تمرین صورت ونیسي یعني په دي میتود کې دا مرحلي په پام کې نیول کیږي:

1. <u>دفکر کولول مرحله:</u> لومړۍ مرحله چې دفکر کولو مرحله ده ددرس دموضوع دمعرفي څخه وروسته ورباندې فکر کیږي په دي مرحله کې غلطۍ ډیرې وي او هغه وخت اصلاح کیږي چې مشق او تمرین ترسره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

2. **د اصلاح کولو مرحله:** په دې مرحله کې دلومړۍ مرحلې غلطي دمشق او تمرين له لارې اصلاح کيږي. د زده کوونکو په ذهن کې دا اطمنان پيدا کيږي چې اوس ددرس پر موضوع پوهيږم.

3. **د په کار وړنې مرحله:** هغه اطمنان چې ددوؤ مخکينو مرحلو څخه ترلاسه کيږي زده کوونکي کولاي شي چې هغه نورو ته اظهار او په کار يوسي. په دې مرحله کې سهوې او خطا نه وي. ديو مثال په ښودلو سره نور مثالونه هم حل کولاي شي.

مشق او تمرين دليکلو په شکل (لغتونه او په رياضي عدونه) ويل (په کراره او يا په لوړ آواز) په انفرادي او ډله ايز شکل اجرا کيدي شي. ددې تطبئق په لومړنۍ دوره کې نظر ثانوي او لوړو تحصيلي موسسو ته زيات مهم دي. څرنگه چې تکرار يو ډول تمرين دي نو بايد د 5 دقيقو څخه زيات نه وي ځکه چې په زده کوونکو کې دستړتيا سبب گرځي. او ښوونکي دهغي داستعمال په وخت کې بايد داټکي په پام کې ونيسي.

1. ښوونکي بايد زده کوونکو ته هدايت ورکړي چې څنگه مشق اوتمرين وکړي. که ډله ايز کاروي نو ښوونکي هغوې بايد دنظارت لاندې ونيسي. که کوم زده کوونکي کار نکوي بايد دهغه توجه کار کولو ته راواړوي.
2. مشق او تمري په جزي توگه ترسره نشي بلکه دهغوې ذوق او علاقه په پام کې ونيول شي.
3. دا روش زياتره په حفظي مضمونو او ژبه کې په کار وړل کيږي مثلاً ښوونکي درياضي او ساينس په مسألو شايد دتمرين له روش څخه کار واخلي چې زده کوونکي ته ديادولو په برخه کې مرسته وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

17. ښوونکي ددرسي فعاليت دمرکز په توګه: دتدريس په ميتودونو او تخنيکونو کې چې ښوونکي زيات فعال وي او اکثره درسي فعاليتونه دښوونکي په واسطه ترسره کيږي. زده کوونکي يوازې اوريدونکي، ليدونکي او اخستونکي وي او نور فعاليتونه په کمه اندازه کوي. يعني ښوونکي اکثره وختونه دتدريس په عنعنوي ميتودونو لکه کتاب لوستل، حافظې ته سپارل، لکچر، مشق اوتمرين او دعادت په اساس دښوونکي په واسطه ښودل شوې مباحثه باندي تکيه کوي او زيات کار ورځينې اخلي نوځکه ورته په ښوونکي دتمرکز تدريس ميتود وايي. په دي ميتود کې زده کوونکي يوازې داخستونکي په توګه رول لوبوي او غير فعال وي او په زده کړه کې په ټيټه درجه برخه اخلي چې دا په حقيقت کې ددې ميتود برملا نيمګړتيا ده. دښوونې او روزنې متخصصين په دې عقده دي چې دزده کړې په عمليه کې هرڅومره چې زده کوونکي زياته برخه اخلي په همغه اندازه زده کړه ښه ترسره کيږي.

دښوونې او روزنې پوهان دامني چې هر ميتود په خپل وار سره او خپل ځاي کې ګټور دي. ښوونکي دخپل مهارت او ابتکار په واسطه کولاي شي چې نور ميتودونه دټولګي دتدريس ميتودونو (دټولګي دتدرېس ميتودونه: په ښوونکي متمرکز ميتود او په زده کوونکو کې متمرکز ميتودونه څخه عبارت دي) سره يوځاي کړي او دمؤفقيت درجه يې لوړه کړي. نن ورځ دښوونې او روزنې پوهان هڅه کوي چې دماهرواو مسلکي ښوونکو په واسطه دغه ميتودونه په هغو ميتودونو تبديل کړي چې زده کوونکي پکې دفعاليت مرکز وي.

18. زده کوونکي ددرسي فعاليت دمرکز په توګه: هغه ميتودونه چې زده کوونکي په کې دفعاليت مرکز وي او په عملي او تجربوي ډول زده کړه پکې کوي، ډير زيات دي. په دي ميتودونو کې ښوونکي ديولارښود او همکار په ډول عمل کوي. دپوهې دانتقال کوونکي په توګه برخه نه اخلي. په دې ميتودونو کې زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکي اکثراً دښوونکي په مشوره پخپله دکار پلان جوړوي او په خپله عمل او ابتکار کوي.

ددغه میتودونو په کار اچولو سره دزده کوونکو زیات حواس په کار لویږي او هغه نظریه پیاوړي کوي چې وایي (هرڅومره چې دزده کوونکو زیات حواس په کار واچول شي زده کړه ښه صورت نیسي) رول پلی فکري مشورې ، دواورې غونډاري، دمباحثي کوچنی ګروپونه، پروژه، لوبي او پیښنې کول، عملي کار او داسي نور. خو بیا هم دا باید ووایو چې ښوونکي پوه، ماهر او مسلکي نه وي یو ښه مئوثر میتودهم په ښه توګه نشي کارولاي. نو ښه خبره داده چې ښوونکي په ښه توګه وروزل شي ترڅو دزده کړې عملیه ګړندۍ شي او ښه زده کړه ترسره شي. که زده کوونکي څه واوري هغه به ورڅخه هیر شي، که څه وګوري هغه به یې یادوي خو کولاي به یې نشي او که هرڅه په خپله وکړي هم به په هروخت کې په یادوي اوپه کولو به یې هم قادر وي.په حقیقت کې دښوونې او روزنې اصلي هدف همدا شي دي چې زده شوي شیان وکارولي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داوسنۍ او پخواني تدريس ترمنځ توپير

ښوونکي دفعاليت مرکز پخوانی میتود.	زده کوونکي دفعاليت مرکزنوی میتود
1. ښوونکي ټول معلومات (پوهه او علم) دځان سره لري او زده کوونکي په يو ډول پوهوي.	1. زده کوونکي په انفرادي توګه فعال وي او کارکوي، خپل نظريات،احساسات، تجربې، ضرورتونه او دکار ګټې اظهاروي او هغه عملي کوي.
2. زده کوونکي په هيڅ نه پوهيږي او زده کړه په غير فعال ډول هغوي ته انتقاليږي.	2. ښوونکي يوازي دلار ښود حيثيت لري او هدايات ورکوي. ټول کار زده کوونکي کوي.
3. يوازي ښوونکي فعال وي او درس ورکوي.	3. ټول فعاليتونه زده کوونکي ترسره کوي.
4. دزده کوونکو په دماغ زيات فشاروي او دموضوع په اړه زيات مثالونه نه ورکول کيږي.	4. دزده کوونکو په دماغ کم فشاروي او دمثالونو په واسطه موضوع درک کوي.
5. په دې ډول تدريس کې مطلب او موضوع په ميخانيکي (يادونې) توګه دښوونکي له خوا دکتاب يا کاغذ له مخې ويل کيږي او ټول زده کوونکي بې کاره ناست وي وروسته يوزده کوونکي لښته پلاس ولاړوي او نور يې تکراروي.	5. دتدريس په نوي ميتود کې موضوع ديو تصوير په شکل روښانه کيږي او وروسته دهغې په هکله مضمون جوړيږي او داکار دزده کوونکو په واسطه صورت مومي، په ميخانيکي ډول نه وي او زده کوونکي پکې پوره برخه اخلي.
6. ښوونکي منظم درسي پلان نه لري، ضروري درسي مواد يې نه وي اماده	6. ښوونکي منظم درسي پلان لري، ددرس په اړه يې لازم او ضروري مواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخه اماده کړي او په خاصه طريقه يې په کاروړي.	کړي،کوم خاص نظم اوترتيب هم موجود نه وي.
7. زده کوونکي دفعاليت مرکز وي او زيات فعاليتونه هغوي ترسره کوي.	7. ښوونکي دفعاليت مرکز وي او زده کوونکي ته ددرسي فعاليت لپاره کم وخت هم نه ورکول کيږي.
8. په زده کوونکوکې ويره موجوده نه وي درس په ميخانيکي توګه نه زده کوي	8. په زده کوونکو کې ويره موجوده وي او په ميخانيکي توګه درس زده کوي.
9. زده کوونکوته دمثالونو سره نوي طريقي ويل کيږي او دوي ته دتجربو انتقال ترسره کيږي.	9. زده کوونکي له تجربو څخه نه خبريږي.
10. زده کوونکو ته کمه تشريح ورکول کيږي او زيات کار په عملي توګه صورت مومي.	10. زده کوونکو ته زياته تشريح ورکول کيږي اوعملي کار کم صورت نيسي.
11. ښوونکي ته دارزش ور داده چې زده کړه څومره ښه ترسره کيږي او زده کوونکوته دښې زده کړې لپاره موقع ورکول کيږي.	11. که زده کړه ترسره کيږي اوکه نه، ښوونکي ته ارزښت نه لري. ښوونکي درس ورکوي او پرمخ ځي.
12. زده کوونکوته کم موضوعات ويل کيږي هغوي خپله فکر کوي او څه زده کوي.	12. زده کوونکوته زيات موضوعات ورکول کيږياو هغوي يې حفظ کوي چې کمزوري زده کوونکي دا کار نشي کولاي.
13. زده کوونکي يوازي نه وي بلکه ديوبل سره مشترک کار کوي.	13. زده کوونکي آرام ناست وي او داوريدونکي اوليدونکي مثال لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ډول ښوونکي باید خپل درس داسې عیار کړي چې په هغې کې زده کوونکي زیاته برخه واخلي او فعالیت وکړي. دتدریس دهغه میتود څخه کار واخلي چې زده کوونکي ژر هدف ته ورسوي اوزده کوونکي هغه وخت ژر هدف ته رسیږي چې دهغوي ټول حواس فعاله او په کار واچول شي یعني دټولو درسي فعالیتونو رول زده کوونکي اجرا کړي او ښوونکي دیو کنترولر یا لارښود رول ولوبوي.

په لاندې دیاګرام کې چې په هغې کې ښوونکي دمرکز فعالیت دي او قدم په قدم زده کوونکي دفعالیت مرکز ګرځي تاسو ته ښودل کیږي.

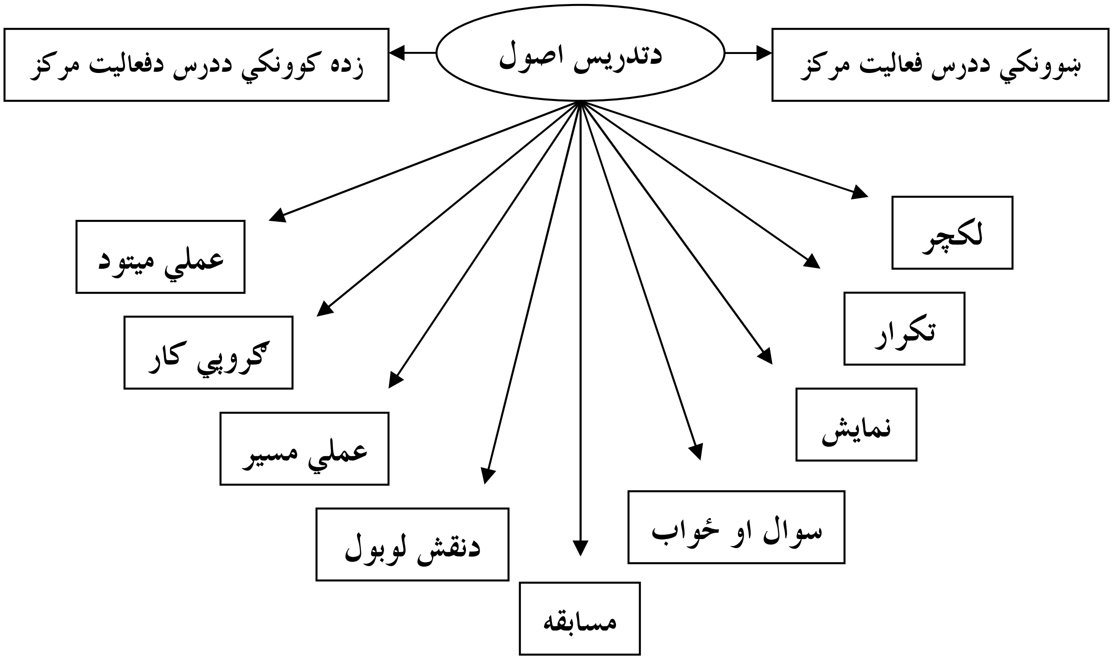

په دې ډول په لاندې دیاګرام کې دلومړنیوښوونځیو دتدریس مروج، موثر او ساده میتودونه طبقه بندي شویدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

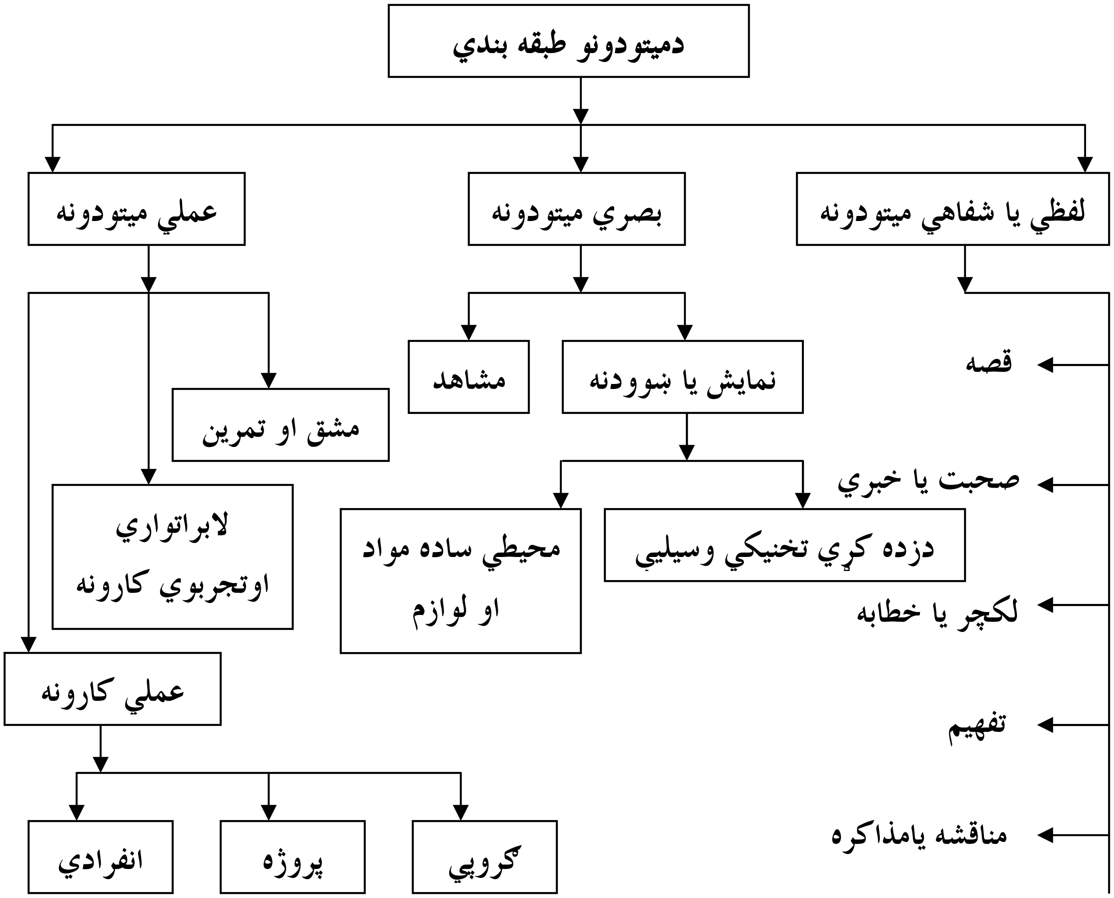

د تدريس په اصولو کې درسي پلان اساسي جزء دي نو درسي پلان په هکله معلومات ترلاسه کول ضروري کار دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درسي پلان Lesson plan

ټولو ته څرګنده ده چې الله (ج) له حده زيات نعمتونه بشر ته ورکړيدي څه چې په دنيا کې محسوس کيږي داټول دانسان دژوند لپاره دي چې په سمه لاره کې يې په کار يوسي. انسان ته يې عقل، شعور او پوهه ورکړيده هغه څه چې دته ګټور تماميږي په ښه ډول يې وکاروي. انسان چې کوم کارونه سرته رسوي نو حتماً يو هدف او مقصد لري. ددي لپاره چې هدف ته په برياليتوب سره ورسيږي فکر کوي او لارې چارې لټوي ترڅو ديوي منطقي نقشي او طرحې له مخې خپل کارونه پرمخ يوسي او خواري يې عبث ولاړه نشي. دغه طرح او نقشې ته پلان وايي. په هر کارکې پلان ته اړتياده خو په تدريس کې پلان له بلې هري موضوع څخه زياته ګټه او اهميت لري ځکه ښوونه اوروزنه دټولو پرمختياوو بنسټ ګڼل کيږي.
مخکې له دې چې ددرسي پلان په هکله څه ووايو بايد درسي پروګرام وپيژنو.
درسي پورګرام: درسي پورګرام داسې يوه نقشه ده چې دلوړو مقاماتو له خوا دښوونې او روزنې دمتخصصينو له خوا دنړۍ دپروګرام په رڼا کې تثبيت او د عملي کيدو لپاره خپلو مربوطه ښوونځيو او موسسو ته ليږل کيږي. ښوونځي او موسسې دهغې په رڼاکې خپل مهال ويش جوړوي. ددې درسي پروګرام نمونه په دې ډول ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمثال په ډول دلومړنيو ښوونځيو درسي پروګرام:

ګڼه	ټولګي / مضمونونه	اول	دويم	دريم	څلورم	پنځم	شپږم	ملاحظات
1	قرآنکريم	4	4	4	4	4	4	
2	اسلامي ثقافت	4	4	4	4	4	4	
3	پښتو	6	6	6	6	6	6	
4	رياضي	6	6	6	6	6	6	
5	تاريخ/اجتماعيات	.	.	.	3	3	3	
6	جغرافيه	.	.	.				
7	ساينس				3	3	3	
8	انګريزي E		4	4	4	4	4	
9	دري		3	4	4	4	4	
10	رسم	1	1	1	1	1	1	
11	خط	2	1	.	.	.	.	
12	سپورت	1	1	1	1	1	1	
	مجموعه	24	30	30	36	36	36	

<u>پلان plan</u>: پلان يوه فرانسوي کلمه ده چې په لغت کې سنجولو، طرح کولو، نقشه کولو، فکر کولو خيال کولو او تصميم نيولوته وايي او په اصطلاح کې ديوې ذهني پيش بيني شوې نقشې څخه عبارت دي چې ديو کار داجرا کولو لپاره د هغې فعاليتونه تنظيموي. همدارنګه دښوونې او روزنې په ساحه کې دفعاليتونو ډولونه هم ډير زيات دي نو دښوونکي لپاره چې ددې فعاليتونو لارښوددي، لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښوونې او روزنې دفعاليتونو دپرمختګ لپاره منظم پلان ولري چې دخپلې وظيفې په سرته رسولو کې ثابت اوسي دبي ثباتۍ او وارخطايي څخه په امن کې پاتې او د خپل تدريس څخه ښه نتيجه ترلاسه کړي. په عمومي توګه درسي پلان دوخت له نظره په درې ډوله دي چې په لاندي دياګرام کې ليدل کيږي.

<u>دوخت له نظره ددرسي پلان ډولونه:</u>

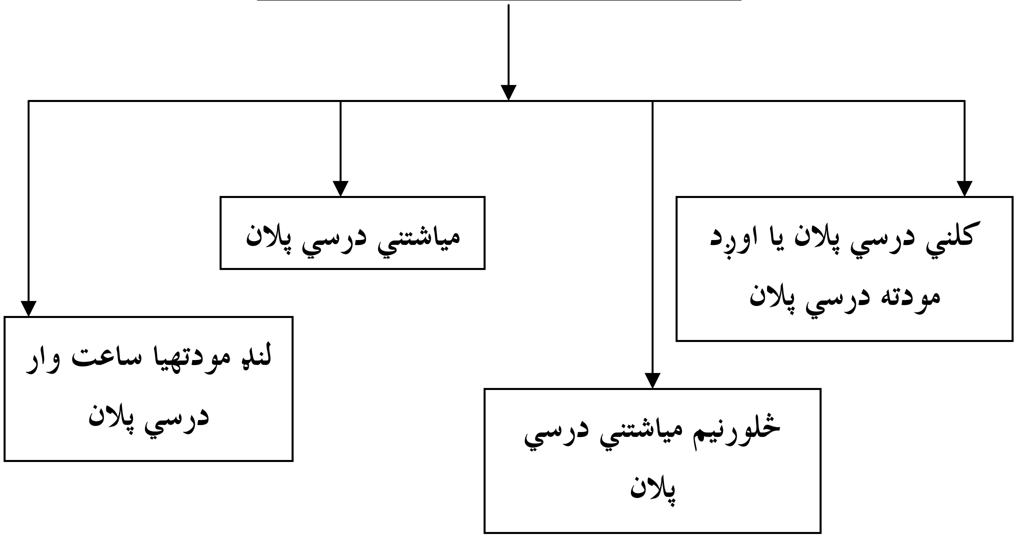

اوس دپورتنيو ډولونو څخه هر يو په لاندي توګه تشريح کوؤ.

1. **<u>کلني درسي پلان Annual lesson plan</u>**: دا هغه نقشه ده چې ديو مضمون دپروګرام په ټولو موضوع ګانو پورې داړونده چارو دسرته رسولو لپاره په کار لويږي او ديو تعلمي کال په موده کې دطرح شوو موضوع ګانو، دوخت تنظيم، دکتاب حجم، ساعتونه او نور ضروري اړتياوې پکې په پام کې نيول کيږي. دغه پلان د طويلا المدته درسي پلان په نامه هم يادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښوونکي خپله دنده په ښه توګه سرته ورسوي، زده کوونکي وپوهول شي او ښه زده کړه ترسره شي باید دکال په بهیر کې دهرلوست ځای اووخت ځانته روښانه کړي او دپلان جوړولو په وخت کې دهر لوست په اړوند درسي میتودونه وټاکي، کومکي درسي مواد او نور دضرورت وړشیان اماده کړي، دموضوع ګانو ترمنځ ټینګې اړیکې وساتي، دکال په بهیر کې عمومي رخصتي ګانې، ددرسي ساعتونو شمیر، دټولګي دباندي عملي کتنې، دعملي کارونو ویش او داسې نور دکلیزې له مخې په پام کې ونیسي یعني دا لاندي ټکي دکلني درسي پلان لپاره پام کې نیول کیږي.

- ښوونکي دنوي تعلمي کال مهال ویش له مخې دمضمون درسي ساعتونو شمیر دټاکل شوو ورځو سره په پام کې ونیسي.
- ښوونکي ته باید دکال پیل او پای معلومه وي، تعلیمي میاشتي مشخصې کړي.
- ښوونکي باید څلورنیم میاشتنۍ ازموینې، کلنۍ ازموینې، ددوبي، ژمي، دملي او مذهبي ورځو رخصتي په پام کې ونیسي.
- ښوونکي باید دخپلو درسي ساعتونو شمیر دتعلیمي کال په هره میاشت کې مشخص کړي.
- کیداي شي دځینو عمومي، ملي، مذهبي او دښوونکي ذاتي ضرورت درخصتیو په وجه دتعلیمي کال ددرسي ساعتونو شمیر زیات یا کم شي.
- ښوونکي دکتاب ټول مخونه په درسي ساعتونو ویشي او دهرې میاشتې لپاره دمخونو شمیر په اړوند ستون کې لیکي.
- بیا دهرې میاشتې ددرسي موضوع ګانو په اړوند درسي کومکي مواد او لوازم ولیکي.
- دښې زده کړې لپاره باید دلوستونو په اړوند ځانګړي میتودونه او طریقي په پام کې ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– ښوونکي کولاي شي درسي کتاب دمخونو، کلمو یا کرښو له مخي وویشي او په ټاکلې اندازه يې په یو درسي ساعت کې تدریس کړي.

ورځنی درسي پلان: څرګنده ده چې ښوونکي کلني، میاشتني او اونیز درسي پلانونه جوړ کړي خو یو ساعته درسي پلان ته هم اړتیا لیدل کیږي. دې یو ساعته درسي پلان ته ورځني درسي پلان وایو. دا پلان له ښوونکي سره مرسته کوي چې دزده کوونکو سره دزده کړې په عملیه کې زیاته مرسته وکړي اودزده کړې هدفونه په بریالۍ توګه ترلاسه کړي.

یو ساعته درسي پلان له یوي منظمې امادګي څخه عبارت دي چې ښوونکي يې دتدریس دمخه ترتیبوي اوپه درسي ساعت کې يې تطبیقوي. په دې پلان کې دښوونکي فعالیتونه او هم دزده کوونکو فعالیتونه په ګوته کیږي او په دي توګه دښوونکي په تدریس کې زیاتې آسانتیاوې رامنځ ته کوي. پخوا دا نظر موجود وو چې ښوونه اوروزنه یوازي درس ورکول وؤ او ښوونځي هغه ځاي بلل کیده چې دادرسونه پکي تدریس کیدل. کله چې ښوونې اوروزنې پرمخ تګ وکړ دغې نظریې ورو ورو تغیر وموند او داسې فکر پیدا شو چې ښوونځي یوازي ددرس ورکولوځاي نه بلکه دفکر کولو، پوهیدلو، پوهولو دځان اونورو په وړاندې دمسئولیت احساسول او داسې نور دزده کړې لپاره زمینه برابروي. دزده کونکو جسمي، روزني، ذهني، ټولنیزو اوداسې نورو بنوته وده ورکوي. دښوونکي له خوا لارښوونه، څارنه، تشویق او تحریک صورت نیسي. ترڅو زده کوونکي په خپله فعالیت سرته ورسوي او په خپل ځان متکي شي او په ځان باور پیدا کړي. نو دهمدې دلایلو پر بناء ښوونکي باید یو ساعته درسي پلان ترتیب او په منظمه توګه يې په ټولګي کې په کارواچوي. مخکي له دې چې د درسي پلان په مختلفو اړخونو بحث وکړو، په کارده چې درسي پلان یو ځل بیا معرفي او بیایې په اهمیت خبرې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمخه مووویل چې درسي پلان دیوې منظمي ذهني نقشې او تګلارې څخه عبارت دي چې دیو کار دسرته رسولو په اړوند په پام کې نیول شوي وي. په بل عبارت درسي پلان یوه سیستماتیکه طرحه او منظمه لاره ده چې ښوونکي پکې ټول هغه درسي فعالیتونه، چې په یو درسي ساعت کې سرته باید ورسوي، اټکل کوي او لیکي یې. خو دابايد وويل شي چې درسي پلان دښوونکي یو فردي او مسلکي مهارت دي چې ددي مهارت په درلودلو سره کولاي شي ددرسي پلان څخه دتدریس په عملیه کې دیو مرکزي عنصر په توګه ګټه واخلي.

<u>**ددرسي پلان اهمیت:**</u> دښوونې اوروزنې پوهان پلان ته دیو ښه لارښوونکي خطاب کوي ځکه چې کارونه ښه تنظیم او هر کار په خپل وخت داړتیاوو سره سم او سرته رسوي او دخپلي دندې دبریالیتوب له کبله مخکې ټول دضرورت وړ مواد او شیان برابروي او دهرې ناڅاپي پیښې رامنځ ته کیدلو اټکل کوي، په لږ وخت کې په آسانۍ او بریالیتوب سره هدف لاس ته راوړي.

ددندو ویش پکې موجود وي په دې معنا چې کوم کار باید ښوونکي وکړي او کوم کار باید زده کوونکو ته ورکړ شي. په درسي پلان کې دکار دڅارنې او ارزیابۍ لپاره هم وخت په پام کې نیول کیږي. ددرسي پلان ګټې دادي:

- درسي پلان په یقیني ډول دمختلفو درسونو ترمنځ، همدارنګه دمختلفو داسي فعالیتونو سره دموادو اړیکي ټینګوي ترڅو ښوونکي له موضوع څخه بهر نشي او په موضوع حاکم اوسي.
- درسي پلان ښوونکي ته وخت ورکوي چې دفعالیتونو لپاره مناسب میتودونه وټاکي.
- درسي پلان دوخت له ضایع کیدو څخه مخنیوي کوي.
- درسي پلان له ښوونکي سره مرسته کوي چې درسي فعالیتونه قدم په قدم تعقیب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- درسي پلان دهرې ورځې کار د هدف خواته نږدې کوي او ښوونکي په تدريس کې دتشويش اوانديښنې څخه ساتي.
- درسي پلان دتدريس په وخت کې ددرس دموضوع محتويات او وخت، په انډول کې ساتي.
- درسي پلان ښوونکي ته وخت ورکوي چې هر فعاليت په خپل ځاي او وخت سره سرته ورسوي.
- درسي پلان ښوونکو ته لارښوونه کوي چې دزده کوونکو سويه او علاقه په پام کې ونيسي.

دپورتنيو توضيحاتو څخه څرګنديږي چې درسي پلان دښوونکي لپاره څومره اهميت لري ځکه بې له دې څخه تدريسي اهدافوته رسيدل ګران وي. ښه به داوي چې ددرسي پلان مرحلې وپيژنو.

ددرسي پلان مرحلې:

<u>۱. ددرسي پلان هدف:</u> په هر کار کې دهدف ټاکل ضروري دي. که هدف معلوم نه وي هيڅوک نه پوهيږي چې څه شي، څرنګه،چيرته او دڅه لپاره وکړي. کله چې هدف معلوم وي نو دغه پوښتنو ته ځواب ورکول کيږي. همدارنګه دهدف دلاس ته راوړلو لپاره لارې چارې په کار دي اوهدف ته درسيدلو لپاره لازم دي ټول امکانات په پلان کې ونيول شي. دلوست دهدفونو په اړه بايد دوه ډوله هدفونه په پام کې ونيول شي يويې عمومي هدف او بل يې خصوصي هدف دي چې په لاندې ډول وړاندې کيږي.

<u>الف: عومي هدف:</u> څرنګه چې هر مضمون دځانګړي مقصد او هدف لپاره تدريس کيږي نو په ساعتونو او درسي پلان کې عمومي هدف دمضمون په اړوند تعينيږي چې له دغه ځانګي څخه زده کوونکي دځان او ټولنې لپاره په راتلونکي ژوند کې ګټه واخلي مثلاً که دڅلورم ټولګي دجغرافيه په مضمون کې ابنا او خاکنا تدريس کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو ددې درس عمومي هدف دادي چې زده کوونکي دجغرافيه دمضمون په مختلفو موضوعاتو پوه شي اودځان او ټولنې په ګټه ورڅخه کارواخلي.

ب: خصوصي هدف: ښوونکي بايد دلوست موضوع په غور سره ولولي او دموضوع دمتن څخه هدفونه وټاکي ترڅو زده کوونکي دغه مطالب له دې درس څخه زده کړي چې همدا خصوصي هدفونه دي مثلاً که دالف (1) توري درس ورکوي او دالف دتوري له تدريس څخه زموږ خصوصي هدف داوي چې زده کوونکي دالف دتوري نوم، غږ او شکل وپيژني اوويويلاي شي او هم يې وليکلاي شي نو دتدريس څخه وروسته ګورو چې هدف ترلاسه شوي او که نه؟

که دجغرافيه په مضمون کې هدف ابنا او خاکنا وي نو ددرس خصوصي هدفونه دادي.

- زده کوونکي دابنا او خاکنا درس دکتاب له مخي ولوستلي شي او هغه بيان او تشريح کړي.
- زده کوونکي په نقشه کې ابنا او خاکنا وښودل شي.
- زده کوونکي داوبو او خاورو څخه ابنا او خاکنا جوړه کړاي شي.
- زده کوونکي دابنا او خاکنا نقشه جوړه کړاي شي
- زده کوونکي دابنا او خاکنا مثالونه ورکړاي شي.

1. **درسي کومکي مواد:** کله چې ښوونکي دموضوع هدفونه وټاکي له دې وروسته ښوونکي هڅه کوي درسي مواد په کار واچوي ترڅو هدف په آسانۍ سره لاس ته راشي. کيداي شي هدفونه دوه، درې يا زيات وي نو ښوونکي بايد دهر هدف لپاره ځانګړي مواد برابر کړي. ددرسي موادو دبرابرولو په وخت کې ښوونکي بايد دموادو دبرابرولو امکانات په پام کې ونيسي. که دځينو موادو دبرابرولو امکانات نه وي په دې صورت کې بايد له مودل، تصوير يا کومې بلې وسيلې څخه کار واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دتدریس دمیتود ټاکل: کله چې ښوونکي درسي مواد اووسیلي برابري کړي نو دښوونکي بله مهمه دنده ه د درسي میتود ټاکل دي. ځکه چې میتود دهدف دلاس ته راوړلو او هم درسي موادو د استعمال په اړوند ټاکل کیږي. باید داسې میتود په کارواچول شي چې دهدفونو په لاس ته راوړلو کې کومک وکړي. ښوونکي پورتني موضوعات باید ددرس څخه دمخه سرته ورسوي او بیا ټولګي ته ولاړ شي.

۳. دتدریس دتطبیق او فعالیتونو مرحلې: که څه هم دا مرحله دمخه په مشرح توګه ذکر شویده خو موږ یې بیا هم په لنډه توګه یادونه کوؤ.

الف: هڅونه: په دي مرحله کې په زده کوونکو سلام اچول، دټولګي تنظیم، دتیرې ورځې دکورني کار لیدل او اصلاح کول، دتیرې ورځې ددرس پوښتنه کول دي. ددي فعالیتونو هدف دادي چې دزده کوونکو ذهن او فکر وهڅوي، ذهنونه ته یې تمرکز وکړي او دزده کړې لپاره یې چمتو کړي.

همدارنګه که ښوونکي وکولاي شي دځینو پوښتنو له لارې په غیر مستقیمه توګه دزده کوونکو په واسطه موضوع ته داخل شي او بیا عنوان پرتخته ولیکي داهم دزده کوونکو په هڅونه او تشویق کې مهم رول لوبوي.

ب: پرموضوع کار کول: په دي مرحله کې په متن او موضوع کارکیږي داسې چې په هغې کې دښوونکي او زده کوونکي فعالیتونه جلا او مشخص شوي وي. ددرسي کومکي مواد او ټاکل شوي میتودونو په استفاده تدریس داسې ترسره شي چې زده کوونکي پکې زیاته برخه واخلي.

ج: مشق او تمرین: دا مرحله دنوي درس دښه پوهیدلو لپاره ده چې زده_کوونکي پکې دموضوع په اړه مشقونه کار کوي. ګروپي کارونه هم په دي مرحله کې ترسره کیږي.

د: ارزیابي اوکورني کار: دا مرحله هم په زده کړه کې یوه مهمه مرحله ده چې باید دښوونکي له خوا سرته ورسول شي. دارزیابۍ پوښتنې باید داسې جوړې شي چې نیغ په نیغه دنوي لوست دځانګړي هدفونو سره اړیکې ولري او ښوونکي وکولاي شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې پوښتنو له مخې خپل نوي درکړ شوي درس ارزيابي کړي. دنوي درس له ارزيابۍ څخه وروسته ښوونکي ته نتيجه لاس ته راځي چې زده کوونکي يې په کوم ځاي کې دي، ښه پرمختګ يې کړيدي، زده کړې ښه صورت نيولي دي او که نه؟ که ښه پرمختګ شوي نه وي نو دځان څخه پوښتنه وکړي چې ستونزه چيرته ده چې زده کوونکي ندي پوه شوي، بايد دحل لاره يې ولټوي.

همدارنګه زده کوونکو ته مناسبه کورنۍ دنده ورکړ شي چې ديوې خوا مشق او تمرين وکړي او دبلې خوا دزده کړې درجه لوړه کړي او هم زده کوونکي دکار کولو سره آشنا او وظيفه شناس شي. داوظيفه دزده کوونکو دسويې سره برابره وي ترڅو هغوي وکولاي شي هغه ترسره کړي.

يادونه: دالف، ب، ج، او د په مرحلو کې وخت مراعات کول ډير اهميت لري ښوونکي ته په کار دي چې هغه مراعات کړي. که يو درسي ساعت 40 دقيقې وي نو ددغو څلورو مرحلو وخت به داسې وي.

الف: دهڅونې لپاره وخت: 3 نه تر 5 دقيقو پورې.

ب: په موضوع کار کولو لپاره وخت: 15 څخه تر 20 دقيقو پورې.

ج: دمشق او تمرين لپاره وخت: 10 څخه تر15 دقيقو لوري.

د: دارزيابي او کورني کار لپاره وخت 2 نه تر 4 دقيقو پورې.

بايدپه ګوته کړو چې دوخت دا اټکل په څلور واړو مرحلو کې يو دبل سره تړلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددرسي پلان نمونې: اوس غواړو په ځينو مضمونونوکې دورځني (ساعتوار) درسي پلان نمونې وړاندې کړو لومړي داجتماعياتو مضمون لپاره يو درسي پلان او بيا درياضي لپاره يو درسي پلان وړاندې کوو.

1. مضمون: جغرافيه — ساعت: دريم
ټولگي: 4 — دزده کوونکو شمير: 35 نفره
موضوع: آبنااوخاکنا — وخت: 40 دقيقې.

هدفونه:

عمومي هدف: دجغرافيې دمضمون هغه موضوعات چې دڅلورم ټولگي لپاره په پام کې نيول شويدي په ښه توگه زده کړي ترڅو دخپل ځان او ټولنې په اړوند دژوند په بيلا بيلو برخو کې ورڅخه گټه واخلي.

خصوصي هدف: زده کوونکي به ددې لوست په پاي کې

1. آبنا وپيژني
2. خاکنا وپيژني
3. دآبنا اوخاکنا مفهوم دزده کړې څخه وروسته مثالونه وکړاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گڼه	قدمونه او وخت یې	دښوونکي فعالیتونه	دزده کوونکو فعالیتونه	درسي میتود	درسي مواد
1	هڅونه وخت: 5 دقیقې	په سلام سره ټولګي ته داخلیدل، دټولګي تنظیم، دغیرحاضرانو زده کوونکو پوښتنه، دتیرې ورځې د کورنې کار لیدل او اصلاح کول، دتیر درس ارزیابي، دنوي درس سره دهغې ارتباط او دزده کوونکو له لارې دنوي درس دعنوان پیداکول.	زده کوونکي خپل کورني کارښوونکي ته داصلاح لپاره وړاندې کوي، دتیر درس په هکله د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکوي. همدارنګه د ښوونکي په مرسته دنوي درس عنوان پیدا کول.	سوال او ځواب، مباحثه	تخته، تباشیر کتابچه، قلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	قدمونه او وخت يې	دښوونکي فعاليتونه	دزده کوونکو فعاليتونه	درسي ميتود	درسي مواد
2	په متن باندې کارکول. وخت:22 دقيقې	– ښوونکي له زده کوونکو څخه پوښتنه کوي چې زموږ دنني درس عنوان څه شي دي. – ښوونکي نوي عنوان پرتخته ليکي. – ښوونکي وظيفه ورکوي چېددې عنوان لږه لږه برخه په زده کوونکو ولولي. – ښوونکي چارت ځوړندوي او دشکلونو په هکله پوښتنې کوي. – ښوونکي وايي چې دا څه شي دي؟ – ښوونکي وايي چې دا څه شي دي؟ – ښوونکي وايي چې دې نړۍ اوبو دوه وچې بيلي کړي	– زده کوونکي ځواب وايي چې زموږ دنني درس عنوان آبنا او خاکنا ده . – زده کوونکي هغه ګوري – زده کوونکي په خپله خوښه دعنوان لږه لږه برخه لولي. – زده کوونکي تصويرونه ګوري او پوښتنو ته ځواب وايي. – زده کوونکي وايي چې دا اوبه دي. – زده کوونکي وايي چې دا وچه ځمکه ده. – زده کوونکي وايي چې دا ابنا ده.	سوال او ځواب کتاب لوستل نمايشي سوال او ځواب عملي کار	تخته، تباشير کتاب، چارت او نقشه

(c) ketabton.com: The Digital Library

		ځه ورته وايي. – ښوونکي وايي چې نړۍ وچه دوه اوبه سره بیلي کړي څه ورته وايي. – ښوونکي اوس نقشه ځوړندوي او زده کوونکو ته یې په نقشه کې ورښيئ. – ښوونکي درس خلاصه کوي.	– زده کوونکي وايي چې دا خاکنا ده . – زده کوونکي دښوونکي توضيحاتوته غوږ نيسي او نقشي ته ګوري. – زده کوونکي غوږ نيسي او ځان پوهوي.		
3	مشق او تمرین وخت: 10 دقيقي	– ښوونکي زده کوونکي له ټولګي څخه بهر بيايي او زده کوونکي په څو ګروپونو ويشي. هر ګروپ ته وايي چې آبنا او خاکنا دځمکي پرمخ جوړې کړئ.	– زده کوونکي په ګروپي ډول هر يو ماکنا او آبنا جوړوي.	ګروپي کار	كتاب نقشه اوبه او خاوري
4	ارزيابي کورني کار او وخت: 3	–ښوونکي پوښتنه کوي چې آبنا تعريف کړي	– زده کوونکي آبنا تعريفوي. – زده کوونکي	سوال او ځواب	کتابچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

	دقيقي	– ښوونکي پوښتنه کوي چې خاکنا تعريف کړي –ښوونکي پوښتنه کوي چې څوک به ابنا او خاکنا په نقشه کې وښئ. –ښوونکي پوښتنه کوي چې دآبنا او خاکنا مثالونه ورکړي.	خاکنا تعريفوي. – يو زده کوونکي آبنا او خاکنا تپه نقشه کې ښئ. –مختلف زده کوونکي مختلف مثالونه ورکوي.		

2. مضمون: رياضي — ساعت: پنځم

ټولګي: 4 — دزده کوونکو شمير: 34

موضوع: دهم مخرج کسرونو تفريق — وخت: 45 دقيقي

عمومي هدف: درياضي دمضمون په هغو موضوعاتو چې دڅلورم ټولګي لپاره په پام کې نيول شويدي په ښه توګه پوهيدل، ترڅوو کولاي شي دځپل ځان، کورنۍ او ټولنې په اړوند دژوند په بيلا بيلوبرخو کې ورڅخه کار واخلي.

خصوصي هدف: زده کوونکي بايد ددې لوست په پاې کې:

1. دهم مخرج کسرونو دتفريق په عمليه پوه شي.
2. په ورځني ژوند کې ورڅخه کار واخستلاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3. زده کوونکي وکولاي شي دهم مخرج کسرونو دتفريق په مفهوم په مقرون، نيمه مقرون او مجرد ډول پوه شي.
4. هغوي وکولاي شي هم مخرجه کسرونه دحسابي عمليي په واسطه تفريق کړاي شي.

ګڼه	قدمونه اووخت	دښوونکي فعاليتونه	دزده کوونکو فعاليتونه	درسي ميتود	درسي مواد
1	هڅونه وخت: 5–7 دقيقي	په سلام سره ټولګي ته ننوتل، دټولګي نظم برابرول، دحاضرۍ سره دزده کوونکودشمير مقايسه، دتيرې ورځې ددرس ارزيابي، دکورني کارليدل او اصلاح، دنوي درس سره دتير درس ارتباط او همدارنګه دکسرونو تفريق ته دپوښتنو له لارې راتلل. دشمير دعددونو دځلور ګونو عمليو په شان په کسري عددونو کې دځلور ګونو عمليو پلي کول.	دښوونکي سره دروغبړ څخه وروسته داصلاح لپاره دکورني کار وړاندې کول، دښوونکي پوښتنو ته دتير درس په هکله ځوابونه ورکول، دښوونکي دپوښتنو په رڼا کې دنوي درس دعنوان پيدا کول.	سوال او ځواب بحث کول	تخته، تباشير کتابچه قلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	قدمونه اووخت	دښوونکي فعالیتونه	دزده کوونکو فعالیتونه	درسي میتود	درسي مواد
2	په اصل موضوع کار کول وخت: 25–20	– دنوي عنوان یعني دهم مخرجه کسرونو تفریق پرتخته لیکل. – که دوه عددونه جمع شي نو ددې عددونو هر یو په څه نوم یادوي. – دجمع دیو جز دپیدا کولو لپاره د کومې عملیې څخه کار اخستل کیږي. – دا عملیه څنګه سرته رسیږي. – کولاي شو چې داعدادو په شان دا عملیه په کسرونو کې ترسره کړو؟	– زده کوونکي عنوان ته ګوري. – زده کوونکي وایي چې دجمع داجزاو په نامه یادوي. – دتفریق دعملې څخه کار اخلي. – که دحاصل جمع څخه یو جز تفریق کړو دوهم جز ورکوي. – هو ځکه چې کسرونه هم اعداد وي.	سوال او ځواب نمایشي میتود عملي کار لیکل او لوستل	قلم، کتاب تخته، تباشیر د کاغذ تریسه چارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

		– نور زده کوونکي دخپل ملګري دا عمليه ګوري. – زده کوونکي وايي چې $\frac{6}{6}$. – زده کوونکي وايي چې $\frac{2}{6}$. – زده کوونکي وايي چې 4 برخې. – زده کوونکي وايي چې $\frac{4}{6}$.	– ښوونکي يو کاغذ را اخلي او زده کوونکو په واسطه هغه په شپږ برخو ويشي. – څنګه کولای شو چې دا شپږ برخې دکسر په شکل وليکو. – ښوونکي ددې شپږو برخو څخه دوه برخې يو زده کوونکي ته ورکوي او دا پوښتنه کوي چې دا به په کسر څنګه وليکو. – ښوونکي پوښتنه کوي چې زما سره څو برخې پاتې شوې. – دا څلور برخې په کسر څنګه ليکلای شو.		

		– ښوونکي پوښتنه کوي چې $\frac{6}{6}$ برخو څخه $\frac{2}{6}$ برخې کمې شي نو څو برخې به پاتې به شي. – دا عملیه څنګه لیکلای شو. – ښوونکي دا عملیه په لنډه توګه بیا تکراروي.	– زده کوونکي وايي چې که د $\frac{6}{6}$ برخو څخه $\frac{2}{6}$ برخې کمې شي پاتې $\frac{4}{6}$ کیږي. – یو زده کوونکي تختې ته راځي او لیکي $\frac{6}{6}-\frac{2}{6}=\frac{4}{6}$. – زده کوونکي غوږ نیسي او ځان پوهوي		

ګنه	قدمونه اووخت	دښوونکي فعالیتونه	دزده کوونکو فعالیتونه	درسي میتود	درسي مواد
3	مشق او تمرین وخت: 15-10 دقیقي	– ښوونکي زده کوونکي په 5 ګروپونو ویشي. هر ګروپ ته مختلف شیان ورکوي چې هر	– زده کوونکي دښوونکي دهدایت مطابق دمقرون څخه نیمه مقرون ته او بیا مجرد حالت	ګروپي کار	مختلف ارزان شیان، قلم، کاغذ او نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

		ګروپ به هغه شي په څو مختلفو برخو ويشي او له هغي څخه به څو مختلفي (نظر ګروپ ته) برخې اخلي او بيا ور څخه پوښتنه کوي چې څو برخې پاتي شوې. دغه په کسرونو باندي ليکي.	ته راځي او دتفريق عمليه اجرا کوي.		
4	ارزيابي او کروني کار	– په څو زده کوونکو باندې په توره تخته دڅو هم مخرجه کسرونو مثالونه حلوي. – دوه دهم مخرجه کسرونو سوالونه دکورني کار په توګه ورکوي.	– زده کوونکي په نوبت راځي او يو يو سوال حل کوي. – زده کوونکي سوالونه په کتابچو کې اخلي اوبيايې په کور کې حل کوي	ليکل او مباحثه	توره تخته تباشير، کتابچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي لپاره جې په ساعتوار درسي پلان کې په ښوونکي متمرکزتدريس او په زده کوونکي متمرکز تدريس په توپيرونو پوه شودهمدي ډول درسي پلانونو څخه يوه يوه نمونه وړاندې کوؤ.

ددرسي پلان په ښوونکي متمرکز تدريس:

مضمون: دينيات	ساعت: پنځم
ټولګي: څلورم	ښوونکي: عزيزالله
موضوع: اودس	دزده کوونکو شمير: 40

هدف:

عمومي هدف: ددې لپاره چې زده کوونکي په اسلامي عقيده، عاداتو، شرعي احکامو باندې پوه شي د الله (ج) رضا حاصله کړي او په عملي ژوند کې ورڅخه کار واخلي.

خصوصي هدف:

1. زده کوونکي دلوست په پاي کې دموضوع په هکله متن ولوستلي شي.
2. د اوداسه په مفهوم پوه شي او په سمه او شرعي توګه اودس وکولاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه	قدمونه او وخت	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	درسي میتودونه	درسي مواد
1	هڅونه وخت: 5-3 دقیقې	په سلام سره صنف ته داخلیدل، روغبړ کول، حاضري اخستل، او دنوي لوست پیل.	د ښوونکي سره د روغبړ څخه وروسته د حاضري نمونوته غوږ نیول او ښوونکي ته ځواب ورکول.	لکچر، لوستل غوږ نیول.	کتاب، توره تخته، تخته پاک، تباشیر.
2	په اصل موضوع کار کول. وخت:35-30 دقیقې	– ښوونکي دوه – درې ځلې لوست لولي. – ښوونکي د اوداسه په هکله معلومات ورکوي. – ښوونکي زده کوونکو ته وایي چې یو یو تن درس ولولي. – ښوونکي کورنۍ وظیفه ورکوي.	– زده کوونکي ښوونکي ته غوږ نیسي او کتاب ته ګوري. – زده کوونکي د ښووکي معلومات ورکولو ته غوږ نیسي. – زده کوونکي په نوبت سره د لوست موضوع لولي. – زده کوونکي کورنۍ وظیفه	لکچر، لوستل غوږ نیول.	کتاب، توره تخته، تخته پاک، تباشیر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

			ياداشت کوي.		
3	مشق او تمرين	دا مرحله د دوهمي مرحلي برخه گرځي			
4	ارزيابي او کروني کار وخت: 5-2 دقيقي	– بريالي: ته لوست ولوله. – زمري: ته يې ولوله. – احمد: اودس څه ته وايي. – عبدالله: ته ووايه چې اودس څه شي دي.	– بريالي درس تر پايه لولي. – زمري هم دبريالي عمل اجرا کوي. – اودس دلاس اومخ مينځل دي. – عبدالله هم داحمد خبره تائيدوي.	سوال او ځواب	کتاب، قلم، کتابچه

درسي پلان په زده کوونکو متمرکز تدريس:

مضمون: دينيات — ساعت : دريم

ټولگي: 4 — ښوونکي: محمد عمر

موضوع: اودس — دزده کوونکو شمير: 45

هدف:

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمومي هدف: داسلامي ټولنې اولاد داسې وروزل شي چې په شرعي حکمونو، اسلامي عقیدې او عادتو پوه شي او دالله(ج) درضا لپاره ورڅخه په عمل کې ګټه واخلي.

خصوصي هدف:

1. دکتاب متن ولوستلي شي.
2. دموضوع په متن پوه شي.
3. په عملي توګه اودس وکولاي شي.

ګڼه	قدمونه او وخت	دښوونکي فعالیتونه	دزده کوونکو فعالیتونه	درسي میتود	درسي میتود
1	هڅونه وخت:7-5 دقیقې	– په سلام سره ټولګي ته داخلیدل. – دزده کوونکو سره روغبړ کول، او دهغوي داحوال پوښتنه. – دکورنۍ وظیفې لیدل او اصلاح. – دتیر درس	– دښوونکي سره دروغبړ اوداحوال پوښتني څخه وروسته – دکورني کار وړاندي کول – دښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول – دښوونکي دپوښتنو په رڼا	بحث، سوال او ځواب	کتاب، تخته پاک تباشیر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

		ارزيابي اونوي درس سره دهغې ارتباط.	کې دنوي او زاړه درس ارتباط پيدا کول او دنوي درس عنوان اخستل		
2	په متن کار کول وخت:20–15 دقيقې	– دنوي درس په هکله لارښوونه، په ډيرو زده کوونکو لړ لړ متن لوستل – دزده کوونکو څخه دمشکلو الفاظو پوښتنل – دزده کوونکو په واسطه دمشکلو الفاظو وضاحت – د اوداسه مفهوم پوښتل	– زده کوونکي غوږ نيسي او لږ لږ متن لولي. – زده کوونکي مشکل الفاظ اظهاروي – زده کوونکي توجه کوي او خپل ملګري خبروته غوږ نيسي – زده کوونکي ځواب وايي	سوال او ځواب بحث، توضيح لوستل او عملي کار.	کتاب، تخته، تخته پاک، تباشير، کوزه، اوبه.

ګڼه	هدمونه او وخت	دښوونکي فعاليتونه	دزده کوونکي فعاليتونه	درسي ميتود	درسي مواد
		– زده کوونکي	– زده کوونکي		

(c) ketabton.com: The Digital Library

		د اوداسه ځاي ته بیول او ښوونکي عملاً اودس ورښئ. – دښوونکي په واسطه دلوست لنډیز	عملاً اودس کول ګوري او بیا په خپله اودس کوي – زده کوونکي لنډیز ته زیاته توجه کوي.		
3	مشق او تمرین وخت: 5–2 دقیقې	– ښوونکي زده کوونکي په ګروپونو ویشي – هغه زده کوونکي چې په هر ګروپ کې دي او اودس کول یې زده کړي وي توظیفوي چې دګروپ نورو غړو په مخ کې اودس وکړي.	– ګروپونه بیل بیل ځانونوته اوبه تیار وي – دخپل ملګري اودس کولو ته توجه کوي اوبیا یې هر یو په خپله اودس کوي	عملي کار	اوبه، لوټه او داوداسه ځاي.
4	ارزیابي اوکورني	– څوک به متن ولولي	– ټول شاګردان دلوستلو امادګي	سوال او	قلم، کتابچه

(c) ketabton.com: The Digital Library

	کار وخت: 5–2 دقیقي	– احمده ولوله – څوک وایي چې اودس څه ته وایي – څوک وایي چې اودس څه شي دي – بې اودسه لمونځ کیږي – څوک کولای شي – په کورني کار کې ورته وایي چې په خپلو کورو کې وګوري چې مشران موڅنګه ادس کوي او وپوښتي چې اودس دڅه	ښئ – احمد متن لولي – شاګردان ځواب ته امادګي ښکاره کوي – زده کوونکي ځواب ویلوته لاسونه جګوي – زده کوونکي ځواب ته تیاري ښکاره کوي – ټول هلکان اماده دي. – زده کوونکي کورني کار یاد داشت کوي	ځواب	

(c) ketabton.com: The Digital Library

	لپاره کوي				

دپورتنيو درسي پلانونو له مخې ويلاي شو چې په ښوونکي متمرکزتدريس او په زده کوونکي متمرکز تدريس څه توپير لري ديو ښيګڼې او موثريت دبل په پرتله مقايسه کولاي شي.

يادونه: نن ورځ په دي باندې زيات تاکيد کيږي چې زده کوونکو ته دتدريس په فعاليتونو کې زياته ونډه ورکړ شي. هرڅومره چې زده کوونکي زيات فعال دي هغومره ښه زده کړه ترسره کيږي.

کله چې په درس کې زده کوونکي زياته ونډه واخلي نودې تدريس ته په زده کوونکو متمرکزتدريس يا زده کوونکي دفعاليت دمرکز په نوم يادوي ځکه چې زده کوونکي زيات فعاليتونه سرته رسوي اوښوونکي لارښوونې اوکنترول کوي.خو دا ددې معني نلري چې ښوونکي کوم فعاليت نه کوي او يا لږ فعاليتونه سرته رسوي. که لږ څه په ژوره توګه پام وکړو په دي ډول تدريس کې دښوونکو فعاليتونه او دندې نورې هم زياتيږي ځکه چې که ښوونکي زيات فعاليت ونکړي زده کوونکي په کار نشي اچولي اودفعاليتونو تنظيم هم نشي کولاي. په دي توګه ويلاي شو چې دښوونکو فعاليتونه دهغه ډول تدريس په پرتله چې ښوونکي پکې دفعاليت کوي خوښوونکي دزده کوونکو دفعاليتونو او کارونو لارښوونه کوي اوکومک ورسره کوي ترڅو زده کوونکي زيات کار او فعاليت وکړي او دزده کړې عمليه په ښه اوبرياليي توګه پرمخ ولاړه شي.

دنيکه مرغه زموږ دتدريس اصلي بنسټ همدا اوس په زده کوونکو باندي متمرکز تدريس دي چې زيات ښوونکي يې په دې ميتودکې دتدريس لپاره روزلي دي.

(پاي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذونه

1. دتدريس اصول، پوهنوال محمد نادر شاه نيکيار، کابل پوهنتون، 1368هـــ ش.
2. رهنماي تربيه معلم، هئيت تربيوي تعليم اوتربيه، I.R.C، 1990م.
3. پلان گذاري تدريس و پروگرام تدريس اموزي، محمد عالم سالمي، ادلد، همبستگي بلجيم، 1999م.
4. دښوونکو لارښود، دملگرو ملتونو تعليمي، علمي اوکلتوري موسسه، يونسکو، 2001م.
5. اصول تدريس، الحاج سعدالله صاحبزاده، اداره همبستگي بلجيم، 1999م.
6. اصول تدريس، حاجي شير محمد، I.R.C، 1993م.
7. دتدريس ميتودونه او په پرمختلفو ټولگيو کي تدريس، دملگرو ملتو تعليمي او کلتوري موسسه، يونسکو، 2000م.

8. Inductive method on teaching since, Unesco. Regional workshop on methodologies of teaching science in primary level. 1992

9. Education an introduction to educational philosophy and history Mrs. Tanvir Khalid 1990

10. Management of autism spectrum disorders and associated disabilities in schools. Dr S Rama, 2007

11. Reaserach Methods in psychology. John. Y shaughnessy New York. 2003

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library